

AKSARAY İLİ KIRKİTLİ DOKUMA ÖRNEKLERİ

Kirkitli Weaving Samples of Aksaray Province

Editör

Semra KILIÇ KARATAY

AKSARAY İLİ
KİRKİTLİ DOKUMA
ÖRNEKLERİ

Kirkitli Weaving Samples of Aksaray Province

Yazarlar

Semra KILIÇ KARATAY

Süleyman TARMAN

Zeynep YADİGAROĞLU

Ahmet Melih ÇİLİNGİR

Sezin BÜLBÜL

Yaşar AYYILDIZ

MÜZİK EĞİTİMİ YAYINLARI NO.219
Kültür Kitapları Serisi No.59

Bu E-Kitap Aksaray Üniversitesi Rektörlüğü BAP Birimi tarafından desteklenen “Aksaray İli Kirkitli Dokuma Örneklerinin Sınıflandırılarak Dijital Ve Basılı Kataloğunun Oluşturulması” isimli 2025/29 nolu BAP projesi kapsamında yayınlanmıştır.

This E-Book has been published within the scope of the SRP (Scientific Research Projects) project titled ‘Classification and Creation of Digital and Printed Catalog of Kirkitli Weaving Samples from Aksaray Province,’ project number 2025/29, supported by the Aksaray University Rectorate SRP unit.

Aksaray İli Kirkitli Dokuma Örnekleri – E-Kitap - Semra Kılıç Karatay / Süleyman Tarman / Zeynep Yadigaroglu / Ahmet Melih Çilingir / Sezin Bülbül / Yaşar Ayyıldız

Kirkitli Weaving Samples of Aksaray Province – E-Book - Semra Kılıç Karatay / Süleyman Tarman / Zeynep Yadigaroglu / Ahmet Melih Çilingir / Sezin Bülbül / Yaşar Ayyıldız

Yayın hakları © Aksaray Üniversitesi Rektörlüğü

ISBN 978-625-7507-82-0

Yayın tarihi : Mayıs – 2026
Publishing Date : May – 2026

Editör : Dr. Öğr. Üyesi Semra Kılıç Karatay
İngilizce Çeviri : Doç. Dr. Zeynep Yadigaroglu
Grafik / Dizgi : Yaşar Ayyıldız
Yayına Hazırlayan : Prof. Dr. Süleyman Tarman

Kapak Tasarım : Yaşar Ayyıldız

Müzik Eğitimi Yayınları

BilgeSistem Bilişim ve Yayıncılık Hizmetleri Ltd.Şti.
Cevizlidere Mah. 1245 Sok. 1/1 Çankaya Ankara-TR
Online sipariş / Online order: MuzikKitaplari.com
www.muzikegitimi.net – bilgi@muzikegitimi.net
Tel: 0.312.474 0070

SUNUŐ

Geleneksel dokuma sanatı, yalnızca bir üretim faaliyeti değil; aynı zamanda toplumsal belleğin, kültürel kimliğin ve estetik anlayışın somut bir yansımasıdır. Anadolu'nun köklü dokuma merkezlerinden biri olan Aksaray ili döneminde ev sahipliği yapmış olduğu medeniyetlerin kültüründen etkilenecek zengin bir kültür kimliğine sahip olmuştur. Aksaray yöresi kirkimli dokumaları, sahip oldukları teknik özellikler, motif zenginliği ve kullanım çeşitliliği ile Türk dokuma sanatında önemli bir yere sahiptir.

Günümüzde hızlı sanayileşme ve teknolojik gelişmeler, geleneksel üretim biçimlerinin giderek azalmasına neden olmakta; buna bağlı olarak el emeğine dayalı dokuma kültürü de yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, özellikle yerel dokuma örneklerinin belgelenmesini, arşivlenmesini ve gelecek kuşaklara aktarılmasını zorunlu hâle getirmektedir.

Bu çalışma, söz konusu gereklilikten hareketle hem akademik hem de kültürel bir sorumluluğun ürünü olarak ortaya konulmuştur. Araştırma sürecinde Aksaray iline bağlı çeşitli yerleşim birimlerinde gerçekleştirilen saha çalışmaları, dokuma sahipleri ile yapılan görüşmeler ve mevcut dokuma örneklerinin incelenmesi temel veri kaynaklarını oluşturmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda dokumalar; kullanım alanları, teknik özellikleri, motif ve desen kompozisyonları bakımından değerlendirilmiş; ayrıca dijital ve basılı katalog oluşturularak bu kültürel mirasın kalıcı hâle getirilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın, Aksaray yöresi dokuma kültürünün tanıtılmasına katkı sağlaması, geleneksel el sanatlarının korunması konusunda farkındalık oluşturması ve ileride yapılacak bilimsel araştırmalara kaynak teşkil etmesi temenni edilmektedir. Çalışma sürecinde bizlerden desteğini esirgemeyen Aksaray Üniversitesi Rektörlüğüne ve Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimine, Aksaray halkına teşekkür ederiz...

Mayıs 2026, Aksaray

Dr. Semra Kılıç Karatay

Foreword

Traditional weaving art is not merely a productive activity; it is also a tangible reflection of collective memory, cultural identity, and aesthetic understanding. The province of Aksaray, one of the well-established weaving centers of Anatolia, has acquired a rich cultural identity shaped by the civilizations it has hosted throughout history. The kirkit (beater)-woven textiles of the Aksaray region hold a significant place in Turkish weaving art due to their technical characteristics, richness of motifs, and diversity of uses.

Today, rapid industrialization and technological advancements have led to the gradual decline of traditional modes of production; consequently, the weaving culture based on manual labor faces the threat of extinction. This situation necessitates the documentation, archiving, and transmission of local weaving examples to future generations.

This study has been conducted in response to this necessity, emerging as both an academic and cultural responsibility. The primary data sources of the research consist of fieldwork carried out in various settlements within Aksaray province, interviews with weaving owners, and the examination of existing textile samples. In line with the findings obtained, the weavings have been evaluated in terms of their areas of use, technical features, and motif and pattern compositions; furthermore, the creation of both digital and printed catalogs has been undertaken with the aim of preserving this cultural heritage in a lasting form.

It is hoped that this study will contribute to the promotion of the weaving culture of the Aksaray region, raise awareness regarding the preservation of traditional handicrafts, and serve as a reference for future scholarly research. We would like to express our gratitude to the Rectorate of Aksaray University, the Scientific Research Projects (BAP) Coordination Unit, and the people of Aksaray for their support throughout the course of this study...

May 2026, Aksaray

Dr. Semra Kılıç Karatay

İÇİNDEKİLER

Index

Aksaray Kirkitli Dokuma Sanatının Tarihçesi <i>History of the Kirkit (Beater) Weaving Art in Aksaray.....</i>	7
Aksaray Yöresi Dokumalarının Kullanım Alanlarına Göre Sınıflandırılması <i>Classification of Aksaray Regional Weavings According to Their Areas of Use.....</i>	11
Aksaray Yöresi Dokumalarının Teknik Özellikleri <i>Technical Characteristics of Aksaray Regional Weavings.....</i>	14
Aksaray Yöresi Dokuma İplerinin Elde Edilmesinde İşlem Basamakları ve Kullanılan Araç-Gereçler <i>Process Stages and Tools Used in Obtaining Yarns for Aksaray Regional Weavings.....</i>	17
Aksaray Kirkitli Dokumalarında Kullanılan Doğal Doğal Boyaların Elde Edilme Yöntemleri <i>Methods of Obtaining Natural Dyes Used in Aksaray Kirkit Weavings.....</i>	26
Kirkitli Dokumalarda Kullanılan Araç ve Gereçler <i>Tools and Equipment Used in Kirkit Weavings.....</i>	37
Aksaray Yöresi Kirkitli Dokuma Örneklerinde Kullanılan Motifler ve Anlamları <i>Motifs Used in Aksaray Regional Kirkit Weaving Samples and Their Meanings.....</i>	42
Aksaray Yöresi Kirkitli Dokuma Örnekleri ve Genel Özellikleri <i>Examples of Aksaray Regional Kirkit Weavings and Their General Characteristics.....</i>	50
Sonuç ve Değerlendirme <i>Conclusion and Evaluation.....</i>	150

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca dokuma sanatı, temel ihtiyaçların karşılanması ötesinde, kültürel ve estetik bir ifade biçimi olarak varlığını sürdürmüştür. Özellikle Anadolu coğrafyası, farklı medeniyetlerin etkileşim alanı olması nedeniyle zengin bir dokuma geleneğine sahiptir. Bu gelenek içerisinde kirkitli dokumalar; teknik yapısı, kullanılan motiflerin görsel dili ve kullanım çeşitliliği ile dikkat çeken önemli üretim alanlarından birini oluşturmaktadır. Kirkitli dokuma, örgü ve atkı ipliklerinin belirli bir düzen içerisinde sıkıştırılması esasına dayanan ve çoğunlukla halı, kilim, cicim, zili ve sumak gibi türleri kapsayan bir dokuma tekniğidir. Bu teknik, yalnızca işlevsel ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamamakta; aynı zamanda üretildiği toplumun yaşam biçimini, inanç sistemini ve estetik anlayışını da yansıtmaktadır. Dokumalarda kullanılan motifler, renkler ve kompozisyonlar; toplumsal değerlerin, sembolik anlamların ve kültürel değerlerin nesilden nesle aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Aksaray ili, tarihsel süreç içerisinde Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinden itibaren önemli bir dokuma merkezi olarak öne çıkmıştır. Coğrafi konumu itibarıyla farklı kültürlerin kesişme noktasında yer alan bölge, bu özelliği sayesinde zengin ve çok katmanlı bir dokuma geleneği geliştirmiştir. Özellikle kirkitli dokuma ürünleri; halı, kilim, seccade, yastık, minder ve heybe gibi farklı kullanım alanlarına yönelik çeşitlilik göstermektedir. Bu ürünler, hem gündelik yaşamın bir parçası olmuş hem de çeyiz kültürü içerisinde önemli bir yer edinmiştir. Ancak günümüzde geleneksel dokuma üretiminin giderek azalması, bu kültürel mirasın belgelenmesini, korunmasını ve devamlılığının sağlanması için çalışmalar yapılmalıdır. El emeğine dayalı üretim süreçlerinin yerini makineleşmiş sistemlerin alması, özgün dokuma örneklerinin önemini yitirmesine neden olan sebeplerden biridir. Bu nedenle, mevcut dokuma örneklerinin incelenmesi, sınıflandırılması ve kayıt altına alınması büyük önem taşımaktadır. Proje kapsamında çalışılan saha araştırmaları ile Aksaray ili kirkitli dokuma örneklerini kullanım alanları, teknik özellikleri, motifleri ve dokuma öncesi işlemlerin incelenerek kayıt altına alarak, bu örnekleri dijital ve basılı katalog hâline getirmektir. Böylece hem geleneksel dokuma kültürünün korunmasına katkı sağlanması hem de araştırmacılar için kapsamlı bir veri kaynağı oluşturularak yazılı literatüre geçmesi hedeflenmiştir. Aksaray Üniversitesi Rektörlüğüne ve Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimi, 2025-029 nolu “Aksaray İli Kirkitli Dokuma Örneklerinin Sınıflandırılarak Dijital ve Basılı Katalogunun Oluşturulması” proje kapsamında; Aksaray Kirkitli Dokuma Sanatının Tarihçesi, Aksaray Yöresi Dokumalarının Kullanım Alanlarına Göre Sınıflandırılması, Aksaray Yöresi Dokumalarının Teknik Özellikleri, Aksaray Yöresi Dokuma İplerinin Elde Edilmesinde İşlem Basamakları ve Kullanılan Araç-Gereçler, Aksaray Yöresi Kirkitli Dokuma Örneklerinde Kullanılan Motifler ve Anlamları, Aksaray Kirkitli Dokumalarında Kullanılan Doğal Doğal Boyaların Elde Edilme Yöntemleri, Aksaray Yöresi Kirkitli Dokuma Örnekleri ve Genel Özellikleri olmak üzere araştırılarak incelenmiştir.

AKSARAY KİRKİTLİ DOKUMA SANATININ TARİHÇESİ

Aksaray bölgesi, Anadolu'nun merkezi konumunda yer almakta olup tarih boyunca farklı kültürlerin ve uygarlıkların etkileşim alanı olmuştur. Bu coğrafi konum, bölgeyi yalnızca yerleşik topluluklar için değil, aynı zamanda göçebe gruplar ve ticaret yollarının kesişme noktası olarak da stratejik bir merkez hâline getirmiştir. Bölgenin bu konumu, tarih boyunca farklı kavimlerin, dinlerin ve kültürel anlayışların bir arada var olmasını sağlamış ve böylece dokuma sanatının zenginleşmesinde önemli bir etken olmuştur. Bu durum, özellikle kirkitli dokuma sanatının gelişimi açısından belirleyici olmuştur. Kirkitli dokuma, çözü ve atkı ipliklerinin belirli bir düzen içerisinde sıkıştırılması esasına dayanır. Bu teknik, Aksaray'da yalnızca işlevsel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünler üretmekle kalmamış, aynı zamanda estetik kaygılarla şekillenen halı, kilim, seccade, yastık ve çuval gibi çeşitli dokuma ürünlerinin ortaya çıkmasına imkân tanımıştır. Teknik yönü kadar estetik yönü de güçlü olan bu üretim biçimi, üretici ve kullanıcı arasındaki kültürel bağları somut hâle getiren bir araç olmuştur.

Aksaray ve çevresi, köklü bir halı dokuma geleneğine sahiptir. Bölge, geçmişteki bu üretim gücüne rağmen, karakteri açıklanabilecek eski halıların yokluğu nedeniyle yeterince tanınmamıştır (Deniz, 2013, s. 177). Aksaray Selçuklular devrinden beri ünlü bir halı merkezidir. Bu gelenek Osmanlılar devrinde de sürmüştür. (Aslanapa, 1972, s:12).

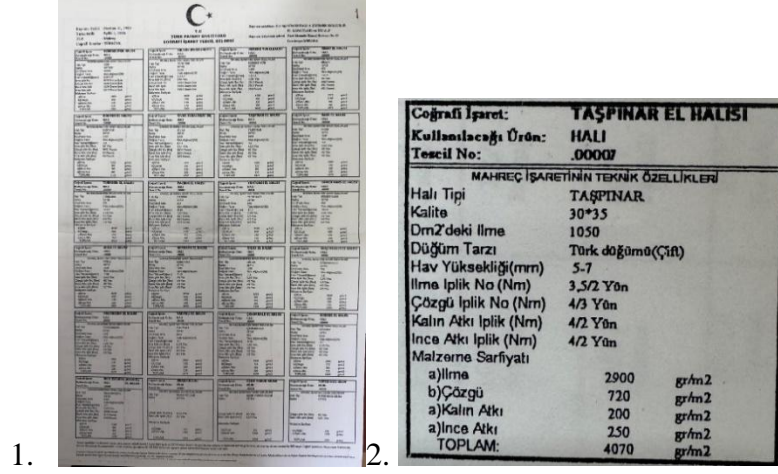
Selçuklu döneminden itibaren Aksaray, halıcılık ve dokumacılık alanında öne çıkan merkezlerden biri olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde köylerde ve kasabalarda örgütlenmiş üretim alanlarının varlığı, dokuma sanatının sistematik bir şekilde gelişmesine katkı sağlamıştır. Osmanlı döneminde de bu gelenek devam etmiş ve özellikle Taşpınar yöresinde dokunan halılar, kalite ve değer açısından ön plana çıkmıştır.

Halı Anadolu'ya Selçuklu Türkleri ile gelmiştir. XVII yüzyılda tarihli kaynaklar saydıkları önemli halıcılık merkezleri arasında Konya ve Aksaray'ı kaydetmektedirler. 1274 yılında ölmüş olan İbn-i Said'e atfen Ebül-Fida'nın verdiği bilgiler de " Her memlekete ihraç edilen Türkoman halıları orada yapılırdı" diyerek imal merkezi olarak özellikle Aksaray'ı belirtmektedir (Erdman,1957,s:15)

Halıcılık tarihinde Taşpınar isminin geçtiği ilk yazılı kaynak 1869-1870 tarihli II. Konya Salnamesi'dir (Konyalı, 1974: 102). Salname'de Aksaray'da dokunan kilim ve seccadelerden söz edilmekte ve Taşpınar'da dokunan halıların da iyi halıların başında geldiği kaydedilmektedir (Gür, 1995: 22).

1996 yılı 21 Haziran tarihinde Sümerhalı'nın Türk Patent Enstitüsüne yaptığı başvuru sonucunda 1 Eylül 1996 yılında Taşpınar halısı 00007 kod ile Mahreç yani coğrafi işaret aldığı elde edilen yazılı kaynaklarda görülmektedir. Alınan Mahreç belgesine göre Taşpınar halısı;

Kalite: 30X35, dm² de 1050 düğüm, malzemesi yün olup iplik numarası 3,5/2, çözgü numarası 4/3, kalın atkı numarası 4/2, ince atkı numarası 4/2, hav yüksekliği 5-7 cm, Gördes yani Türk düğümü ile dokunan dokuma türü olarak belirlenmiştir. Ortalama dokuma kullanılabilecek malzeme olarak ilme; 2900 gr, çözgü; 720 gr, kalın atkı; 200 gr, ince atkı 250 gr olmak üzere bir dokumaya ortalama 4070 gr malzeme kullanıldığı tespit edilmiştir.

Görsel 1.-2. Sümer halı taramadan başvuru yapılan ve Mahreç belgesi alınan yöre dokuma belgesi ve Taşpınar dokuması Mahreç belgesi (Sümer halı, 1996)

2019 yılında Kılıç Karatay' a ait basılı bir yayına göre Udo Hirsch ile yapılan görüşmelerde 1910 tarihli dokumanın desen kompozisyonundaki motifler dinin etkisinde elde edilmiştir. Rum ve Türkler 1924 yılına kadar ilçede birlikte yaşamışlar ancak bu tarihte yapılan mübadele ile Rum köklü aileler Yunanistan'ın Kavala şehrine bağlı Nea Kalvari'ye yerleştirilmiştir (Kılıç Karatay, 2019, s: 61). Dokuma hem tarih hem de desen kompozisyonu bakımından değerlendirildiğinde Aksaray bölgesinin birden fazla medeniyete ev sahipliği yaptığını ve bu medeniyetlerin kültürlerinden etkilendiği görülmektedir. Dokumanın desen kompozisyonunda yer alan motiflerin ilçede bulunan kiliselerin tonozlarından etkilenecek elde edildiği hem yazılı kaynaklardan hem de görsel kaynaklardan tespit edilebilmektedir.

Görsel 3. Anadolu Rum halısı örneği (Udo Hirsch s:51, Kılıç Karatay, 2019, s:63.)

Çalışma kapsamında elde edilen ve desen kompozisyonunda aslan motifi bulunan bir diğer Gelveri halısının dokuma deseni dikkat çekmektedir. Dokuma da yer alan karşılıklı iki aslan motifi Aksaray ilinde bulunan Alayhan hanında görülen kabartma aslan motifinden esinlenerek dokunulduğu düşünülmektedir.

Görsel 4. Anadolu Rum halısı örneği (Udo Hirsch s:50, Kılıç Karatay, 2019, s:64)

Aksaray kirkitli dokumalarının karakteristik özellikleri arasında motif zenginliği ve bu motiflerin taşıdığı sembolik anlamlar ön plana çıkmaktadır. Bölgede üretilen halı ve kilimlerde koçboynuzu, hayat ağacı, muska, eli belinde ve bukağı gibi motifler yaygın biçimde görülmektedir. Bu motifler yalnızca estetik bir süsleme unsuru olmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerlerin aktarılmasında belge niteliği taşımaktadır. Örneğin, koçboynuzu motifi güç, bereket ve erkekliğin simgesi olarak kabul edilirken; eli belinde motifi kadınlık, doğurganlık ve bereket gibi değerleri simgelemektedir. Motiflerin her biri, üretici kadınların estetik zevklerini, toplumsal rollerini ve inanç sistemlerini yansıtan bir kültürel hafıza işlevi görmektedir.

Kirkitli dokumalar, Aksaray'da yalnızca gündelik yaşamın bir parçası değil, aynı zamanda kız çocuklarının çeyizlerinde merkezi bir rol üstlenmiştir. Çeyiz kültüründe dokumaların yer alması, hem aile içi kullanım hem de ekonomik değer açısından büyük önem taşımaktadır. Bu gelenek, dokumaların sadece dekoratif değil, aynı zamanda gelecek nesillere aktarılacak bir kültürel miras olarak da işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Muska motifi ise nazardan korunma düşüncesiyle özellikle çeyizlik ürünlerde ve seccadelerde sıkça kullanılmıştır. Böylece motifler, estetik kaygının ötesinde, günlük yaşamın ve toplumsal inançların birer somut yansıması hâline gelmiştir.

Aksaray kirkitli dokuma sanatının dikkat çeken bir diğer yönü, coğrafi ve toplumsal çeşitliliğe bağlı olarak farklı dokuma geleneklerinin ortaya çıkmasıdır. Örneğin, Kutluköy, Yeşilova ve Amarat köylerinde üretilen halı ve kilimler, göbekli tasarım ve sandık bölümü gibi

kompozisyonlarıyla farklılık göstermektedir. Bu çeşitlilik, sadece estetik farklılıklar değil, aynı zamanda yerel toplulukların sosyal yapıları, ekonomik koşulları ve kültürel etkileşimleri hakkında da bilgi vermektedir.

Günümüzde Taşpınar modeli dokuyan Aksaray'a bağlı Kutluköy (Yörük Köyü), Yeşilova ve Amarat (Yenikent) halılarında da benzer hususiyetler bulmak mümkündür (Öztürk, 1985, s:267). Halı desenleri 1960 yıllarına kadar Aksaray çevresindeki her köyde özgün bir karaktere sahipken, bu tarihlerden sonra Taşpınar halısı modeli yaygınlaşmıştır. (Arık, "Manzaralı Halılar", II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, 1983, s. 23).

Kirkitli dokuma ürünleri, Aksaray'da hem estetik hem de ekonomik bir işlev görmüştür. Köylerde kadınlar, aile ekonomisine katkı sağlamak amacıyla kilim ve halı dokuyarak maddi gelir elde etmişlerdir. Bu durum, kirkitli dokumaların sadece sanatsal eserler değil, aynı zamanda toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle kadın emeği, bu dokumaların sosyal ve ekonomik değerini artırmakla kalmamış, aynı zamanda yerel kimliğin ve toplumsal dayanışmanın korunmasında da rol oynamıştır.

Aksaray'da kirkitli dokumanın farklı türleri bulunmaktadır. Halı, kilim, cicim, sumak, zili, yastık ve minder dokumaları, kullanım amacına göre değişiklik göstermektedir. Halılar, göbekli tasarım ve kompozisyon açısından zengin olup, köyler arasında belirgin farklılıklar taşımaktadır. Kilimler ise çoğunlukla düz dokuma tekniğiyle üretilmiş ve motif ile renk çeşitliliği açısından dikkat çekmektedir. Bu çeşitlilik, bölgenin zengin doğal kaynaklarından elde edilen iplik ve boyaların kullanımına, köyler arası iletişim ve kültürel aktarım süreçlerine de bağlıdır.

Motifler, Aksaray dokumalarının en belirgin özelliklerinden biridir. Geometrik formlar, stilize bitkisel motifler ve hayvan figürleri, hem estetik hem de anlam açısından büyük önem taşımaktadır. Motiflerin bir kısmı Orta Asya kökenli olup, Anadolu'da yeni yorumlarla zenginleştirilmiştir. Bu motiflerin anlam dünyası; doğurganlık, bereket, koruyuculuk, güç ve süreklilik gibi kavramları kapsamaktadır. Özellikle koçboynuzu, hayat ağacı ve muska gibi motifler, dokumaların toplumsal ve kültürel bağlamını güçlendirmiştir. Motiflerin bu işlevselliği, yalnızca bir süsleme aracı olarak değil, aynı zamanda toplumsal kodları ve inanç sistemlerini kuşaktan kuşağa aktaran bir iletişim biçimi olarak da değerlendirilebilir.

Aksaray yöresi kirkitli dokuma sanatı, teknik, estetik, toplumsal ve kültürel boyutlarıyla zengin bir tarihî geçmişe sahiptir. Bölgenin coğrafi konumu, göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri, komşu illerle kültürel etkileşimler ve toplumsal işlevler, dokuma sanatının gelişiminde belirleyici olmuştur. Her motif, renk ve desen, yalnızca bir süsleme unsuru değil, aynı zamanda bölge insanının değerlerinin, inançlarının ve kültürel belleğinin somut bir

ifadesidir. Bu yönüyle Aksaray kirkitli dokuma sanatı, Anadolu dokumacılık geleneğinin önemli ve özgün bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

AKSARAY YÖRESİ DOKUMALARININ KULLANIM ALANLARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Aksaray yöresi, Anadolu'nun iç kesimlerinde tarih boyunca önemli bir dokumacılık merkezi olarak öne çıkmıştır. Bu bölgede gelişen dokuma kültürü, yalnızca gündelik yaşamın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik pratik işlevler sunmakla kalmamış, aynı zamanda kültürel kimliğin, estetik anlayışın ve toplumsal belleğin de taşıyıcısı olmuştur. Özellikle kirkitli dokuma geleneği, Aksaray yöresinde taban örtülerinden heybelere, yastıklardan somya örtülerine kadar geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Bu dokumaların biçimlenişinde işlevsellik, sembolizm ve estetik unsurlar bir arada değerlendirilmiştir. Kullanım alanlarına göre sınıflandırıldığında taban, çift, yastık, minder, heybe, çanta, yolluk ve somya dokumaları öne çıkmaktadır. Her birinin ölçüleri, üretim teknikleri ve kültürel işlevleri farklılık göstermektedir.

Taban Dokumaları: Taban dokumaları, Aksaray yöresinde en yaygın ve işlevsel dokuma türlerinden biridir. Evlerin zeminlerini örtmek amacıyla üretilen bu dokumalar, hem kış aylarında sıcaklık sağlamak hem de iç mekâna estetik bir görünüm katmak için kullanılmıştır. Aksaray taban dokumaları genellikle 2x3 metre, 2.5x4 metre veya 3x4 metre ölçülerinde dokunmuştur. Taban dokumaları, yalnızca mekânın ısınmasını sağlamakla kalmamış, aynı zamanda misafirperverliğin de bir göstergesi olmuştur. Motifler arasında koç boynuzu (güç ve bereket), hayat ağacı (yaşamın sürekliliği) ve muska (korunma) gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Taban dokumaları çoğunlukla kilim, cicim ve sumak teknikleriyle üretilmiştir. Kullanılan iplikler genellikle koyun yününden elde edilmiş, doğal boyalarla renklendirilmiştir.

Taban halısı, büyük oda veya salona sermek için dokunan halılardır. Ortasında taban göbek, civil göbek göbeğin iki ucunda kelle adı verilen stilize edilmiş kartal motifi, köşelerde taban, çiçekli, çingilli, salkım ve gül köşe, ayak bölümü çapar, gül, kamalı ayak, sandık bölümü boncuklu, düz ve çiçekli saklama en dış, bordürde ise gül, boncuk motifleri bulunmaktadır (Soysaldı, 2020:559).

Dokumalarda göbek bölümünde genellikle Civil ve Akgöbek olmak üzere iki göbek kullanılmaktadır (Kılıç Karatay, Oyman, 2017:400).

Çift Dokumaları: Çift dokumaları, Aksaray'ın tarımsal üretim ve hayvancılıkla iç içe geçmiş yaşamında büyük önem taşımaktadır. Bu dokumalar tarla işlerinde, hayvan bakımında, ürün taşıma ve saklama süreçlerinde kullanılmıştır. Çift çuvaları genellikle 70x120 cm boyutlarında dokunmuş, saman ve tahıl taşımak için kullanılan büyük torbalar ise 100x150 cm ölçülerine ulaşmıştır. Hayvan semerleri için üretilen çul ve örtüler ise 90x130 cm boyutlarında

olmuştur. Çift dokumaları, tamamen işlevselliğe dayalı ürünlerdir. Çuvallar tahıl, arpa, buğday gibi ürünlerin taşınmasında; torbalar ve hurçlar ise günlük ev ihtiyaçlarının depolanmasında kullanılmıştır. Ayrıca hayvanların semer altına serilen çul dokumaları, hem hayvanı korumuş hem de yükün dengelenmesini sağlamıştır. Bu dokumalar genellikle kalın yün ipliklerden sık dokuma tekniğiyle üretilmiştir. Motifler daha sade tutulmuş, çoğu zaman sadece basit geometrik çizgiler kullanılmıştır. Ancak bazı örneklerde bereket sembolleri ve nazarlık motiflerine de rastlanır.

Çift halı, iki halı uç uca dokunduğu için bu isimle bilinir. Halk arasında orta halısı ismiyle de anılır. İki halı yan yana serildiğinde taban halısı büyüklüğünde yer kaplar. Civil göbek, çapar ayak, çingilli ve yelekli köşe, kamalı ve kapamalı sandık desenleriyle karakteristiktir (Kılıç Karatay, Sert,2018:16).

Yastık Dokumaları: Yastık dokumaları, Aksaray ev düzeninin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Minderlerle birlikte kullanılan yastıklar, hem oturma hem de yatma alanlarında rahatlık sağlamıştır. Yastık dokumaları genellikle 50x70 cm, 60x90 cm ve daha büyük misafir yastıkları için 70x100 cm ölçülerinde dokunmuştur. Çeyiz için hazırlanan küçük dekoratif yastık yüzleri ise 40x60 cm boyutlarındadır. Yastık dokumaları, estetik değer taşıyan ürünlerdir. Misafir odalarında minderlerle birlikte düzenlenen yastıklar, misafire verilen önemi göstermiştir. Ayrıca kız çocuklarının çeyizlerinde mutlaka yastık yüzleri yer almış, bu ürünler genç kızın el becerisinin göstergesi olmuştur. Yastık yüzleri genellikle cicim tekniğiyle üretilmiş, üzerine koç boynuzu, elibelinde ve göz motifleri işlenmiştir. Bu motifler koruyucu ve bereket getirici özelliklere sahiptir.

Minder Dokumaları: Minder dokumaları, oturma düzeninin ayrılmaz bir parçasıdır. Özellikle yer sofralarında, misafir ağırlamada ve gündelik yaşamda kullanılmıştır. Minderler genellikle kare formda olup 80x80 cm, dikdörtgen formda ise 70x100 cm ölçülerindedir. Daha büyük odalar için hazırlanan minderler 100x120 cm boyutuna kadar çıkabilmektedir. Minderler, misafirperverliğin ve ev düzeninin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Evlerde minderlerin düzeni, misafire gösterilen özenin bir parçasıdır. Ayrıca düğün, bayram gibi özel günlerde en güzel minderler ortaya çıkarılmıştır. Minder yüzleri kilim veya cicim tekniğiyle dokunmuş, dayanıklılığı artırmak için kalın iplikler tercih edilmiştir. Desenler taban ve yastık dokumalarıyla uyumlu şekilde seçilmiş, evin dekoratif bütünlüğü sağlanmıştır.

Minder halısı, yere veya eve gelen misafirin altına sermek için dokunur. İçi yün ile doldurulan minderler genellikle 70x70 veya 60x60 cm ölçülerindedir (Kılıç Karatay,2018:445)

Heybe Dokumaları: Heybe, Aksaray yöresi kirkitli dokumalarında sıkça görülen dokuma örneklerindedir. Özellikle düz dokuma örneklerinin vazgeçilmez bir parçasıdır. İki

gözlü yapısıyla hayvanların sırtına asılan bu ürünler, göçebe ve yarı göçebe yaşam biçiminin işlevsel unsurları olmuştur.

Heybeler genellikle 40x50 cm ya da 50x60 cm gözlerden oluşur. İki gözün toplam uzunluğu 100-120 cm'ye ulaşabilir. Bazı daha küçük heybeler ise çocuklar için üretilmiş ve 30x40 cm ölçülerinde tutulmuştur. Heybeler, eşyaların güvenle taşınmasını sağlamıştır. Pazar alışverişinde, yolculuklarda ve göç sırasında kullanılmıştır. Çeyizlerde de yer almış, genç kızların hazırladığı heybeler süslemeleriyle dikkat çekmiştir. Heybeler, sık dokuma teknikleriyle dayanıklı olarak üretilmiştir. Kapak kısımları püskül, saçak ve motiflerle süslenmiş, nazarlık amaçlı desenlere sıkça yer verilmiştir.

Yolluk Dokumaları: Yolluklar, ev içi düzenin önemli bir parçasıdır. Özellikle koridor, sofa ve odaların girişlerinde kullanılmıştır. Yolluk dokumaları dar ve uzun formda olup genellikle 80x250 cm, 90x300 cm ölçülerindedir. Daha küçük odalar için 70x200 cm boyutlarında örnekler de üretilmiştir. Yolluklar, evin düzenini ve temizliğini korumak için kullanılmıştır. Misafirlerin geçtiği alanlarda en güzel yollukların serilmesi, ev sahibinin misafirperverliğini yansıtmıştır. Yolluklarda çoğunlukla kilim tekniği tercih edilmiş, desenler taban dokumalarıyla uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Renklerde kırmızı, lacivert ve siyah öne çıkmıştır.

Seccade Dokumaları: Seccade, İslam kültüründe ibadet sırasında namaz kılınan alanı belirleyen ve genellikle küçük boyutlu dokuma bir üründür. Aksaray yöresi dokumacılığı bağlamında seccadeler, hem işlevsel hem de estetik bir ürün olarak ortaya çıkmıştır. Yöredeki seccadeler, genellikle evlerde, cami ve mescitlerde kullanım için dokunmuş, ibadet ritüelinin yanı sıra dekoratif ve sembolik değerler taşımıştır. Aksaray seccadeleri, kullanım amacına göre farklı boyutlarda dokunmuştur. Standart boyutlar genellikle 60x110 cm, 70x120 cm veya 80x150 cm arasında değişmektedir. Daha büyük ibadet alanlarında kullanılan seccadeler ise 90x180 cm boyutuna ulaşabilmektedir. Ebat seçimi, hem kullanıcı sayısı hem de kullanım mekânının ölçülerine bağlı olarak belirlenmiştir. Seccadeler, dikdörtgen formun yanı sıra bazı örneklerde oval veya köşe motifli geometrik şekillerde de tasarlanmıştır. Kenar kısımları genellikle püskül, saçak veya kordela ile tamamlanmış, merkezi alan ise ibadet sırasında yönü belirlemek için mihraba benzer motiflerle süslenmiştir.

Seccade halısı, üzerinde namaz kılmak için dokunan halılardır. Genellikle 75 cm x 130 cm ya da 80 cm x 100 cm ölçülerindedir. Eskiden geleneklere göre gelin çeyizinde mutlaka olması gereken seccade halılar, gelin tarafından evleneceği erkeğin ailesine hediye olarak verilirdi. Bu halılarda kullanılan desenler, mihraplı, kandilli veya göbeklidir (Kayadibi, 2021, s:561)

Aksaray seccadelerinde kullanılan motifler, genellikle geometrik ve bitkisel motiflerin bir kombinasyonundan oluşur. Özellikle koç boynuzu, hayat ağacı, muska, elibelinde gibi motifler hem estetik bir değer hem de koruyucu ve bereket getirici anlam taşır. Seccadelerde merkeze yerleştirilen mihrab motifi, ibadet sırasında kullanıcının yönünü belirlemesine yardımcı olur. Yan alanlarda ise nazar boncuğu ve göbek motifleri gibi sembolik desenler görülür. Renk seçiminde kırmızı, lacivert, siyah ve krem tonları hâkimdir ve doğal boyalar tercih edilmiştir. Seccadeler genellikle kilim, cicim veya sumak teknikleriyle dokunmuştur. Kullanılan iplikler çoğunlukla koyun yününden elde edilmiş, bazı örneklerde pamuk veya ipek katkısı görülmüştür. Dokuma sırasında yoğun sıkılık ve dayanıklılık ön planda tutulmuştur; zira seccade hem günlük kullanım hem de taşınabilirlik açısından uzun ömürlü olmalıdır. Seccadelerde kenar dikişleri ve püsküller ayrıca ürünün estetik görünümünü artırmak için özenle yapılmıştır. Bazı örneklerde kenar motifleri, merkezi motiflerle uyumlu olacak şekilde simetrik olarak düzenlenmiştir. Seccade dokumaları, Aksaray yöresinde yalnızca ibadet amacıyla kullanılmamış, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir değer olarak da değerlendirilmiştir. Özellikle düğün ve çeyiz hazırlıklarında genç kızlar tarafından dokunan seccadeler, çeyizin önemli bir parçasını oluşturmuştur. Seccadeler, toplumsal aidiyetin ve dini kimliğin bir göstergesi olarak da kabul edilmiştir. Evlerde namaz alanlarını belirlemenin yanı sıra, estetik açıdan yaşam alanına renk ve desen katmıştır. Günümüzde Aksaray seccadeleri hem ibadet amaçlı hem de dekoratif olarak değerlendirilmektedir. Geleneksel dokumacılık mirası, müze koleksiyonlarında, kültürel sergilerde ve bazı özel üretimlerde yaşatılmaktadır. El yapımı seccadeler, hem yöresel motifleri hem de geleneksel dokuma tekniklerini koruma işlevi görmektedir.

2.7. Düz dokumalar: Aksaray düz dokumaları, Orta Anadolu dokuma geleneği içinde teknik sağlamlığı ve estetik dengesiyle öne çıkan örneklerdir. Bu dokumalar çoğunlukla kilim, cicim ve zili tekniklerinde üretilmektedir. Kullanım amacına göre ebatları değişiklik göstermektedir. Yer yaygısı olarak dokunan örneklerde ölçüler genellikle 120×180 cm, 160×230 cm ve 200×300 cm veya 90×140 cm ölçülerindedir. Dokumaların kalitesi büyük ölçüde kullanılan ipliğin niteliğine bağlıdır. Çözümleri genellikle daha sağlam, yüksek bükümlü ve dayanıklı yünden hazırlanmaktadır.

AKSARAY YÖRESİ DOKUMALARININ TEKNİK ÖZELLİKLERİ

Aksaray yöresi, Anadolu'nun tarih boyunca önemli kültür merkezlerinden biri olmuş, zengin dokuma geleneğiyle de dikkat çekmiştir. Bu bölgede üretilen dokumalar yalnızca estetik bir ifade biçimi değil, aynı zamanda teknik beceri, yöresel bilgi birikimi ve kültürel aktarımın

en somut göstergelerinden biridir. Aksaray yöresinde dokumaların teknik özellikleri incelendiğinde; kullanılan düğüm türlerinden dokuma sıralamasına, atkı-çözgü sıkıştırma uygulamalarına, düz dokuma tekniklerinden desenlerin aktarım yöntemlerine kadar oldukça gelişmiş bir sistemin varlığı ortaya çıkmaktadır.

Dokuma, çözgü ipliklerinin belirli bir gerginlik altında hazırlanması ve atkı ipliklerinin bu çözgüler arasından geçirilmesi esasına dayanmaktadır. Çözgü iplikleri, genellikle belirli bir sıklıkla belirli bir kaliteye göre ayarlanmaktadır. Atkılar, her sıra düğümden sonra alt ve üstten geçirilerek çözgüye yerleştirilir. Bu teknik, dokumanın sıkışmasını ve bütünlük kazanmasını sağlar. Atkı atılmasındaki amaç dokumanın sağlamlığını artırmaktadır. Çözgü ve atkı ilişkisi, aynı zamanda desenlerin uygulanacağı alanın düzgün ve sağlam kalmasına katkıda bulunur.

Aksaray yöresi dokumalarının belirleyici teknik özelliklerinden biri, Türk düğümü ya da bilinen adıyla Gördes düğümü ile dokunmasıdır. Gördes düğümü, kapalı düğüm tekniği olarak adlandırılır ve çözgü ipliklerinin çiftine bağlanarak atılmaktadır. Bu düğüm tekniğinde, iplik çözgülerin ikisinin etrafından dolandırıldıktan sonra ortadan çıkarılır. Böylece her düğüm, çözgü ipliklerine çift taraflı bağlanarak sağlam bir tutunma sağlar. Bu durum, dokumaların uzun ömürlü olmasını sağlamaktadır. Gördes düğümü, yalnızca Aksaray yöresinde değil, Anadolu'nun birçok yerinde dokumalarda kullanılsa da Aksaray bölgesinde dokumalar sadece Gördes düğümlüdür.

Atkılar genellikle iki sıra hâlinde atılır; biri üstten, diğeri alttan geçerek çözgü ipliklerini birbirine yaklaştırır. Bu uygulama, dokumanın teknik dayanıklılığını artırmakla kalmaz, aynı zamanda yüzeyin düzgün ve gergin kalmasına da yardımcı olur. Baskı ipi, atkılar arasına yerleştirilen ek bir ipliktir. Bu iplik, dokumada atkının tam olarak yerleşmesini sağlayarak daha sıkı olmasını ve yüzeydeki ilmeklerin daha düzgün görünmesini sağlar. Bu teknik, dokumanın hem dayanıklılığını hem de estetik bütünlüğünü artırır.

Aksaray yöresinde sadece düğümlü dokumalar değil, aynı zamanda düz dokuma teknikleri de kullanılmıştır. Bu teknikler, özellikle cicim, zili ve kilim dokuma örnekleridir. Düz dokumalarda temel zemin, bezayağı tekniğiyle oluşturulmuştur. Bezayağı, atkı ve çözgü ipliklerinin birbirini düzenli olarak üstten ve alttan takip etmesiyle oluşan en basit dokuma tekniğidir. Bu zemin üzerine, farklı renklerdeki ipliklerle desenler oluşturulmaktadır. Cicim tekniğinde iplikler çözgülerin üzerinden atılarak yüzeyde motifler meydana getirir. Zili tekniğinde ise iplikler belirli bir sistemle çözgülerin üzerinden kaydırılarak farklı yönlerde çizgisel etkiler oluşturur.

Dokumaların dokuma süreci içerisinde önemli bir aşama, desenin dokuma yüzeyine aktarılmasıdır. Çözgü yerleştirilip ağızlık kısmı dokunduktan sonra dokumalara desen

oluşturma aşamasına geçilir. Aksaray yöresinde desenler genellikle dokuma yapan kadınların ustalığına bağlı olarak ezberden dokunduğu gibi örnek adı verilen küçük dokuma örnekleri de kullanılarak doğrudan dokuma sırasında uygulanır. Desenler, çözgü ve atkı arasındaki örgü sistemi ile ilerlemektedir. Yan yana gelen düğümlerin bir sıra oluşturması ile atkı ile sıkıştırılarak dokuma yapılmaktadır. Özellikle düz dokumalarda farklı renk ipliklerin kontur oluşturması ve alanların doldurulması renkli dokuma ipleri ile doldurulmaktadır. Düğümlü dokumalarda ise desenler, belirli renklerdeki ilmeklerin çözgüye bağlanmasıyla ortaya çıkar. Halı dokumalarda düğüm atılması nedeniyle dokumaların yüzeyinde hem zengin hem de düzenli bir görünüm oluşmaktadır.

Aksaray yöresi dokumalarının teknik yapısında yoğunluk ve sıklık oldukça önemlidir. Çözgülerin sıklığı, düğümlerin sıklığı ve atkılarının sıkıştırılması, dokumanın genel kalitesini belirleyen faktörlerdir. Gördes düğümünün sıkı bağlanması, atkılarının sıkıştırılması ve ara iplik uygulamaları, dokumanın kalitesini etkilemektedir. Aksaray bölgesindeki halı dokumaların kalitesi ortalama 30X30, 28X 29, düz dokumalarda ise 30X30, 32X32' dir.

Dokuma tekniklerinin düzenli bir şekilde uygulanabilmesi, büyük ölçüde ustaların deneyimine bağlıdır. Aksaray yöresinde dokumacılık, kuşaktan kuşağa aktarılan bir bilgi birikimiyle sürdürülmüştür. Bu aktarım sayesinde, teknik detaylarda herhangi bir kopukluk yaşanmamış, düzenli ve istikrarlı bir üretim geleneği oluşmuştur. Ustaların el alışkanlığı, düğümün sıklığı, atkının sıkıştırılması ve desenin aktarımı gibi teknik ayrıntılar, dokumanın kalitesini doğrudan belirleyen unsurlardır. Bu nedenle teknik özellikler, yalnızca mekanik süreçler değil, aynı zamanda ustalık göstergesi olarak da değerlendirilebilir.

Aksaray yöresinde kirkitli dokuma geleneği kültürel bir kimlik unsurudur. Hemen hemen hepsi kadınlar tarafından dokunan dokumalarda motifler bereket, şans, sağlık, ölüm, günah, yeniden dirilme, nazar ve sonsuzluk gibi düşünceleri yansıtmaktadır. Dokumalar genellikle köşe göbekli olup, desen kompozisyonlarında çoğunlukla şeker boncuğu, gül ayağı, yıldız, hayat ağacı, muska, sandık, yaprak, çiçek ve hatai gibi motifler kullanılmaktadır.

Taban halısı, çeyrek, yastık, minder, heybe ve çuval gibi dokumalarda, kompozisyon özellikleri dokumanın yörede ismini belirlemektedir. Dokumalarda desen tekrarı olup genellikle rapor tekniğinde olup $\frac{1}{2}$ veya $\frac{1}{4}$ rapor desenleri kullanılmaktadır. Desen kompozisyonlarında farklı motiflerin yan yana gelmesi ile desen oluşturulmakta bazen de aynı motifin tekrarından oluşan desen kompozisyonları kullanılmaktadır. Taban dokuması gibi sergi amaçlı dokunan dokuma örnekleri genellikle büyük ölçülerde olup salon gibi büyük alanlarda serilmektedir. Çeyrek dokumalar ise daha küçük ebatlarda olup oda gibi küçük alanlarda kullanılmaktadır. Yastık ve minder gibi küçük dokumalar evlerde ise dekoratif süs eşyası

olarak, seccade dokuma örnekleri ibadet ve heybe örnekleri ise yük taşıma veya duvarlara asılarak süs eşyası gibi farklı amaçlarla kullanılmaktadır.

AKSARAY YÖRESİ DOKUMA İPLERİNİN ELDE EDİLMESİNDE İŞLEM BASAMAKLARI VE KULLANILAN ARAÇ-GEREÇLER

Aksaray ili ve çevresi, tarihsel süreç içerisinde Anadolu'nun dokuma kültüründe önemli bir merkez olarak öne çıkmıştır. Bu çalışmada, Aksaray iline bağlı köy ve kasabalarda gerçekleştirilen alan araştırmalarına dayalı olarak, dokuma öncesi hazırlık aşamasında dokuma iplerinin elde edilmesi ve kullanılan araç-gereçler hakkında bilgi verilecektir. Dokuma sanatı, özellikle halı ve kilim gibi geleneksel ürünlerin üretiminde, tarih boyunca büyük oranda kadın emeğine dayalı olarak şekillenmiş; bu süreçte kullanılan teknik donanım, nesiller boyunca sözlü ve uygulamalı kültür yoluyla aktarılmıştır.

Dokuma sanatı, tarih boyunca hem günlük yaşamın ihtiyaçlarını karşılayan bir zanaat hem de kültürel bir ifade biçimi olarak varlığını sürdürmüştür. Anadolu'nun zengin dokuma kültürü içerisinde Aksaray, özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinden itibaren önemli bir üretim merkezi olarak öne çıkmaktadır. Halı ve kilim dokumacılığı konusunda sahip olduğu özgün desenler, teknikler ve iplik üretim yöntemleriyle Aksaray, geleneksel Türk dokuma sanatının yaşatıldığı bölgelerden biri olma özelliğini taşımaktadır.

Aksaray'da dokumacılığın temel malzemesi olan iplikler, uzun yıllar boyunca tamamen el emeğine dayalı yöntemlerle elde edilmiştir. Dokumada kullanılan ipliğin kalitesi, dokumanın dayanıklılığı, estetik değeri ve kullanım ömrü açısından belirleyici unsurlardan biridir. Geleneksel yöntemlerde iplik üretiminin ilk aşaması, koyunların kırılmasıyla başlar. Kırkım işlemi genellikle ilkbahar aylarında gerçekleştirilir. Elde edilen yün, kalite açısından hayvanın vücudunun farklı bölgelerinden gelen lif yapısına göre ayrılır. En kaliteli yün, koyunun sırt bölgesinden elde edilirken; bacak ve karın altı gibi bölgelerden elde edilen yünler daha kısa lifli ve sert yapılı olduğu için ikinci kalite olarak değerlendirilir.

Yünün işlenmesi, bir dizi el işçiliğine dayalı süreçten oluşur. İlk olarak, yünler temizlenmek üzere suyla yıkanır; bu işlem yün üzerindeki kir, toz ve yağların giderilmesini sağlar. Temizlenen yün, kurutulduktan sonra "hallaç" adı verilen geleneksel bir araç veya günümüzde yaygın olarak kullanılan hallaç makineleri ile çırpılarak kabartılır ve lifler birbirinden ayrıştırılır. Bu aşamada yünün havalanması ve yumuşaması sağlanır. Çırpma işlemi, iplik eğirme süreci için gerekli olan homojen yapıdaki yün toplarının (söme) oluşmasına yardımcı olur.

Yünün iplik haline getirilmesi sürecinde uzun yıllardır el emeği ile üretimde kullanılan çıkrık, iğ ve kirman kullanılmaktadır. Kirman, daha çok küçük ölçekli üretimlerde tercih edilen

bir araç olup, elle döndürülerek yünün bükülmesini sağlar. Çıkrık ise daha gelişmiş bir düzenek olup, hem el gücüyle hem de ayakla çevrilebilen versiyonları ile daha hızlı üretim imkânı sunar. Çıkrık kullanımı, Aksaray gibi halıcılığın yaygın olduğu bölgelerde kadınlar arasında yaygın bir beceri haline gelmiştir. Eğirme işlemi sonunda elde edilen iplikler, büküm oranına göre kalın ya da ince olarak sınıflandırılır ve kullanılacak dokuma türüne uygun şekilde hazırlanır.

Zamanla teknolojik gelişmeler ve sanayi üretiminin yaygınlaşmasıyla birlikte, bu geleneksel üretim yöntemleri yerini hazır fabrikasyon ipliklere bırakmaya başlamıştır. Günümüzde, dokuma sanatı hâlâ bazı köylerde geleneksel yöntemlerle sürdürülse de, büyük ölçüde hazır iplik kullanımı yaygındır. Özellikle sanayi tipi tarak makineleri ile yün daha hızlı ve homojen biçimde taranmakta; iplik eğirme süreci de motorlu çıkrıklar ya da modern eğirme makineleriyle gerçekleştirilmektedir. Bu durum, üretim sürecini kolaylaştırmakta ve hızlandırmakta olsa da geleneksel dokumanın ruhunu taşıyan el emeği ipliklerin yerini standart ve homojen yapılı ipliklerin almasına neden olmuştur.

Sonuç olarak, Aksaray yöresinde geleneksel dokuma ipliği üretimi, tarihsel bir bilgi ve deneyim birikiminin ürünüdür. Ancak günümüz koşullarında, bu zanaatın sürdürülebilirliği ciddi anlamda tehdit altındadır. El emeğiyle üretilen ipliklerin yerini makineleşmiş üretim süreçlerine bırakması, kültürel mirasın kaybı riskini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, geleneksel yöntemlerin korunması ve yaşatılması adına, yerel üreticilerin desteklenmesi, eğitim programlarının düzenlenmesi ve kültürel miras bilincinin artırılması büyük önem arz etmektedir.

Araştırmada; koyun yünlerinin kırklık ve tıraş makineleri ile kesilmesinden başlayan süreçte, yünlerin yıkanması, çırpılması, taranması ve eğilmesi gibi safhalarda kullanılan çıkrık, iğ, kirman, çırpma makinesi, tarak makinesi, büküm çıkırığı ve gelep aleti gibi araçların yapısı, işlevi ve kullanım şekilleri detaylı biçimde incelenmiştir. Ayrıca, dokuma iplerinin atkı, çözüğü ve desen ipliği olarak ayrıştırılması ve boyama süreçlerine dair geleneksel uygulamalar da çalışma kapsamına dâhildir.

Çalışmada hem geleneksel yöntemlerin günümüzdeki sürdürülme biçimleri hem de teknolojinin etkisiyle bu süreçte yaşanan dönüşüm irdelenmiş, bu sayede hem kültürel süreklilik hem de değişim göz önüne serilmiştir. Aksaray yöresine özgü teknik detayların aktarılması, dokuma kültürünün gelecek kuşaklara aktarımında önemli bir adım teşkil etmektedir. Bu bağlamda hem sözlü kültür hem de zanaatkâr deneyimlerine dayalı veriler, görsellerle desteklenerek kayıt altına alınmıştır. Aksaray, tarih boyunca dokuma sanatının köklü bir şekilde icra edildiği, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde ise halı üretiminde önemli bir merkez konumunda bulunan şehirlerden biridir. Tarihî kayıtlar, halı ve kilim

dokumacılığında kullanılan ipliklerin geçmişte tamamen el emeğine dayalı olarak üretildiğini açıkça ortaya koymaktadır. Ancak günümüzde teknolojik gelişmelerin etkisiyle, geleneksel yöntemlerle üretilen ipliklerin yerini büyük ölçüde fabrikasyon üretimi ipliklerin aldığı görülmektedir.

Geleneksel üretim süreci, küçükbaş hayvancılığın bölge ekonomisindeki önemli yeriyle doğrudan bağlantılıdır. Koyunlardan kırkım yoluyla elde edilen yünler, kalitesine göre ayrıştırılır; sırt bölgesinden elde edilen yün en yüksek kaliteye sahip olduğu için halı ve kilim dokumalarında öncelikli olarak tercih edilirken, bacak ve karın altı yünleri daha düşük kaliteli olarak değerlendirilirdi. Bu yünler, yıkama ve temizleme işlemlerinden geçirildikten sonra hallaç makinesi ile çırpılır, ardından kirman, çıkırık veya iğ gibi geleneksel eğirme araçları ile iplik haline getirilirdi. Günümüzde bu süreçte önemli değişimler yaşanmıştır. Çırpma işlemi artık tamamen makineler aracılığıyla yapılmakta, yünler “tarak” adı verilen makinelerle söme (yumak) haline getirilmekte ve sonrasında ip eğirme aşamasına geçilmektedir. Çıkırık gibi iplik eğirme araçları da zamanla değişime uğramış; ayak gücüyle çalışan modellerin yerini elektrikle çalışan modern versiyonlar almıştır. Bu dönüşüm, el emeğiyle üretilen ipliklere olan talebin giderek azalmasına ve fabrikasyon ipliklerin yaygınlaşmasına yol açmıştır.

Türk-İslâm kültürü içinde halı, toplumun estetik duyuş ve görüşlerinin yansıdığı alanlardan biridir. Düğümlü ilk halılar Orta Asya'da Türkler tarafından dokunmaya başlanmıştır. Bu durum gelişmiş bir teknolojinin habercisidir. İbn-i Batuta kitabında "Aksaray halılarının ilk kaynağı Tokarız ve Taşpınar'dır" der. (Kıraç, 1998, s;84).

Aksaray ve çevresi de köklü bir halı dokuma geleneğine sahiptir. Geçmişin bu ünlü merkezi, karakteri açıklayabilecek eski halıların yokluğu nedeniyle, yeterince tanınmamıştır. Tarihi kaynaklarda ve halıcılıkla ilgili yayınlarda da sadece Aksaray'ın Selçuklular devri halıcılığı hakkındaki seyahatname bilgileri verilmektedir (Deniz, 2013:177).

Aksaray ve çevresindeki dokumalar, temel olarak halı ve kilim olmak üzere iki ana grupta toplanmaktadır. Halı dokumalar, genellikle yastık, minder, heybe, taban ve çift gibi dokuma örnekleri üretilirken, hav yüksekliği ortalama 3 ila 5 cm arasında değişmektedir. Kilim dokumalar ise bezayağı, cicim veya zili teknikleri ile üretilmekte; çuval, kilim ve heybe gibi çeşitli kullanım eşyalarında değerlendirilmektedir. Her iki grupta da geçmişte tamamen el emeğine dayalı iplikler kullanılırken, günümüzde çoğunlukla fabrikasyon ipliklere yönelim gözlenmektedir.

Bölgede küçükbaş hayvancılık, tarihsel olarak temel geçim kaynaklarından biri olmuştur. Koyunun yalnızca et ve sütü değil, yünü de ekonomik değer taşımış; geleneksel dönemde yün dokumalar, aile ekonomisine ciddi katkılar sağlamıştır. Ancak modern üretim

teknikleri sayesinde, koyun yününden elde edilen dokuma ipliklerinin elde edilmesi sürecinde insan gücüne duyulan ihtiyaç önemli ölçüde azalmıştır.

Dokumada kullanılacak iplerin elde edilme süreci

Kırklık: Geleneksel hayvancılık faaliyetlerinde koyun yünlerinin kesiminde kullanılan, elle çalışan hayvana zarar vermeden yün kesiminde kullanılan bir makas türüdür. Anadolu'nun birçok yöresinde "kırklık", "yün makası" veya "koyun kırkma makası" olarak adlandırılmaktadır.

Kırkma işlemi sırasında hayvanın hem huzursuz olup kaçmasını engellemek hem de yaralanma riskini en aza indirmek amacıyla geleneksel yöntemlerle önlem alınmaktadır. Bu doğrultuda, koyunun üç ayağı birbirine çapraz biçimde bağlanarak hareket kabiliyeti sınırlandırılır. Bu bağlama işlemi, hayvana zarar vermeyecek şekilde, genellikle yumuşak ip veya bez şeritler ile yapılır. Böylece kırkma işleminin güvenli ve seri bir şekilde ilerlemesi sağlanmaktadır. Anadolu'da kırklık, özellikle kırsal kesimlerde endüstriyel makaslar yaygınlaşana kadar yün üretim zincirinin ilk ve en önemli halkasını oluşturmuştur. Yünler, kırklık ile dikkatlice kesildikten sonra bir araya getirilir, kalitelerine göre sınıflandırılır ve sonraki aşamada yıkama, tarama ve eğirme işlemlerine hazırlanmaktadır.

Günümüzde modern elektrikli kırkma makineleri yaygınlaşmış olsa da kırklık, halen küçük ölçekli hayvancılık yapan hanelerde kullanılmaya devam etmektedir. Dayanıklı yapısı, bakım kolaylığı ve basit kullanım tekniği nedeniyle, geleneksel el aletleri arasında kültürel bir değer taşımaktadır.

Görsel 5. Kırklık makası

Görsel 6. Tırış makinesi (Tarman,2025).

Günümüzde gelişen teknoloji ile el emeği gerektiren kırklık makasının yerini elektrik ile çalışan daha az zaman ve emek isteyen tırış makineleri kullanılmaktadır.

Görsel 7. Kırklık makası ve tırış makinesi ile yün kesimi işlemi (Çilingir,2025).

Yün: Kesim işleminin sonrasında elde edilen yünler, öncelikle lif kalitesi, elyaf uzunluğu ve renk tonuna göre sınıflandırılmaktadır. Kesilen yünler toplanarak büyük bez torbalara konularak yıkanarak temizlenmektedir. Geçmişte yünlerin temizlenmesi, genellikle kadınlar tarafından kanal kenarlarında, akarsu boylarında veya geniş leğenlerde el yordamıyla gerçekleştirilmekteydi. Bu yöntem, suyun akışkanlığı sayesinde yün lifleri arasındaki kir, toz ve doğal yağların uzaklaştırılmasını sağlamaktaydı. Günümüzde ise bu işlem, modern yıkama makineleri kullanılarak daha hızlı, hijyenik bir şekilde yapılmaktadır. Temizlenen yünler serilerek iyice kurutulur ve daha yünler tarama ve söme işlemleri için tarak makinelerinde işlem görmektedir.

Görsel 8. Yıkamış koyun yünlerinin kurutulması (Bülbül,2025).

Çırpma Makinesi: Temizlenmiş yünler, “çırpma” olarak bilinen ve hallaç makineleri aracılığıyla gerçekleştirilen işlemde geçirilir. Bu aşamada lifler arasındaki sıkışıklık giderilir, yabancı maddeler uzaklaştırılır ve yünler hacim kazanır. Çırpma işlemi aynı zamanda “tıftikleme” olarak da adlandırılmaktadır.

Görsel 9. Yün çırpma makinesinde yünün işlem gören yün (Kılıç Karatay,2025).

Tarak Makinesi: Çırpılmış yünler, “tarak” adı verilen makinelerden geçirilerek söme olmak üzere makinenin ön yüzünden verilmektedir.

Görsel 10. Yünlerin söme olmak üzere tarak makinesine verilme işlemi (Kılıç Karatay,2020, s: 182).

Görsel 11. Tarak Makinesi ön söme yapan kısmı (Kılıç Karatay,2020 s: 182).

Makinenin ön kısmından verilen yünler makinenin diğer yönünde yani arka kısmında belli aparatlardan geçerek yumak haline yani söme elde edilmektedir. Söme, eğilmeye hazır hâlde sarılmış ve yün yumağı olarak yün toplarını ifade eder.

Çıkrık: Öncesinde insan gücü gerektiren çıkrıkların yerini elektrikli çıkrıklar almıştır.

Günümüzde ip eğirme sürecinde elektrikli çıkrıkların kullanımıyla birlikte çemberlerin döndürülmesi aşamasında insan gücüne duyulan ihtiyaç ortadan kalkmıştır. Elektrikle çalışan bu çıkrıklarda, iki kanadın dönme hareketi, sisteme entegre edilen ve dinamo adı verilen mekanizma aracılığıyla sağlanmaktadır. Geleneksel çıkrıklarda olduğu gibi, elektrikli modellerde de mesafeli tırnaklar bulunmakta ve tırnaklar arası eğrilen iplerle doldurulmaktadır. Ancak, her iki modelde de iplik eğrilip büküldükten sonra sarım aşamasına verilmesi işlemi el ile gerçekleştirilmektedir.

Görsel 12. Elektrikli çıkrık örneği (Kılıç Karatay,2025).

İğ: İğ, ip eğirme tarihinde bilinen en eski araçlardan biri olup, üç temel parçadan oluşur. İlk parça, üst bölümü ince, alt bölümü ise daha kalın olarak şekillendirilmiş ahşap bir çubuktur. İkinci parça olan avşak, bu kalın alt kısma takılarak iğnin işlevini tamamlar. İğnin rahat dönebilmesi için metal bir kabın içine beton dökülür, ardından sapı kesilmiş bir metal yemek kaşığının kabın içine dökülmüş çimen betonu üstüne yerleştirilmektedir. Böylece avşağı takılmış iğ, kaşıklı düzenek içerisinde daha rahat dönerek ip eğirme işlemini kolaylaştırır. Günümüzde bazı kullanıcılar, iğnin alt kısmını üste gelecek şekilde ters konumda kullanmayı tercih etmektedir. Kullanımı oldukça basittir; ancak el becerisi ve sabır gerektirir. Yün, elde

hafifçe çekilerek inceltir ve iğn ucuna sarılır. Daha sonra iğ, bileğin hafif bir hareketiyle döndürülerek yün lifleri bükülür ve iplik hâline gelir. Bu büküm işlemi, ipliğin hem dayanıklılığını hem de düzgünlüğünü sağlar.

Görsel 13. İğ örneği (Kılıç Karatay,2025).

Kirman: Genel olarak ahşaptan iki kanat olarak üretilmektedir. Bu iki kanttan bir tanesinin orta kısmı geniş ve diğer kanadın içinden geçebileceği köşeli boşluk bulunmaktadır. Her iki kanat birbirinin içinden geçmektedir. Ayrıca her iki kanat üzerinde yer alan daire boşluğu birbirinin üzerine tam olarak yerleştirilmekte ve alt kısmı kalın, üst kısmı ise ince olan bir çubuk geçirilerek parçalar birbirine sabitlenir. Ortadaki bu çubuk, kirmanın bütünlüğünü korurken aynı zamanda kullanım sırasında denge sağlar. Kanatların sağa veya sola döndürülmesiyle, elle eğrilmekte olan ipliğe büküm verilerek ipliğin mukavemeti artırılır. Kirman, iğ ile benzer işlev görse de daha gelişmiş bir yapıya sahiptir. Çoğunlukla ahşaptan yapılan kirman, alt kısmında ağırlık oluşturacak şekilde genişletilmiş bir disk veya tekerlek taşır. Bu ağırlık, dönüş hareketini daha uzun süre koruyarak iplik eğirme sürecini kolaylaştırır.

Kirmen dönerken ipi eğirici kişi yünü incelterek bırakır. İp haline gelen kısmı kirmen üzerine alarak işine aynen devam eder. Elde edilen ipin kalınlığı ve inceliği onu eğiren elin maharetine bağlıdır. Yumak haline gelmiş ipi kirmen üstünden alır (Bodur, 1988, s;108).

Görsel 14. Kirman kullanılarak ip eğirme işlemi (Kılıç Karatay,2025).

Gelep aleti: Gelep, ipliklerin yumak veya mekik hâline getirilmeden önce ölçülü ve düzenli şekilde sarılmasını sağlayan geleneksel bir alettir. Genellikle ahşaptan yapılan ve dört kollu bir yapıya sahip olan gelebin ortasında döner bir mil bulunur. İplik, bu kollar etrafına belirli bir gerginlikte sarılır. Eğirme işlemi tamamlanan ipler, boyama öncesinde “gelep” adı

verilen forma getirilir. Geleneksel dönemlerde bu işlem, kişilerin kollarını kullanarak “kulaç” yöntemi ile gerçekleştirilirken, günümüzde ise “gelep aparatı” kullanılmaktadır. Boyama işlemi tamamlandıktan sonra da aynı aparat yardımıyla ipler haline getirilerek dokumada kullanılmaktadır.

Görsel 15. Gelep aletinde ip sarma işlemi (Yadigaroglu,2025).

Bükrüm Çıkrığı: Bükrüm çıkrığı, dokumada atkı ve çözgü iplerinin elde edilme sürecinde kullanılan bir diğer önemli araçtır. Çıkrığın bu çeşidi, daha çok çift bükümlü iplik üretiminde tercih edilir. Çift büküm, ipliğe ekstra dayanıklılık kazandırır ve özellikle halı veya kilim dokumalarında çözgü iplerinin daha sağlam olmasını sağlar. Elektrikli veya elektriksiz bükrüm çıkrıkları ipliklerin eşit oranda bükülmesini sağlar. Atkı iplerinde genellikle iki kat büküm uygulanırken, çözgü iplerinde özellikle çözgü ipleri, üç ya da dört kat hâlinde bükrüm çıkrığında iyice bükülerek mukavemeti artırılır ve dokuma süresince dayanıklılık sağlanır.

Aksaray’da bükrüm çıkrığı, geçmişte tamamen manuel olarak kullanılırken günümüzde elektrikli modelleri daha yaygındır. Ancak geleneksel büküm çıkrıklarının iplik kalitesinde belirgin bir fark yarattığı yaygın olarak bilinmektedir. Özellikle köy dokumalarında, el gücüyle yapılmış bükümlerin daha doğal ve esnek olduğu görülmektedir. Nedeni ise elektrikli olan hem eğirme hem de bükrüm çıkrıklarında çarklar hızlı döndüğü için ipi hızlı vermek gerekir. Hızlı olarak ip verilmesi sonucunda aynı kalitede olmayabilir.

Görsel 16. Bükrüm çıkrığı örneği (Kılıç Karatay,2020 s: 185).

Dokumalarda kullanılmak üzere eğirme işlemi tamamlanan ipler dokuma kullanım şekillerine göre eğilme kalitelerine bakılarak atkı, çözgü ve dokuma ipi olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Geleneksel üretim sürecinde çıkrık, iğ veya kirman yardımıyla eğilen

ipler, incelik ve kalınlık derecelerine göre dokumacı kadınlar tarafından özenle ayrıştırılmaktadır. Atkı ipleri çoğunlukla iki kat bükülürken, çözgü iplerinde bu sayı üç veya dört kata ulaşmakta, böylece iplerin mukavemeti artırılmaktadır. İnce özellikteki ipler, tek kat veya birden fazla kat yapılarak büküm çıkırığında bükülmekte ve istenilen sağlamlık düzeyine getirilmektedir.

Çözgü ve atkı ipleri, dokuma sürecinde karşılaşılabilecek gerilmelere karşı dayanıklılığı sağlamak amacıyla büküm çıkırığında yoğun bir büküm işlemine tabi tutulmaktadır. Bu işlem, iplerin kullanım süresince kopma riskini minimize eden ve dokumanın yapısal bütünlüğünü sağlamaktadır. Dokuma ipleri ise kalınlık ve kalite özelliklerine bağlı olarak tek veya çift kat halinde hazırlanmakta, bükümsüz ve renkli biçimde dokumalarda desenlendirme amacıyla kullanılmaktadır.

Teknolojik gelişmeler, dokuma iplerinin üretim süreçlerini önemli ölçüde etkilemiştir. Günümüzde fabrikasyon ipler, standart kalınlık ve kalite sunarak hem atkı hem çözgü hem de dokuma iplerinde yüksek verimlilik sağlamaktadır. Bununla birlikte, el eğirmesi iplerde görülen kalınlık ve incelik farklılıkları, geleneksel dokuma kültürünün özgün karakterini yansıtmaya devam etmektedir.

Aksaray yöresi, tarihsel süreç içerisinde dokuma üretiminde önemli bir merkez olarak öne çıkmıştır. Geleneksel üretim aşamalarında koyunlardan kırklık adı verilen makaslarla kırılan yünler, leğenlerde veya akarsu kenarlarında el ile yıkanmakta, çırpılarak temizlenmekte ve dokuma yapılacak örneğe göre atkı, çözgü veya dokuma ipi olarak kullanılmaktadır. İplerin mukavemetini artırmak amacıyla iki, üç veya dört kat büküm işlemleri yapılmakta; ardından kazanlarda doğal boyar maddelerle renklendirilerek dokumaya hazır hale getirilmektedir. Bu boyar maddeler, doğada kendiliğinden yetişen bitkilerden, sebze ve meyve ve bitki köklerinden elde edilmekteydi.

Zamanla teknolojik ilerlemeler, ip üretiminde insan gücüne olan ihtiyacı önemli ölçüde azaltmıştır. Geleneksel süreçte tamamen el emeğine dayalı olarak gerçekleştirilen kırkma, yıkama, çırpma, eğirme ve boyama aşamaları; günümüzde elektrikli kırkma makineleri, sanayi tipi yıkama makineleri, elektrikli çıkırıklar ve diğer teknolojik araç ve gereçlerle elde edilmektedir. Bununla birlikte, el eğirmesi iplerin piyasa değerinin düşmesi, eğirme işleminin geleneksel biçimde uygulanma sıklığını azaltmıştır. El ile eğrilmiş iplerdeki kalınlık ve incelik farklılıkları, dokumanın kalitesini etkilemektedir. Bu durum, fabrikasyon iplerin tercih edilmesinin başlıca nedenlerinden biri haline gelmiştir. Gelişen teknolojiye rağmen Aksaray yöresinde geleneksel araç-gereçlerin kullanımı devam etmekte olup bölgenin dokuma kültürünün korunmasına katkı sağlamaktadır.

AKSARAY KIRKİTLİ DOKUMALARINDA KULLANILAN DOĞAL DOĞAL BOYALARIN ELDE EDİLME YÖNTEMLERİ

Doğal boyacılık, insanlık tarihinin en eski tekniklerinden biri olup; tekstil, deri, taş, ahşap ve kâğıt gibi pek çok farklı yüzeyin renklendirilmesinde kullanılmıştır. Bu teknik, yalnızca bir renklendirme işlemi değil, aynı zamanda bir kültürel ifade biçimidir. Boyalarla elde edilen motif ve renkler, toplumların estetik anlayışlarını, inanç sistemlerini ve yaşam biçimlerini yansıtır.

Bir maddenin kalıcı olarak renklendirilmesine boyama, renklendiren maddelere ise boyar madde denir. İlk çağlardan beri insanlar bitkisel boyacılıkta önce çiçeklerden daha sonra yaprak, meyve, gövde ve kök gibi kısımlardan yararlanarak boyar madde elde etmişlerdir (Harmancıoğlu, 1955, s:212).

Doğadan elde edilen renklerin kullanım süreci, o toplumun doğayla kurduğu ilişkinin de göstergesidir. Tarihi kayıtlar, doğal boyaların Mezopotamya, Mısır, Çin ve Hindistan gibi medeniyetlerde yaygın biçimde kullanıldığını ortaya koymaktadır. Eski Mısır'da papirüs üzerine yapılan resimlerde, özellikle mavi ve kırmızı tonlarında doğal boyaların kullanıldığı bilinmektedir.

Doğal renklendiriciler bitkisel ve hayvansal kaynaklı olmak üzere elde edilen maddeler olup, değişik materyallerin renklendirilmesinde kullanılmaktadır. (Hunger, 2003). Anadolu, bitki çeşitliliği ve jeoekolojik zenginliği bakımından doğal boyacılığın geliştiği en önemli coğrafyalardan biridir. Anadolu'da boyacılık uygulamaları, özellikle Hititler döneminden bu yana belgelenebilmekte ve binlerce yıllık geçmişe dayanmaktadır.

Tarih öncesi zamandan beri doğal boyarmaddeler; tekstil elyafı (yün, pamuk, ipek, deri v.b.), duvar resimleri, tablolar gibi çeşitli alanlarda kullanılmıştır. (Cristea, Vilarem, 2006, s:238-245).

Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya taşıdığı kültürel mirasla birleşerek zenginleşmiş, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde zirveye ulaşmıştır. Selçuklu dönemi halılarında ve minyatürlerinde yer alan renkler, genellikle kök boya, indigo ve ceviz kabuğu gibi bitkisel kaynaklardan elde edilmiştir. Osmanlı döneminde ise doğal boyacılık bir meslek hâline gelmiş, lonca sistemi içinde "boyacılar loncası" kurulmuştur. Halı, kilim, kumaş, iplik ve ipek dokuma ürünlerinde kullanılan boyalar, sadece iç pazarda değil, aynı zamanda Avrupa'ya ihracat yoluyla ulaştırılmıştır. Özellikle 15. yüzyılda Anadolu'dan Avrupa'ya kök boya ve kırmızı böceği gibi doğal boyaların sevkiyatına ilişkin kayıtlar mevcuttur.

Osmanlı İmparatorluğu bu bitkinin dünya ihracatının üçte ikilik bir kısmını tek başına karşılamıştır. Daha sonraları bu bitkinin ana boyarmaddelerinden biri olan “Alizarin”in sentetik olarak elde edilmesiyle bu bitkinin tarımı terk edilmeye başlanmıştır (Demir ve Ark., 2010).

Doğal boyarmaddeler sentetik boyarmaddeler ile karşılaştırıldıklarında genelde çevre kirliliğine yol açmazlar. Bu boyarmaddeler daha az toksik ve daha az alerjeniktirler (Ali, Nisar, Hussain, 2007, s:559-562)

Bilindiği gibi doğa bir renk deposudur. Ağaçlar çiçekler bağ bahçe bitkileri hatta bazı değişik bitkiler inanılmaz güzellikte doğal renkler sunarlar. Selçuklu ve Osmanlı döneminde doğal boyacılık önemli bir ticari ve sanatsal uğraş haline gelmiştir. (Ateş, 1993, s.30).

Boya bitkilerinin boya elde edilmesinde kullanılan kısımları boyanacak maddeye ya doğrudan ya da ilave bir madde katkısıyla boyanır. Buna “mordanlama” denilmektedir. Doğada kendiliğinden yetişen birçok bitkiden sadece boya bitkisi olarak değil aynı zamanda tıbbi aromatik bitki olarak da faydalanılmaktadır (Güngörmez, 2015, s:61)

Anadolu’da kök boya geleneğinde yün iplikler iki şekilde boyanmaktadır. Bazı bitkilerin boyar maddeleri yüne doğrudan geçerken, bazıları ise maddeye ihtiyaç duyar. Kimyasal mordanlar ise şap, saçıkıbrız, potasyumbikromat, kremtartar ve sodyum sülfattır (Uğur, 1988, s.11-12).

Yüzyıllardır süregelen doğal boyamacılık geleneği hem kültürel mirasın korunması hem de sağlıklı üretim süreçlerinin sürdürülmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Sanayileşmenin etkisiyle 1950’li yıllardan itibaren sentetik boyaların kullanımı yaygınlaşmış, ancak son dönemlerde organik ürünlere talebin çoğalması ile eskiden beri kullanılan gelenekselleşmiş yöntemlere yeniden dönüş başlamıştır.

Doğal boyacılık, insanoğlunun doğadan renk elde etme arayışının tarihsel bir uzantısıdır. Bitkilerin kök, gövde, yaprak, meyve ve çiçek kısımlarından elde edilen doğal boyar maddeler, tarih boyunca tekstil, resim, ahşap ve hatta gıda gibi farklı alanlarda kullanılmıştır. Antik çağlardan bu yana insanlık, bitkisel kaynaklardan renk elde ederek iplik, kumaş ve diğer yüzeyleri boyamış, bu yöntemler kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Son zamanlarda doğal tekstil ürünlerine olan ilginin artması, ülkemizde organik pamuk üretiminin gelişmesi doğal renklendiricilere olan ilgiyi artırmıştır. Boyama verimini artırmak için mordan olarak isimlendirilen metal tuzları kullanılmaktadır. (Benli, Tutaklı, 1998, s:54).

Ayrıca, doğal boyalarla boyanmış kirkiteli dokumalar çevreye zarar vermez, Alerjen etkisi düşük, renk geçişleri daha yumuşak doğayla uyumlu ve estetik bakımdan zengin tonlara sahiptir. Alerjen ve toksik değildir. Toprağa ve suya karıştığında çevreye zarar vermez. Biyolojik olarak parçalanabilir. Gıda ve kozmetik ürünlerinde güvenle kullanılabilir. Satış

değeri daha yüksek olup kültürel özgünlük taşımaktadır. Doğal boyalarda elde edilen renkler genellikle pastel, “soluk” ya da toprak tonlarıdır. Sentetik boyalar daha doygun ve canlıdır. Ancak doğal boyalar yaşlandıkça solmak yerine güzelleşen bir patina oluşturur; sentetikler ise renk bozulması göstermektedir. Sentetik boyalar, genellikle daha parlak, geniş renk yelpazesine sahip malzemelerdir. Bazı türleri ağır metal içerir (örneğin krom, kadmiyum, cıva). Kanserojen, mutajen ve teratojen etkilere sahip olabilir. Üretim atıkları çevre kirliliğine neden olabilmektedir. Tekstil işçileri üzerinde solunum yolları ve deri problemleri yaratabilir. Sentetik boyalar ucuz, ulaşılabilir ve seri üretime uygundur. Bu, tekstil sektörünün hızlı tüketim taleplerini karşılamasını kolaylaştırır. Ancak bu avantaj, geleneksel üreticiler için dezavantaja dönüşebilir.

Aksaray, özellikle Taşpınar halısı ile anılan önemli dokuma merkezlerinden biri olarak, bu geleneksel bilgi birikiminin yaşatıldığı nadir bölgelerden biridir. Bu bölgede kirkitli üretiminde kullanılan ipliklerin renklendirilmesinde, çevreden toplanan veya kültürü yapılan bitkilerle hazırlanan doğal boyar maddelere başvurulmaktadır. Ancak 19. yüzyılın sonlarında sentetik boyaların keşfiyle birlikte doğal boyacılık önemini yitirmiş, birçok geleneksel yöntem unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Son yıllarda doğal ürünlere ve sürdürülebilir üretim yöntemlerine olan ilginin artması, doğal boyaların yeniden gündeme gelmesini sağlamıştır. Hem çevresel duyarlılık hem de el emeğine verilen değerin yükselmesi sayesinde, doğal boyama teknikleri yeniden araştırılmakta ve uygulanmaktadır. Aksaray’ın kırsal bölgelerinde bu bilgi hâlâ canlı bir şekilde yaşatılmakta; çoğunlukla kadınlar tarafından kazanlar içinde, geleneksel yöntemlerle sürdürülmektedir.

Tablo 1.

Doğal Boya		Sentetik Boya
Özellik	Bitki, hayvan ya da mineral kaynaklar dan elde edilen boyalardır	Kimyasal işlemlerle laboratuvar ortamında üretilen, organik ya da inorganik maddelerden sentezlenen boyalardır
Kaynak	Bitkisel / hayvansal / mineral	Petrol türevli kimyasallar
Üretim süreci	Emek yoğun, zaman alıcı	Seri, endüstriyel, hızlı üretim
İş gücü	Usta bilgisine dayalı, el emeği ön planda	Makineleşmiş, teknik bilgi yeterli

Doğal yollarla elde edilen boyaların kullanımı yalnızca teknik ya da estetik bir tercih değil; aynı zamanda kültürel bir duruştur. Bu tercihle birlikte geleneksel el sanatlarının yaşatılması, kadın emeğinin değerlendirilmesi ve yerel bilgi birikiminin korunması mümkün hâle gelmektedir.

Doğal boyacılığın temel özelliklerinden biri, kuşaktan kuşağa aktarılan bir zanaat olmasıdır. Bu bilgi aktarımı yazılı değil, sözlü ve uygulamalı biçimde gerçekleşmiştir. Anadolu'nun pek çok bölgesinde olduğu gibi Aksaray'da da boyacılık bilgisi genellikle kadınlar arasında aktarılmış, anneden kıza geçen bir öğrenme zinciri oluşmuştur. Özellikle kırsal kesimlerde doğadan toplanan bitkilerle yapılan boyama işlemleri, toplumsal hafızanın ve yerel kimliğin oluşumuna katkı sağlamıştır. Kirkitli ve kilim gibi ürünlerde kullanılan renklerin, yöre halkının doğa algısını, mevsimsel döngüleri ve inanç temalarını da yansıttığı görülmektedir. Kırmızı canlılığı ve gücü; yeşil bereketi ve doğayı, sarı güneşi ve umudu temsil etmiştir.

Doğal boyacılık, 19. yüzyılın ortalarına kadar geçerliliğini korumuştur ancak sonraki dönemlerde sentetik boya kullanımı ile boyacılıkta büyük bir değişim yaşanmıştır. Özellikle sentetik boyalar, maliyetlerinin düşük, renklerinin daha canlı ve uygulama süreçlerinin hızlı olması nedeniyle hızla yaygınlaşmıştır. Bu gelişme doğal boyacılığı tehdit etmiş, birçok geleneksel boyacı dükkânı kapanmış ve bilgilerin aktarımı kesintiye uğramıştır. Aksaray gibi geleneksel üretimin sürdüğü yerlerde dahi bu etki hissedilmiş; doğal boyaların yerini ucuz sentetik maddeler almaya başlamıştır. Son yıllarda çevresel duyarlılığın artması, doğaya dönüş hareketleri ve organik ürünlere olan talep, doğal boyacılığın yeniden canlanmasına neden olmuştur. Özellikle tekstil sektöründe ekolojik boyalar ön plana çıkmış, sağlık açısından risk taşımayan bu malzemelere yönelim gözlemlenmiştir. Aksaray gibi geleneksel dokumacılığın hâlâ sürdüğü yörelerde bu dönüş daha belirgin yaşanmakta; atölye çalışmaları, halk eğitim kursları ve üniversite destekli projelerle doğal boyacılığın yeniden canlanması sağlanmalıdır.

Doğal boya maddeleri, bitkisel ve hayvansal kaynaklardan elde edilen, çeşitli yüzeyleri kalıcı olarak renklendirme özelliğine sahip organik bileşiklerdir. Sentetik boyaların ortaya çıkışına kadar, tüm renklendirme işlemleri bu doğal kaynaklardan sağlanan boya maddeleriyle gerçekleştirilmiştir. Bu boya maddeleri, kimyasal yapıları ve kullanım biçimleri açısından oldukça çeşitli olup, her biri farklı mordanlama teknikleri ve uygulama yöntemleri gerektirmektedir.

Bitkisel boya maddeleri; bitkilerin kökünden, gövdesinden, yaprağından ve dalından, meyvelerden, çiçeklerden, tohum ve kabuk vb çeşitli kısımlarından üretilmektedir. Bu maddelerin içeriğinde doğal pigmentler ve tanenler yer alır. En yaygın kullanılan bitkisel boya

maddeleri arasında şunlar yer almaktadır. *Rubia tinctorum* – kökboya bitkisi, papatya, soğan kabuğu, nane, ceviz kabuğu, meşe palamudu, cevt ve çivit otu bitkileridir.

Bitkisel boyar maddeler genellikle yün, pamuk, keten, ipek gibi doğal liflerle yüksek uyum gösterir. Ancak doğrudan bağlanma kapasiteleri düşük olduğundan mordan kullanımı zorunludur. Aksaray ve çevresinde yapılan boyama uygulamaları bitkisel kaynaklara dayanmaktadır.

Doğal boyaların tekstil liflerine kalıcı olarak bağlanabilmesi için mordan adı verilen yardımcı maddelere ihtiyaç duyulur. Mordanlar, metal tuzları içerir ve lif ile boyar madde arasında bir köprü oluşturarak boyanın haslığını artırır. Mordanlama işlemi Şap olarak bilinen alüminyum sülfat ve sülfürik asit kullanılarak yapılmaktadır.

Görsel 17. Sülfürik asit
(Kılıç Karatay & Oyman, 2016)

Görsel 18. Şap maddesi
(Kılıç Karatay & Oyman, 2016)

En yaygın yöntem, birlikte mordanlama olup, Aksaray ve çevresinde kullanılan mordanlama türüdür. Doğal boyalar, genellikle toksik olmayan, alerjenik etkisi düşük, çevreye zarar vermeyen maddelerden oluşur. Bu nedenle tekstil, gıda, kozmetik ve ilaç sektörlerinde kullanım alanı bulurlar. Özellikle son yıllarda “organik tekstil” etiketi altında pazarlanan ürünlerde doğal boyaların kullanımı artmıştır. Kimyasal açıdan değerlendirildiğinde doğal boyalar, genellikle daha büyük molekül yapısına sahiptir ve renk kararlılığı, uygulama tekniğine bağlı olarak değişkenlik gösterir. Bu yönüyle sentetik boyalara kıyasla bazı sınırlamalara sahip olsa da estetik değer, çevre dostu oluşu ve kültürel anlamı açısından benzersizdir.

Doğal boyaların elde edilmesi, sadece bitkileri toplamakla sınırlı olmayan; bilgi, beceri ve dikkat gerektiren çok aşamalı bir süreçtir. Bitkinin doğru zamanda toplanması, kurutulması, saklanması ve işlenmesi gibi adımlar, elde edilecek boyanın kalitesi ve kalıcılığı açısından büyük önem taşır. Doğal boyar madde içeren bitkilerin etkili kullanılabilmesi için doğru zamanda toplanması gerekir. Aksaray kırsalında bu işlemler genellikle bitkiyle ilgili halk bilgisi olan kadınlar tarafından yürütülür. Kökler ilkbaharda veya sonbahar başında toplanır. Örneğin, *Rubia tinctorum* kökleri en yüksek alizarin oranına çiçeklenme sonrası ulaşır. Yaprak ve

çiçekler tam çiçeklenme döneminde toplanır. Papatya, nane, muhabbet çiçeği bu gruptadır. Meyve ve kabuklar olgunlaştıklarında toplanır. Dağ eriği ve ceviz buna örnektir.

Toplanan bitkiler, genellikle gölgede, iyi havalandırılan ortamlarda kurutulur. Bu işlem pigmentlerin bozulmaması ve renk kararlılığının sağlanması açısından kritiktir. Direkt güneş ışığına maruz bırakılan bitkiler renk kaybına uğrayabilir. Yaprak ve çiçekler ince katmanlar hâlinde bez ya da kâğıt üzerine serilerek kurutulur. Kök ve kabuklar ise parçalanarak veya doğranarak kurutulur.

Kurutulan bitkiler hava almayan bez torbalarda veya cam kavanozlarda, rutubetsiz ortamlarda saklanır. Kurutulan boya bitkileri, özellikle kök ve kabuk gibi sert bölümler, öğütülerek toz hâline getirilir. Bu işlem, boyar maddenin suya daha kolay geçmesini sağlamaktadır. Bazı uygulamalarda havanda dövülürken, bazı durumlarda değirmende ya da elek üstünde el ile parçalanmaktadır.

Boyama genellikle büyük kazanlarda odun ateşinde yapılır. Kazana mordan ve boyar madde birlikte konularak suyun kaynama derecesine gelene kadar ısıtılır. Dokuma iplikleri kazana yerleştirilerek eşit boyanabilmesi için sürekli karıştırılır. İplikler istenilen renge ulaştıkça çıkarılarak suyla iyice durulanır ve kurutulur. Boyama süresinin uzunluğu, ısının derecesi ve kullanılan mordan miktarı renk yoğunluğunu etkiler. Kurutulan iplikler yumak hâline getirilip kullanılmaya hazır hâle getirilir.

Aksaray ve çevresinde kirkitli dokuma gelişmiş bir el sanatı geleneğidir. Bu geleneğin en ayırt edici özelliklerinden biri, kullanılan ipliklerin doğal boyalarla renklendirilmesidir. Doğal boya ile boyanmış iplikler, yalnızca estetik bir tercih değil; aynı zamanda çevre, sağlık ve kültürel miras açısından da bilinçli bir uygulamanın ürünüdür. Aksaray köy ve kasabalarında doğal boyacılık daha çok geleneksel yöntemlerle, kadın emeğine dayalı olarak sürdürülmektedir. Boyama işlemi evlerde ya da bahçelerde kurulan kazanlarda gerçekleştirilmektedir. Kadınlar arasında nesilden nesile aktarılan bu bilgi, sadece teknik bir süreç değil, aynı zamanda bir yaşam pratiği ve sosyal dayanışma modelidir.

Aksaray merkezde ise doğal boyama işlemleri atölyelerde, çoğunlukla erkek ustalar tarafından yürütülmektedir. Uygulamalar, daha büyük ölçekli ve ticari üretim hedeflidir. Atölyelerde kullanılan bitkiler hem yerel olarak toplanır hem de dışarıdan temin edilir. Boyama kazanları modern paslanmaz çelik sistemlerden oluşur. Sıcaklık ve süre dijital göstergelerle takip edilebilir. Boyama süreci seri üretime uygundur, aynı renkten daha fazla iplik elde edilebilir. Genellikle toplu siparişler için üretim yapılır. Atölyelerde doğal boya işlemi geleneksel yöntemlerin endüstriyel üretimle buluştuğu bir örnek teşkil etmektedir.

Doğal boyama uygulamaları, sadece teknik bir üretim süreci değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin de şekillendiği bir alandır. Taşpınar'da özellikle kadınlar, bu bilgiyi annelerinden ve ninelerinden öğrenerek sürdürmekte, kirkitli dokuma ve boyama sürecinde aktif olarak yer almaktadır. Bu durum, kadın emeğinin görünürlük kazandığı önemli alanlardan biridir. Doğal boyalarla boyanmış iplikler, sentetik boyalara göre daha yumuşak ve mat bir renk dokusuna sahiptir. Bu durum, halının estetik görünümünü zenginleştirirken, aynı zamanda ürünün değerini de artırır. Doğal boyaların ışık haslığı, yıkama direnci ve kullanım ömrü gibi özellikleri yüksek olmakla birlikte, bu direnç boyama tekniğine ve mordanlama şekline bağlıdır.

Aksaray Kirkitli Dokumalarında Kullanılan İplerin boyanmasında Doğal Boyar Maddeler

Rubiatinctorum (Kökboya): Verimli topraklarda yetişen kökboya bitkisi, kırmızı renk elde etmede en önemli doğal kaynaklardan biridir. Toprağın altından çıkan kök kısmı havuca benzeyen bitkinin yaprakları yeşil renklidir. Anadolu'nun pek çok bölgesinde yabani olarak yetişmekte ve geleneksel dokumalarda, özellikle de Türk kırmızısı renginin elde edilmesinde kullanılmaktadır.

Görsel 19. Kökboya Bitkisi
(Kılıç Karatay, 2025)

Görsel 20. Kökboya Bitkisinin kökü (Kılıç Karatay, 2025)

Köklerinden alizarin ve parparin adlı boyar maddelerin (kök boya) elde edildiği bir çiçekli bitki çeşidi olup anavatanı Akdeniz bölgesidir. Türün köklerinden elde edilen Alizarin ve Parparin maddeleri ile hazırlanan boya, Dünya'da Türk kırmızısı adıyla bilinir. (Karadağ,2007, s: 72).

Görsel 21. Kurutulmuş öğütülmüş kökboya (Kılıç Karatay, 2025)

Dağ Eriği: Hasandağı eteklerinde doğal olarak yetişen dağ eriği, özellikle şapla birlikte kaynatıldığında kırmızımsı kahverengimsi tonlar elde edilmektedir. Renkli ipler, durulandıktan sonra güneşte kurutulur. Doğal olarak yetişen dağ erikleri yaz mevsiminde toplanarak kurutulur. Boyama işlemi sırasında kazanda boyanacak dokuma ipi ve şapla birlikte kaynatılarak kullanılmaktadır. Boyar madde olarak kullanılmasının yan ısıra dağ eriği gıda olarak da tüketilmektedir.

Görsel 22. Dağ eriği kurutulmuş hali (Yadigaroglu, 2025)

Cevt: Palamut meşesinden elde edilen cevt, kahverengi ve siyah tonlarının elde edilmesinde kullanılır. Dövülerek toz haline getirilen cevt, özellikle mordanlama yöntemiyle kullanılmaktadır. Palamut meşesinin üst kısmı olan ve şapka görünümünde olan bölümdür. Palamuttan ayrılarak ezilerek boyama işleminde boyar madde ögesi olarak kullanılmaktadır.

Görsel 23. Pelit (palamut)
(Kılıç Karatay, 2025)

Görsel 24. Kurutulmuş pelit ve cevt bitkisi
(Kılıç Karatay, 2025)

Asma: Gıda ürünü olarak asmanın yaprakları aynı zamanda kurutulup toz haline getirilerek doğal boyar maddesi olarak kullanılmaktadır. Özellikle kırsal alanlarda önemli bir boyar maddedir. Asma yaprakları, şapla birlikte kaynatılarak açık sarımsı ve yeşil tonlar elde edilmektedir.

Görsel 25. Bağ yaprağı (Bülbül, 2025)

Ceviz: Anadolu’ da ceviz sadece bir yemiş değil aynı zamanda en önemli bir doğal boyar ürünüdür. Özellikle dış kabuğu ve yaprakları kahverengi tonlarının elde edilmesinde kullanılan eski ve yaygın bir doğal boyar maddedir. Olgunlaşan cevizler toplanarak dış kabuğundan ayrıştırılarak kabuklar ve cevizler kurutulmaktadır. Besin maddesi olarak tüketilen cevizin ayrıştırılarak kurutulmuş kabukları ise doğal boyar madde olarak kullanılmaktadır. Ceviz kabuk ve yaprakları sadece dokuma iplerinin renklendirilmesinde değil tekstil ve saç boyama işleminde de önemli doğal bir boyama ögesidir.

Görsel 26. Ceviz kabuğu (Çilingir, 2025)

Görsel 27. Ceviz ağacı yaprağı (Çilingir, 2025)

Görsel 28. Ceviz kabuğu kuru hali (Kılıç Karatay, 2025)

Bitkinin kurularak öğütülmüş yaprakları ve meyvesinin dış kabuğu ile direk boyama yöntemiyle boyanır. Boyama da kurutulmuş yapraklar ve diğer mordan maddeleri ile birlikte kaynatılarak boyama gerçekleşir (Karadağ,2007, s:36).

Papatya: Kurutulup öğütülen papatya çiçeği ile mordanlama işlemi yapılarak sarı renk elde edilir. Kök boya ile turuncu, indigo ile yeşil tonlar elde edilmektedir.

Birçok arkeolojik ve tarihsel tekstillerin boyarmadde analizlerinde papatya ya ait olan boyarmaddelerle boyanmış olduğu tespit edilmiştir (Karadağ, 2007, s:92).

Görsel 29. Papatya Çiçeği (Tarman, 2025)

Sarı rengin elde edilmesinde kullanılan papatya bitkisi kökboya bitkisi ile birlikte şap ile kazanda kaynatıldığında turuncu, indigo veya çivit otu ile kullanıldığında yeşil renk elde edilmektedir. Ayrıca özellikle doğal boya ile saçlara renk vermek istenildiğinde kimyasal açıcıların yerine renk açıcı olarak da kullanılmaktadır.

Muhabbet çiçeği: MÖ 6. yüzyılda Nubia tekstillerinin boyarmadde ve mordan analizlerinde boyarmadde olarak muhabbet çiçeği, mordan olarak da demir ve alüminyum şapı kullanılmış olduğu tespit edilmiştir. (Karadağ, 2007, s:82).

Yol kenarlarında dahi yetişebilen bu bitki eski dönemlerden bugüne kadar kumaş ve yün boyamacılığında kullanılmaktadır. Özellikle sarı, turuncu ve yeşil renkler bu bitki ile elde edilmektedir. Bitki doğada kendiliğinden yetişen ve yaz aylarında güneşi takip eden sarı renkte çiçekler açmaktadır. Bitki çiçeği ile toplanarak kurutulmuş halde toz haline getirilmektedir. Doğada yetişen önemli doğal boyar maddelerindendir. Halk dilinde muhabbet çiçeği olarak bilinmektedir.

Görsel 30. Muhabbet çiçeği
(Kılıç Karatay, 2025)

Görsel 31. Muhabbet çiçeği bitkisi
kurutulmuş hali (Kılıç Karatay, 2025)

Türk halı sanatının en parlak dönemlerinden biri olan 16. yüzyıl Uşak halılarının Lotto halıları olarak bilinen halı grubunun sarı renk boyarmadde analizlerinde muhabbet çiçeği ile

boyanmış olduğu saptanmıştır (Karadağ, 2007, s:82). Türk halı sanatının yanı sıra tekstil gibi diğer süsleme alanlarında önemli bir boya maddesi olarak kullanıldığı yazılı kaynaklarda ifade edilmektedir.

Nane: Halk dilinde daha çok baharat olarak bilinen nane bitkisinin yaş ve kurutulmuş yaprakları yeşil ve tonlarının elde edilmesinde kullanılan boyar madde öğesidir. Özellikle doğada kendiliğinden yetişen nane çeşitleri renklendirme işleminde kullanılmaktadır.

Görsel 32. Yaş nane (Kılıç Karatay, 2016)

Soğan Kabuğu: Kuru soğanın dış kabukları boyarmadde içerir ve sarı ile kahverengiye yakın tonlar elde edilmesinde kullanılmaktadır. Besin maddesi olarak kabuğu soyularak tüketilen soğanın kabukları boyama işlemlerinde doğal boya maddesi olarak kullanılmaktadır.

Görsel 33. Soyulmuş soğan kabuğu (Kılıç Karatay, 2025)

Geven Bitkisi: Doğada kendiliğinden yetişen Geven bitkisi dikenli bir bitkidir. Geven dikenli doğal boyar maddesi olmasının yanında kök bölümünde bulunan sütün tabaka halinde kurutulması ile kitre olarak ebru sanatında kullanılmaktadır. Ayrıca kırsal bölgelerde kurutulmuş geven dikenli kışın yakacak olarak kullanılmaktadır.

Görsel 34. Geven Bitkisi (Kılıç Karatay, 2025)

Anadolu'da özellikle kumaş, yün ve ipliklerin renklendirilmesinde kullanılan doğal boyar maddeler açısından oldukça zengin floraya sahip bir bölgedir. Bu boyar maddeler, çeşitli bitkilerin çiçek, yaprak, kabuk ve kök gibi farklı bölgelerinde bulunmakta ve kimyasal içerikleri bakımından da önem arz etmektedir. Anadolu'da boya bitkilerinin kullanımı köklü bir geçmişe sahiptir; halı, kumaş ve kâğıt gibi çeşitli el sanatı ürünlerinin renklendirilmesinde uzun yıllar boyunca bu kaynaklardan elde edilen boyar maddeler kullanılmıştır. Aksaray ili ve çevresinde yetişen doğal bitkiler doğal boya kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bölgedeki kırsal nüfus, ipliklerin renklendirilmesinde doğadan temin edilen malzemelerden yararlanmayı sürdürmektedir. Anadolu'da birçok bölgede olduğu gibi Aksaray bölgesinde de yetişen geven bitkisi, üzüm (bağ) yaprağı, papatya, kuru soğan kabuğu nane gibi bitkilerden elde edilen boyar maddeler, yün ve iplik gibi dokuma ürünlerinin renklendirilmesinde geleneksel yöntemlerle kullanılmaktadır. Bu uygulamalar, bölgenin ekolojik kaynaklarının değerlendirilmesi açısından dikkat çekicidir.

KİRKİTLİ DOKUMALARDA KULLANILAN ARAÇ VE GEREÇLER

Dokumacılık, insanlık tarihinin en eski üretim alanlarından biri olarak kültürel yaşamın ve ekonomik örgütlenmenin şekillenmesinde merkezi bir konumda yer almıştır. İlkel toplumlarda giyinme, korunma ve barınma gibi temel ihtiyaçları karşılamak amacıyla başlayan dokuma faaliyetleri, zamanla yalnızca pratik bir uğraş olmaktan çıkmış; estetik, sembolik ve toplumsal boyutları olan bir sanat ve zanaat dalına dönüşmüştür. Bu dönüşüm sürecinde kullanılan araç ve gereçler, yalnızca üretim tekniklerini belirlemekle kalmamış, aynı zamanda toplumların yaşam biçimleri, değer sistemleri ve kültürel ifade tarzlarını da etkilemiştir. Özellikle Anadolu gibi köklü bir dokuma geleneğine sahip coğrafyalarda, kullanılan tezgâhların türleri, iplik hazırlama yöntemleri ve yardımcı araçlar, bölgesel çeşitliliklerin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu nedenle, dokumalarda kullanılan araç ve gereçleri incelemek, yalnızca teknik bir süreci anlamak değil; aynı zamanda tarihsel birikimi, kültürel devamlılığı ve sanatsal ifade biçimlerini çözümlenmek anlamına gelmektedir. Arkeolojik bulgular, dokumacılığın Neolitik Çağ'a kadar uzandığını göstermektedir. İlk dokuma düzenekleri, basit çubuklardan, taş ağırlıklardan ve iplikleri sabitlemeye yarayan temel aparatlardan oluşuyordu. Bu dönemde tezgâh, işlevsellikten ziyade pratikliğiyle ön plandaydı.

Anadolu'da, dikey germe sistemine sahip ilkel ıstar tezgâhlarının kullanıldığı bilinmektedir. Bu tezgâhların hem taşınabilir oluşu hem de kolay kurulabilir yapısı, göçebe veya yarı göçebe yaşam biçimlerine uyum sağlamalarını mümkün kılmıştır. Antik çağ kültürlerinde dokuma faaliyetleri özellikle kadın emeğiyle özdeşleşmiş, toplumsal statüyle

ilişkilendirilmiş ve mitolojik öğelerle kutsanmıştır. İştâr ve Athena gibi tanrıçaların dokumayla bağdaştırılması, dokuma tezgâhlarının yalnızca üretim aracı değil, aynı zamanda kültürel bir sembol olarak da görülmesine yol açmıştır.

Istar, taşınması, kurulması kolay, pratik, dikey çözümlü sistemli dokuma tezgahıdır. Yan ağaçlar duvara dayanır veya toprağa gömülür. Belirli uzunluktaki çözümlerin gerginliği alt leventin sabitleştirilip, üst leventin burğu ağacı ile döndürölüp istenilen gerginlik elde edildiğinde, yan ağaçlardaki dişlere ipe bağlanarak sağlanır. (Oyman, 2005, s.76).

Yörede 'ıstar' denilen dikey sarmalı tezgahlarda halı dokunmaktadır. Aksaray, Taşpınar ve Sultan Hanında gömme ıstar, klasik ahşap veya demirden sarma tezgahlar kullanılmaktadır. Istar tezgâhı terimi yörede kullanılmakla birlikte bu tezgâha ip ağacı da denilmektedir. (Soysaldı,2016:457).

Dokuma tezgahında bulunan dikili ağaç (yan ağacı) tezgâhı ayakta tutar. Üst ve alt ağacı (üst alt bazı) halı ipleri ve dokunan halının üzerlerine sarılmasına yarar. Varan gelen ağacı dokuma sırasında iplerin bir öne bir arkaya geçmesini sağlar. Sopa (kol) alt ve üst ağaçlarını sıkıştırır (B. Deniz 1997:20).

Ortaçağ boyunca Anadolu'da kullanılan tezgâhlar, farklı bölgelerin ekonomik ve sosyal yapısına göre değişiklik göstermiştir. Özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde, halı ve kilim dokumacılığının gelişmesiyle birlikte tezgâh teknolojileri de ilerlemiştir. Ahşap konstrüksiyonlardan oluşan büyük ölçekli tezgâhların yanı sıra, köylerde taşınabilir küçük ölçekli tezgâhlar da varlığını sürdürmüştür. Istar, Anadolu'da yaygın olarak kullanılan dikey çözümlü sistemli bir tezgâh türüdür. Yan ağaçların toprağa gömülmesi ya da duvara yaslanmasıyla kurulan dokuma tezgahlarında çözümlerin gerilmesini burğu demiri ile sağlanmaktadır. Hem kullanım kolaylığı hem de taşınabilirliği nedeniyle kiritli dokuma örneklerinde dokumacılığının temel araçlarından biri olarak bilinmektedir.

Kiritli dokumaların dokunmasında genellikle yatay ve dikey tezgahlar kullanılmaktadır. Yatay tezgâh, daha çok kumaş üretiminde kullanılan bir türdür. Dikey tezgâhlara göre daha karmaşık bir mekanizma içerir ve sabit bir üretim alanı gerektirir.

35

36.

Görsel 35. Sarma ve Görsel 36. Germe tezgâh (Kılıç Karatay, 2025).

Halı dokumacılığında kullanılan tezgâhlar genellikle dik kurur. Tezgâhın üst ve alt kısmında yer alan leventler, çözgü iplerini gerdirir. Bu sistem, düğüm tekniklerinin ve atkı sıkıştırmalarının düzenli bir biçimde uygulanmasını kolaylaştırır. Aksaray bölgesinde ise metal veya ahşap sarma ve germe tezgâh türleri kullanılmaktadır.

Tezgâh Parçaları;

Yan Leventler: Tezgâhın iskeletini oluşturan dikey ağaçlardır. Çözgü iplerinin gerginliğini taşıyan bu parçalar, tezgâhın boyutuna göre farklılık gösterir.

Alt ve Üst Leventler: Çözgü iplerini taşıyan yatay parçalar olarak görev yapar. Dokuma ilerledikçe, çözgünün sarılması ve gevşetilmesi bu kısımlar üzerinden yapılır.

Gücü Ağacı: Çözgü tellerinin düzenlenmesi ve ayrılması için kullanılır. Dokuma sırasında atkı iplerinin geçişini kolaylaştırır.

Varangelen (Kelem): Atkı iplerinin geçirilmesini sağlayan araçtır. Çözgülerin ön ve arka sıralarını ayırarak düzgün bir dokuma yüzeyi oluşturur.

Yan Burgular: Çözgü gerginliğini ayarlamak için kullanılan mekanizmalardır. Burgu demiriyle desteklenerek çözgünün esneme payı düzenlenir.

Kirkit (Sıkıştırma Tarağı): Düğüm ve atkı iplerini sıkıştırmak için kullanılan temel araçtır. Halının sağlamlığını ve sık dokusunu sağlayan en önemli gereçlerden biridir.

Görsel 37. Sıkıştırma (Kirkit) Tarağı (Yadigaroğlu, 2025)

Tarama Tarağı: Düğüm uçlarının düzgün görünmesini sağlamak amacıyla kullanılan araçtır. Özellikle halı ve kilimlerde estetik bütünlük için önemlidir.

Görsel 38. Tarama Tarağı (Tarman, 2025)

Makas (Sındı): Dokuma yüzeyinde hav yüksekliğini ayarlamak ve fazla ipleri kesmek için kullanılır. Halının son görünümünü doğrudan etkileyen araçlardandır.

Görsel 39. Makas (Sındı) (Çilingiroğlu, 2025)

Dokuma Bıçağı: Düğüm uçlarını kesmekte kullanılan kesici alettir. Geleneksel olarak demir ya da sert ağaçlardan üretilmiştir.

Görsel 40. Dokuma Bıçağı (Bülbül, 2025)

Burgu Demiri: Yan leventlere bağlı çözümlerinin gerginliğini sağlamak için kullanılan metal parçadır.

Görsel 41. Dikey tezgah burgu demiri (Kılıç Karatay, 2025)

Çözgünün yapılması dokuma sürecinin en kritik aşamalarından biridir. Genellikle yün, pamuk veya keten iplikler çözgü ipi olarak kullanılır. Çözgü çözme işlemi, birden fazla kişinin iş birliğiyle yürütülür; çözgü ipleri sırayla ön ve arka tarafta duran kişiler tarafından aktarılır ve çözgü çubuğuna geçirilir. Dokumalarda kullanılan araç ve gereçler, yalnızca işlevsel değil; aynı

zamanda kültürel anlamlar da taşır. Örneğin, ıstar tezgâhının Anadolu’da İhtar tanrıçasıyla ilişkilendirilmesi, dokuma faaliyetinin kutsal bir boyut kazandığını gösterir. Aynı şekilde, kirkıt veya tarak gibi araçlar da yalnızca teknik işlevler görmez; dokuma ritüellerinde sembolik roller üstlenir. Anadolu’nun farklı bölgelerinde kullanılan tezgâh türleri, araç adlandırmaları ve kullanım biçimleri değişiklik göstermektedir. Örneğin İç Anadolu’da kullanılan varangelen, Ege’de kelem adıyla bilinir. Aynı şekilde bazı bölgelerde çözümlenmiş ipleri yünden yapılırken, başka bölgelerde pamuk tercih edilmiştir. Dokuma tezgâhları ve yardımcı araçlar, toplumsal iş bölümü ve ekonomik yapıyla doğrudan ilişkilidir. Köy yaşamında kadın emeğinin yoğunlaştığı alanlardan biri olan dokuma, ev ekonomisinin temel kaynaklarından birini oluşturmuştur. Bu bağlamda, kullanılan araç ve gereçler yalnızca üretim araçları değil; aynı zamanda ekonomik bağımsızlığın ve toplumsal statünün göstergeleri olmuştur. Dokumalarda kullanılan araç ve gereçler, tarih boyunca yalnızca teknik bir işlev görmemiş; kültürel, estetik ve toplumsal boyutlarıyla da önem kazanmıştır. Tezgâh ve tamamlayıcı araçların biçimlenişi, üretim tekniklerinin çeşitlenmesine, bölgesel farklılıkların oluşmasına ve kültürel kimliğin dokuma sanatına yansımaya katkı sağlamıştır. Bu nedenle, dokumacılığın araçlarını incelemek, aynı zamanda bir toplumun kültürel belleğini anlamak anlamına gelmektedir.

Dokumalarda kullanılan araç ve gereçler, insanlık tarihinin en eski üretim pratiklerinden birinin sürekliliğini simgelemektedir. İnsanoğlunun doğayla kurduğu ilişkinin en somut örneklerinden biri olan dokuma faaliyetleri, ipliğin hazırlanmasından tezgâhın kurulmasına, kirkitin, tarakların ve makasların kullanımına kadar her aşamada teknik bilgi ile kültürel birikimin birleşimini yansıtır. Bu nedenle, kullanılan araçların incelenmesi, yalnızca teknik bir analiz değil; aynı zamanda kültür tarihinin de çözülmesine imkân tanır. Dokuma tezgâhı ve bileşenleri, toplumsal yaşamın farklı düzeylerinde işlev üstlenmiştir. Tezgâh, yalnızca üretim aracı değil, aynı zamanda ev ekonomisinin, kadın emeğinin ve topluluk içi iş bölümünün bir göstergesi olmuştur. Anadolu’da tezgâhların evlerin baş köşesinde kurulması, dokuma faaliyetinin gündelik yaşamın merkezinde yer aldığını kanıtlar. Kirkıt, tarak ve makas gibi araçlar da yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda sembolik değerler taşımıştır. Örneğin, kirkitin dokumada ritmik sesler çıkararak üretimi bir tür müzikal ve ritüel boyuta taşıması, dokumanın yalnızca bir zanaat değil aynı zamanda kültürel bir performans olduğunu gösterir.

Araç ve gereçlerin bölgesel farklılıklar göstermesi, dokuma kültürünün çeşitliliğini ortaya koyar. İç Anadolu’da kullanılan ıstar tezgâhı ile Ege veya Güneydoğu Anadolu’daki yatay tezgâhların işleyiş farklılıkları, yalnızca teknik tercihleri değil; aynı zamanda coğrafi koşullar, yaşam biçimleri ve sosyo-ekonomik yapıları da yansıtır. Bu çeşitlilik, Anadolu’nun zengin kültürel dokusunun tekstil üretimine nasıl yansıdığının önemli bir göstergesidir. Ayrıca,

dokuma araçlarının tarihsel gelişimi, teknolojik ilerlemeyle birlikte değişim göstermiştir. Geleneksel olarak ahşap malzemeden yapılan tezgâhların yerini modern dönemlerde demir konstrüksiyonların alması, üretim tekniklerinde sürekliliğin yanı sıra dönüşümün de yaşandığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, kırsal bölgelerde geleneksel yöntemlerin hâlâ varlığını sürdürmesi, kültürel sürekliliğin en güçlü göstergesidir.

Ekonomik boyut açısından, dokumacılığın araç ve gereçleri kırsal yaşamda üretim ve geçim kaynağının temelini oluşturmuştur. Kadın emeğinin yoğun biçimde harcandığı dokuma süreçleri, ev ekonomisini desteklemiş, aynı zamanda topluluklar arasında değiş-tokuş ve ticaretin de temel ürünleri olmuştur. Bu yönüyle dokuma araçları, yalnızca bireysel üretim araçları değil; aynı zamanda toplumsal ve ekonomik ilişkilerin belirleyicileri olarak işlev görmüştür.

Sanatsal boyutta ise, dokuma araçları estetik yaratımın vazgeçilmez araçlarıdır. Kirkitin atkıyı sıkıştırma gücü, makasın hav yüksekliğini düzenleyişi, varangelenin çözgüleri ayırışı, halı ve kilimlerin motif ve desenlerinde doğrudan belirleyici olmuştur. Bu nedenle, dokuma araçlarının teknik işlevleri ile ortaya çıkan estetik sonuçlar birbirinden ayrılmaz bir bütünlük içindedir.

Kirkitli dokumalarda kullanılan araç ve gereçler; teknik, kültürel, toplumsal, ekonomik ve estetik boyutların iç içe geçtiği bir üretim dünyasının anahtar unsurlarıdır. Tezgâhın iskeletinden küçük el aletlerine kadar her bir araç, binlerce yıllık bilgi birikiminin, deneyimin ve kültürel belleğin taşıyıcısıdır. Dokuma araçlarının incelenmesi, yalnızca bir üretim tekniğini anlamaya değil; aynı zamanda insanlığın kültürel mirasını çözümlenmeye de katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, dokuma araçlarının araştırılması, etnografik çalışmalar, sanat tarihi, sosyoloji ve antropoloji gibi farklı disiplinlerin ortak konusu olmayı sürdürmektedir.

AKSARAY YÖRESİ KİRKİTLİ DOKUMA ÖRNEKLERİNDE KULLANILAN MOTİFLER ve ANLAMLARI

Kirkitli dokumalarda kullanılan geleneksel motifler, Türk halk sanatının en güçlü sembolik anlatım araçları arasında yer alır. Bu motifler, yalnızca görsel bir süsleme unsuru olarak değil, aynı zamanda toplumun kültürel belleğini, inanç sistemlerini, toplumsal değerlerini ve yaşam biçimlerini yansıtan simgesel öğelerdir. Anadolu kadını için dokuma, sessiz ama derin bir ifade biçimidir; ipliklerle oluşturulan desenler, geçmişin izlerini ve geleceğe bırakılacak kültürel mirası taşır. Her bir motif, binlerce yıllık bir geleneğin, kuşaktan kuşağa aktarılan ortak bir dilin parçasıdır. Bu nedenle kilimler yalnızca teknik eserler değil; kültürel hafızayı taşıyan sembolik metinler olarak değerlendirilmelidir.

Kirkitli dokumalarda motiflerin anlam dünyası, doğa gözlemlerinden, toplumsal olaylardan, mitolojik anlatılardan ve dinsel sembollerden beslenir. Dokuyan kadın için motif hem kişisel bir anlatım aracı hem de toplumsal kimliğin bir yansımasıdır. Her motifin ardında bir niyet, bir duygu veya düşünce gizlidir. Bu nedenle Anadolu’da her kilim, yalnızca bir zanaat ürünü değil, aynı zamanda bir “mesaj” olarak değerlendirilir. Her kilim aslında dokuyan kişinin yaşamıyla kurduğu bağın bir temsili olarak okunabilir.

Motif; Bezeme ve süslemede bütünü oluşturan parçalardan her birine verilen ad olarak tanımlanmakta ve motif karşılığı olarak Türkçe “Örge” sözcüğü kullanılmaktadır (Sözen ve Tanyeli, 2012; 214). Anadolu’da desene, yörelere göre yanış, nakış, örnek gibi farklı isimler verilmektedir. (TDK, 1969; 4164). Bu dilsel çeşitlilik, dokumanın ait olduğu coğrafyanın kimliğini de ortaya koyar.

Kozmik semboller, kirkitli dokuma geleneğinin en soyut fakat en derin anlam katmanını oluşturur. Gökyüzü, güneş, ay ve yıldız gibi unsurlar, evrenin düzenini ve insanın bu düzen içindeki yerini temsil eder. Yıldız motifi kirkitli dokumalarda kullanılan en yaygın kozmik semboldür. Her motifin kendine ait bir görsel dili olduğu kadar, dokuma üzerindeki konumu da önem taşır. Orta alan motifleri genellikle dilek ve niyetle ilişkilidir; kenar bordürleri ise koruma işlevi görür. Bu düzen, kozmosun merkezinde yer alan insanın, çevresindeki güçlerle kurduğu dengeyi sembolize eder. Yıldızın sekiz kollu formu, aynı zamanda evrenin düzen ve denge arayışının da simgesidir.

Anadolu’da kirkitli dokumalar yüzyıllar boyu yapılmakta olup kullanılan motifler sadece estetik bir görünüm sunmanın yanında geçmişlerinin, inançlarının, çevreye bakış açılarının, yaratıcılıklarının ve kimliklerinin yansıması olarak yer bulmuştur. (Ortaç, 2010; 142). Zira her dokuma, geçmişten geleceğe kalan ve dokundukları toplumların inanç, görüş ve kültürlerini yansıtan belgelerdir. Kirkitli dokuma örnekleri diğer sanat eserlerinde olduğu gibi desen ve kompozisyon özellikleri bakımından üretildikleri dönem ve topluluklar hakkında bilgi vermektedir.

Kirkitli dokumalarda motiflerin renklerle ilişkisi de anlam derinliğini artırır. Kırmızı çoğu zaman yaşam, güç ve sevgi anlamlarını taşır; mavi koruma ve huzurun rengidir, yeşil doğayı ve bereketi temsil eder, siyah ise kötülükleri uzak tutan koruyucu bir renktir. Bu nedenle motiflerin sembolik anlamları, kullanılan renklerle birleşerek çok katmanlı bir anlatı oluşturur. Renklerin anlamlandırılması, psikolojik olduğu kadar sosyo-kültürel bir olgudur.

Sonuç olarak, kirkitli dokumalarda yer alan geleneksel motifler, Anadolu insanının evreni algılama biçiminin ve kültürel hafızasının görsel birer yansımasıdır. Her motif, bir dua, bir dilek, bir öğüt veya bir hatırlatmadır. Dokuyan kadın, iplikleriyle hem geçmişi korur hem

de geleceğe anlam taşır. Bu yüzden kirkitli dokumalar yalnızca zanaat değil, aynı zamanda kültürel bir hafıza, görsel bir destandır. Bu nedenle kilimler yalnızca teknik eserler değil; kültürel hafızayı taşıyan sembolik metinler olarak değerlendirilmelidir.

Elibelinde motifi, kirkitli dokuma geleneğinde en köklü ve yaygın sembollerden biridir. Bu motif, kadını, doğurganlığı, üretkenliği ve yaşamın sürekliliğini temsil eder. Anadolu toplumunda kadın, bereketin, evin düzeninin ve soyun devamının simgesidir. Elibelinde motifi, genellikle üçgen gövde biçimiyle geometrik olarak stilize edilmiştir; bu üçgen, kadın bedenini ve doğurganlık enerjisini sembolize eder. Motifin iki yanına açılmış kolları, doğayı kucaklayan ve yaşamı büyüten dişil gücü yansıtır. Gövdenin orta noktasına yerleştirilen küçük şekiller bazen kalp, bazen göz veya yıldız biçiminde olur; bu, kadının içsel dünyasının ve sezgisel gücünün ifadesidir. Elibelinde motifi, çoğu zaman bereket, doğum ve evin huzuru dileğiyle dokunur. Kadının bu temsili yalnızca folklorik değil, toplumsal hafızada yer etmiş arketipsel bir görüntüdür.

“Eli belinde” motifi; Ana tanrıça figürünün sembolize edilmiş halidir. Doğurganlık, üretkenlik ve bereketi temsil eder. Dişilik göstergesidir (Erbek, 1988; 10). Bu nedenle bazı yörelerde elibelinde motifi önemli olup, dokumaların desen kompozisyonunda ana motif olarak kullanılabilir.

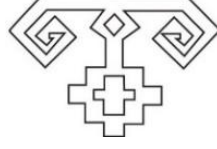

Şekil 1. Elibelinde motifi (Kılıç Karatay, 2026)

Koçboynuzu motifi, Türk kültüründe erkekliği, gücü, cesareti ve koruyuculuğu temsil eden en eski sembollerden biridir. Kirkitli dokumalarda koçboynuzu motifi, hem bireysel hem de toplumsal anlamda “güç” kavramını vurgular. Bu motif, erkeğin üretici yönünü, sürülerin çoğalmasını, toprağın bereketini ve ailenin korunmasını sembolize eder. Genellikle iki yana kıvrılan spiral biçiminde dokunur ve bu form, doğadaki döngüsellığı, yaşamın devamını da ima eder. Anadolu'nun hemen her bölgesinde farklı varyantlarıyla karşımıza çıkan koçboynuzu motifi, kimi zaman elibelinde ile dokunarak dişil ve eril enerjilerin birleşimini temsil eder. Bu birleşim, hem doğanın hem toplumun dengesini simgeler. Koçboynuzu, Türk inanç sisteminde cesaretle birlikte bereket çağrısı olarak da yorumlanır.

Koçboynuzu motifi; erkeklerin üretkenliğini, verimliliğini kahramanlığını, gücünü ve ataerkil ailelerin Anadolu da ki önemini sembolize etmektedir. (Er ve Sarıkaya Hünerel, 2012:

172). Koçboynuzu, Türk inanç sisteminde cesaretle birlikte bereket çağrısı olarak da yorumlanır. Anadolu kültüründe kirkitli dokuma örneklerinde kullanılan önemli motiflerden biridir. Sadece kirkitli dokuma örneklerinde değil diğer süsleme sanatlarında da sıkça kullanılmaktadır.

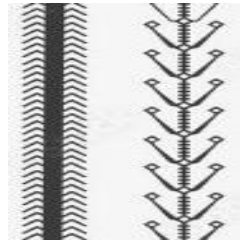

Şekil 2. Koçboynuzu motifi (Kılıç Karatay, 2026)

Hayat ağacı motifi, Türk süsleme sanatının en anlamlı sembollerinden biridir. Hayat ağacı, yeniden doğuşu, yaşamın sürekliliğini, nesillerin devamını ve ölümsüzlük arzusunu temsil eder. Anadolu'nun çeşitli yörelerinde dokunan kilimlerde hayat ağacı motifinin çevresine kuş, yıldız veya çiçek motifleri eklenir; bu, yaşamın çoklu biçimlerini ve evrenin çeşitliliğini anlatır. Bu motif, Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan kültürel sürekliliğin simgesel kanıtı gibidir.

Bitkisel motiflerden biri olan hayat ağacı, sürekli değişim ve gelişim içinde yaşayan evreni sembolize etmektedir. (Ergun, 2017, s: 27). Doğum, ölüm gibi doğanın genel gelişim sürecini anlatmaktadır.

Altaylılara göre, merkezde bulunan ve yeraltı, yerüstü ve gökyüzünü birleştiren çam ağacıdır ve dünyadaki ağaçların en büyüğüdür (Kahraman, 2019, s:214). Bu sebeple sadece dokumalarda değil; mimari süslemelerde de sıklıkla karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 3. Hayat ağacı motifi (<https://mnghalicilik.com/patterns/> 12.09.2025).

Muska motifi, kötülöklere ve nazara karşı koruyucu bir sembol olarak dokumalarda yer alır. Üçgen biçiminde dokunan bu motif, tılsımlı bir anlam taşır. Anadolu'da muska hem bedensel hem ruhsal koruma aracı olarak kullanılır; dokumalarda ise bu işlev, sembolik biçime dönüşür. Kirkitli dokumalarda muska motifi, genellikle kilimin kenar bordürlerine yerleştirilir. Bu yerleşim, motifin dokumayı ve haneyi koruma gücünü pekiştirir. Muska motifinin üçgen formu, yaygın olarak kullanılmaktadır.

Muska motifi, sahibini tehlikeli dış faktörlerden korumak için, sihirli ve dini bir güce sahip olduğuna inanılan bir tür yazılı bir tılsımdır. (Oyman, 2016, s:51) Anadolu da süregelen ve günümüzde hala devam eden bir inanç göstergesi olarak kullanılan motiflerimizdendir. Motifin kirkitli dokumalarda sıkça kullanılması nedeni dokuyucunun ailesini ve evini dış etmenlerden koruma içgüdüsüdür.

Şekil 4. Muska motifi (<https://mnghalicilik.com/patterns/> 12.09.2025).

Göz motifi, Anadolu'nun en eski ve güçlü koruma sembollerinden biridir. Halk inançlarında kötü bakışın insana ve eve zarar vereceğine inanılır; bu nedenle göz motifi, kötülükleri savuşturma amacıyla dokumalarda sıkça yer alır. Motif, genellikle iç içe geçmiş kareler ile oluşturulur. Dokumalarda göz motifinin ortasına küçük bir nokta veya yıldız eklenmesi, ruhun merkezindeki ışığı, yani içsel aydınlanmayı temsil eder.

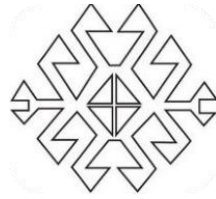
Düz dokumalarda dişiliği, doğurganlık ve üremeyi temsil eden “Eli belinde” motifi ile nazarı ve kötü gözü temsil eden “göz” motifi, kadını simgeleyen, kadınla eşleşen en temel motiflerdir (Akpınarlı & Arslan, 2018, s:74). Kirkitli dokumalar çoğunlukla eski topluluklarda ve günümüzde kadınlar tarafından yapılmaktadır. Dokumayı yapan kadın üretkenliğini bu motifle simgelemektedir. Kadınlar sadece dokuma sanatında değil evinde, ailesinde ve her yerde kısacası toplumlarda üreten üretken ve bereket simgesi olarak kabul edilmekte olup, geleneksel süslemelerde kullanılan ana motiflerden biri olan elibelinde motifi ile sembolleştirilmiştir.

Şekil 5. Göz motifi (<https://mnghalicilik.com/patterns/> 12.09.2025).

Bereket motifi, Anadolu dokuma sanatının özünü oluşturan sembollerden biridir. Toprağın verimliliğini, sürülerin çoğalmasını, ürünün bolluğunu ve yaşamın sürekliliğini anlatır. Bereket motifi elibelinde ve koçboynuzu motiflerinin birleşiminden türetilir. Bu birliktelik, doğurganlığın ve üretkenliğin evrensel dengesini temsil eder. Kadın ve erkek enerjilerinin uyumu, doğadaki verimliliğin temelidir.

Bereket ve uğur sembolleri sonsuz mutluluk isteğini ifade etmektedir. Genellikle kadın-erkek ilişkisini ve üremeyi simgelemektedir (Erbek, 2002: 15). Toplumların çekirdeği olan aile bireylerini oluşturan kadın ve erkeği ifade eden elibelinde ve koçboynuzu motifinin birleşmesi ile elde edilen bereket anlamına gelmektedir. Eli belinde ve koçboynuzu motifinin birleşmesi aileyi ifade ederken motifin orta göbek kısmında nazardan veya kötü gözlerden sakınma amacı ile çoğunlukla göz motifi bulunmaktadır. Kirkitli dokuma örneklerinde bordür veya zemin desen kompozisyonunda sıklıkla kullanılmaktadır. Koçboynuzu, Türk inanç sisteminde cesaretle birlikte bereket çağrısı olarak da yorumlanır.

Şekil 6. Bereket motifi (Kılıç Karatay, 2025)

Suyolu motifi, yaşamın sürekliliğini ve arınmayı sembolize eder. Suyun akışı, doğanın döngüsünü ve zamanın ilerleyişini anlatır. Kirkitli dokumalarda suyolu genellikle zikzak şeklinde olup suyun dalgalanmasını, yaşamın iniş çıkışlarını temsil ettiği gibi suyun saf ve temizliği ifade etmek adına desensiz olarak da dokunmaktadır. Anadolu kültüründe su kutsaldır; bu nedenle suyolu motifi hem fiziksel hem ruhsal temizliği ifade etmektedir. Ayrıca bu motif, zamanın geçiciliğine ve yaşamın döngüsellikini de yansıtmaktadır.

Şekil 7. Suyolu motifi (<https://mnghalicilik.com/patterns/> 12.09.2025).

Pıtrak motifi, doğada kendiliğinden yetişen pıtrak bitkisinin dikenli yapısının stilize edilmesiyle elde edilen motiftir. Bu motif kötü ruhları ve olumsuz enerjileri uzaklaştırdığına inanılan bir imgedir. Kirkitli dokumalarda pıtrak motifi, genellikle dokumaların desen kompozisyonunda zemin veya bordürlerde kompozisyonda yer alır. Aynı zamanda pıtrak, üretkenliği ve doğanın kendini yenileme gücünü temsil eder. Tohumlarının kolayca yayılması, doğurganlığın ve yaşamın sürekliliğinin sembolü olarak yorumlanır.

“Pıtrak” motifi; şeytansı gözlerden uzak tutmaya iktidarlı olma aynı zamanda bolluğu ve bereketi sağlama sembolü olarak bilinmektedir (Erbek, 1988; 5).

Şekil 8. Pıtrak motifi (<https://mnghalicilik.com/patterns/> 12.09.2025).

Bukağı motifi, bağlılık, birlik ve sadakat anlamına gelir. Gerçek hayatta hayvanların bağlanmasını sağlayan bukağı, dokumalarda ise insanlar arasındaki manevi bağı temsil eder. Özellikle nişan ve düğün dönemlerinde hazırlanan kilimlerde bukağı motifi sıkça yer alır; bu, evlilikte sadakat ve sevginin sembolüdür. Ayrıca bukağı, toplumun bir arada kalma iradesini, dayanışmayı ve sürekliliği de anlatır.

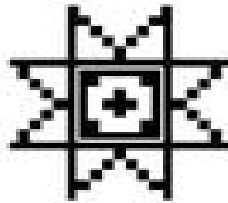
Anadolu dokumalarında aile kurumunun sürekliliğini, âşıkların birbirine olan bağını ve her zaman bir arada olmaları gerektiğini anlatır (Sevim ve Canay, 2013: 64). Bağlılık, birlik ve sadakati ifade eden motif aynı zamanda nazar, kem gözlerden korunma amacıyla da kullanılmaktadır.

Şekil 9. Bukağı motifi (Kılıç Karatay, 2025)

Yıldız motifi, evrensel bir ışık ve rehberlik sembolüdür. Gökyüzüyle kurulan ilişkiyi temsil eden bu motif, yön bulma gibi anlamlar taşımaktadır. Kirkitli dokumalarda yıldız genellikle sekiz kollu biçimde dokunur; bu form, bütünlüğü, dengeyi ve evrenin düzenini ifade eder. Yıldız motifi aynı zamanda insan ruhunun aydınlanmasını ve bilgelik arayışını temsil eder.

“Yıldız” motifi ise; mutluluk ve bereketi simgeler. Altılı olanları “Süleyman Mührü” olarak da bilinir. Ana tanrıçanın üretkenliğini simgelemek için de kullanılmaktadır (Erbek, 1988; 7). Sekiz köşeli yıldız ise genellikle zili ve cicim dokumalarda kullanılmakta ve motifin merkezine göz motifi yerleştirilerek uygulanmaktadır (Soysaldı, 2017, s:426). Türk toplumları için önemli olan yıldız motifi özellikle Türk süsleme sanatlarında Türklerin gücünün sonsuz olduğunu ifade etmek için kullanılmıştır diyebiliriz.

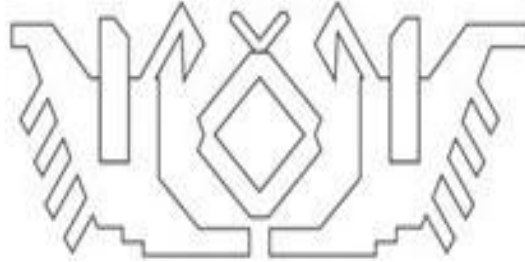
Şekil 10. Yıldız motifi (<https://mnghalicilik.com/patterns/> 12.09.2025).

Çengel motifi, Türk dokuma sanatında koruma ve güç sembolü olarak kullanılır. Çengel biçimi, kötü ruhları uzak tutmak için yapılan keskin hareketli bir formdur. Kirkitli dokumalarda çengel motifi, çoğunlukla geometrik formlarla stilize edilmiştir; birbiriyle kesişen çizgiler ve köşeli dönüşler, hareketi ve savunmayı simgeler.

Şekil 11. Çengel motifi (Kılıç Karatay, 2025)

Sandık motifi: Sandık motifi: Genç kızlarda evlenme düşüncesini ifade etmek amacıyla kullanılan geometrik bir motiftir. Kirkitli dokuma örneklerinde özellikle halı dokuma örneklerinde çok sık kullanılmaktadır. Evlilik istediğini yansıtmaktadır.

Şekil 12. Sandık motifi (Kılıç Karatay, 2025)

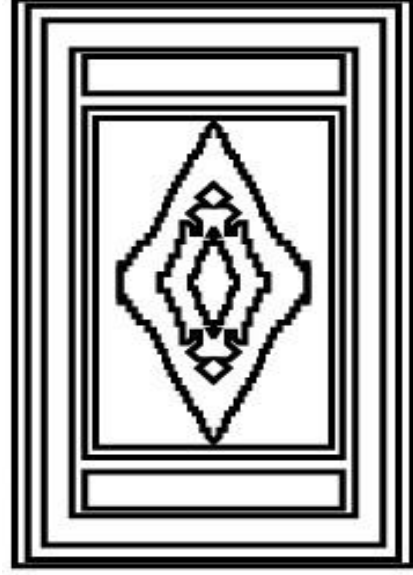
Bitkisel motifler, Anadolu kirkitli dokumalarında doğanın döngüsünü, bereketi ve yenilenmeyi temsil eden en temel semboller arasında yer alır. Bu motifler, çoğu zaman toprağa duyulan saygının ve insanın doğayla kurduğu uyumun ifadesidir. Bitkisel motiflerin dokumalardaki biçimleri soyutlanmış olsa da anlam katmanları derindir. Çiçek, yaprak, dal ve kök biçiminde stilize edilen her motif, yaşamın farklı evrelerini anlatır. Anadolu kadınları için çiçek hem doğayı hem de duygusal zarafeti temsil eder. Aksaray ilinde kirkitli dokumalarda en çok kullanılan çiçek motifleri penç ve hatai motiftir. Çiçek motifleri genellikle kirkitli dokumaların bordür ve zemin kısmında desen kompozisyonunda yaprak motifi ile birlikte yer almaktadır. Orta zemininde veya bordür kısımlarında ritmik bir düzen içinde tekrarlanır. Bu düzen, evrenin uyumunu ve doğanın döngüsünü sembolize eder.

AKSARAY YÖRESİ KİRTKİTLİ DOKUMA ÖRNEKLERİ ve GENEL ÖZELLİKLERİ

Örnek 1

Görsel 42. Taban dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 13. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2025)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 184X256cm

Kalite: 32X32

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

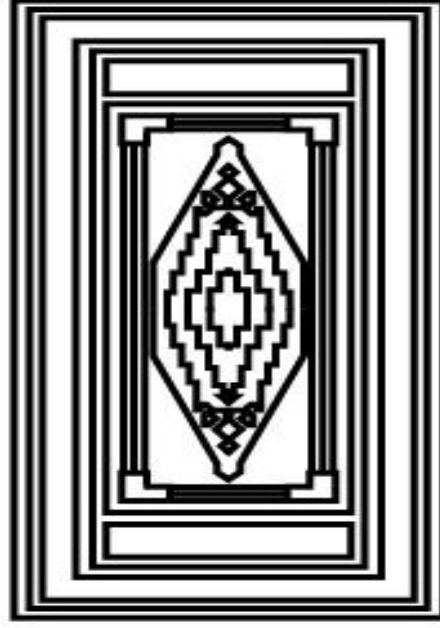
Kullanılan Motifler: Penç, göbek, sandık, bereket, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal, mavi, sarı, tetir kahverengisi

Örnek 2

Görsel 43. Taban dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 14. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 183X258 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

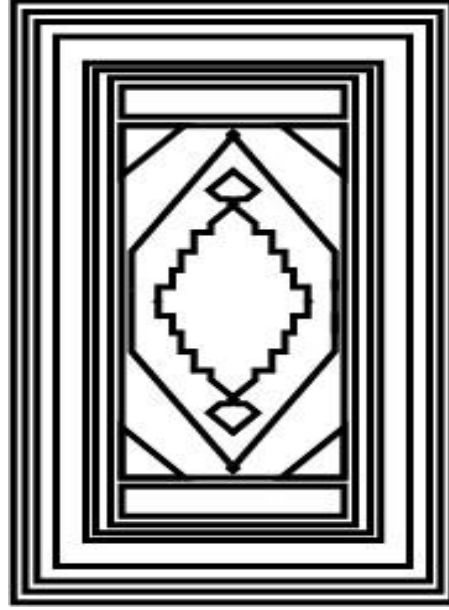
Kullanılan Motifler: Bereket, hayat ağacı, muska, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal, tetir kahverengisi, mavi, sarı

Örnek 3

Görsel 44 Taban dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 15. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 17. 06. 2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 183X254 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

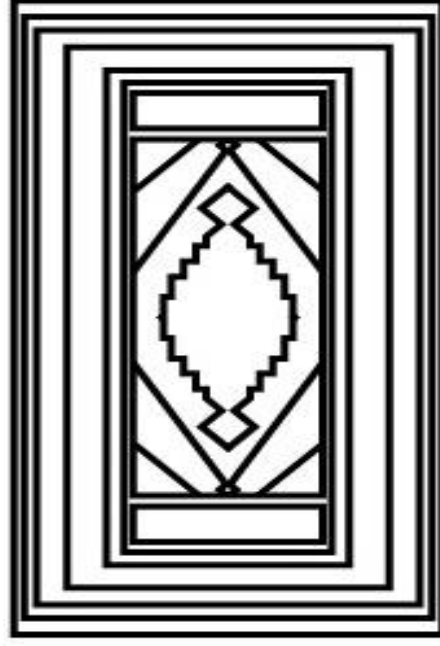
Kullanılan Motifler: Elibelinde, köşe-göbek, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Al kırmızısı, tetir kahverengisi, mavi, sarı

Örnek 4

Görsel 45 Taban dokuma örneği
(Yadigaroglu, 2025)

Şekil 16. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 185X246 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

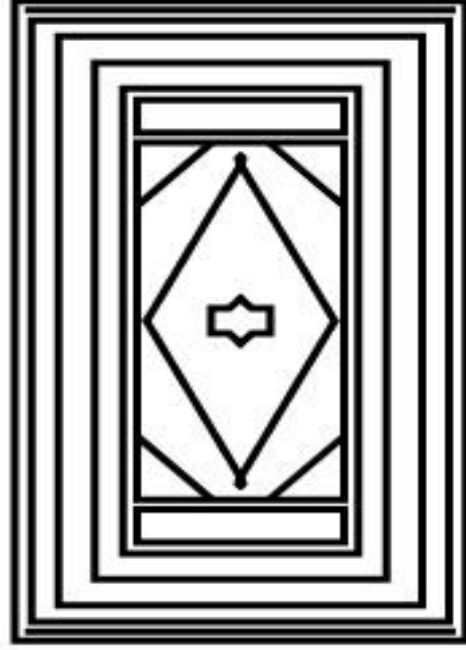
Kullanılan Motifler: Hatai, penç, göbek, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Al kırmızısı, mavi, samaniye sarısı, tetir kahverengisi

Örnek 5

Görsel 46. Taban dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 17. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 14.05. 2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 182X254cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

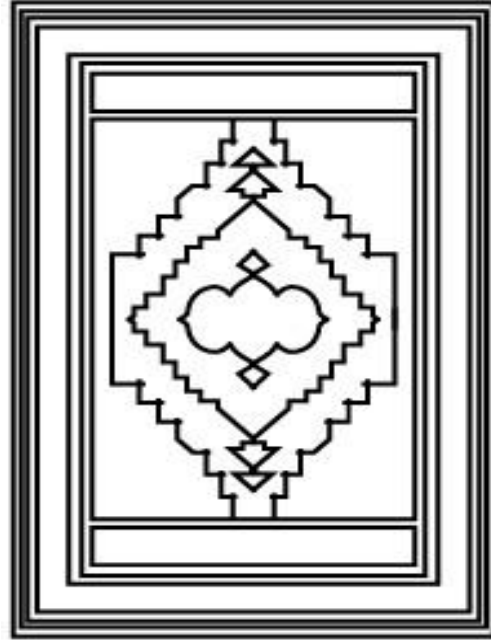
Kullanılan Motifler: Penç, göbek, köşe, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal , mavi, sarı, tetir kahverengisi

Örnek 6

Görsel 47. Taban dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 18 . Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 188X263 cm

Kalite: 32X32

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

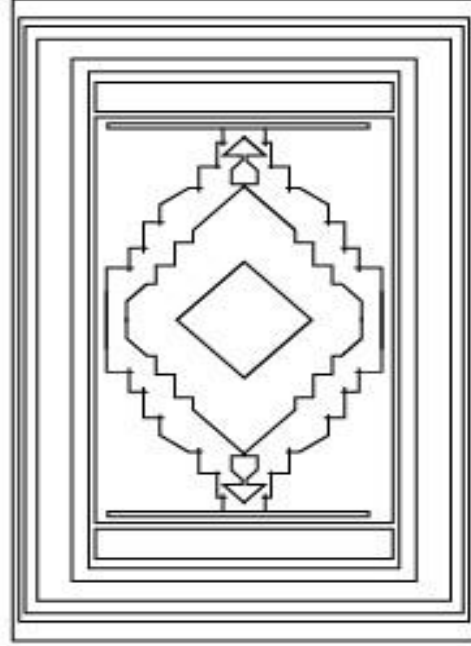
Kullanılan Motifler: Penç, hatai, yaprak, göbek, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Al kırmızısı, mavi, samaniye sarısı, tetir kahverengisi

Örnek 7

Görsel 48. Taban dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 19. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13. 08. 2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 180X240 cm

Kalite: 32X32

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

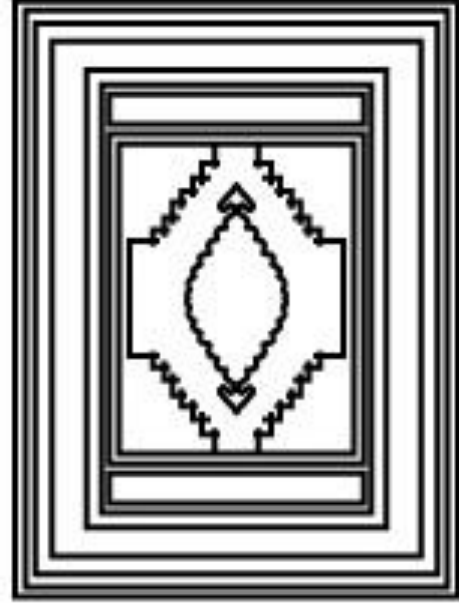
Kullanılan Motifler: Penç, hatai, hayat ağacı, göbek, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı

Örnek 8

Görsel 49. Taban dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 20. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.07.2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 183X262 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

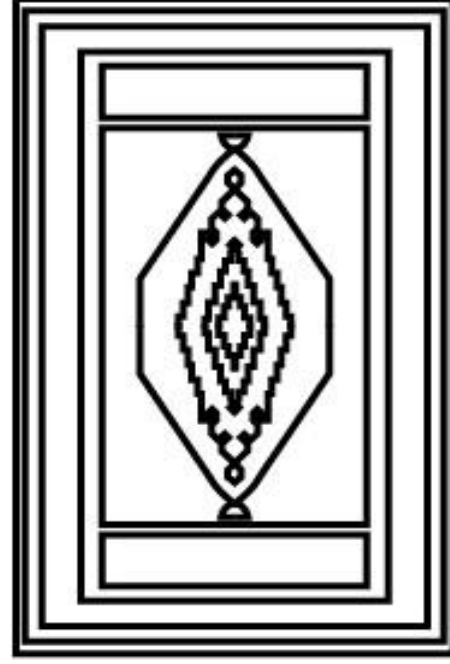
Kullanılan Motifler: Penç, göbek, sandık, hayat ağacı, hatai, su yolu

Kullanılan Renkler: AL kırmızısı, tetir kahverengisi, mavi, sarı

Örnek 9

Görsel 50. Taban dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 21. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21. 06. 2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 184X262cm

Kalite: 32X32

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

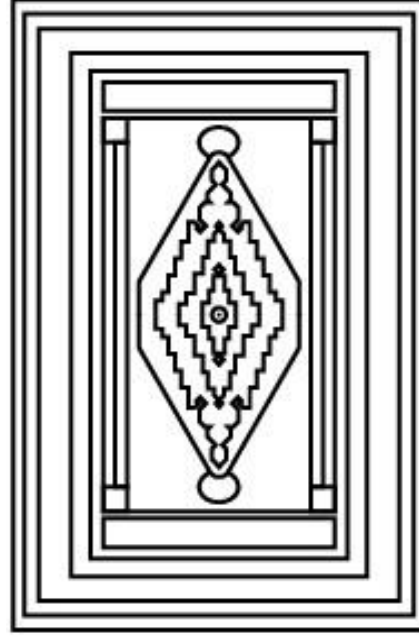
Kullanılan Motifler: Penç, göbek, sandık, göz, hayat ağacı, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı, tetir kahverengisi

Örnek 10

Görsel 51. Taban dokuma örneği
(Yadigaroglu, 2025)

Şekil 22. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13. 08. 2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 182X254 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

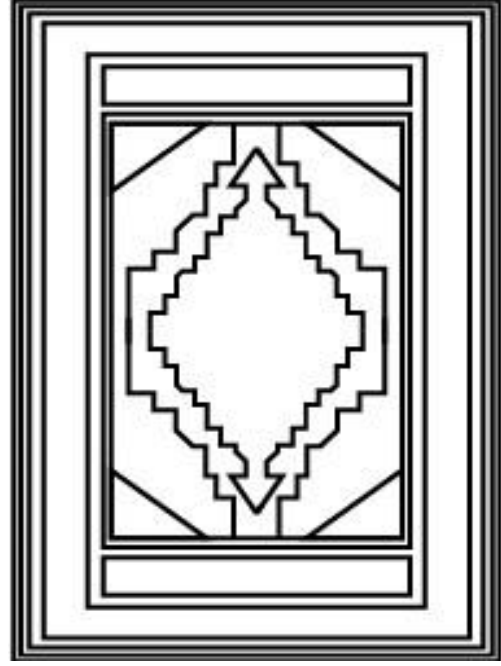
Kullanılan Motifler: Penç, göbek, hayat ağacı, elibeline, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal, mavi, sarı, tetir kahverengisi

Örnek 11

Görsel 52. Taban dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 23 . Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13. 08. 2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 183X259 cm

Kalite: 32X32

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

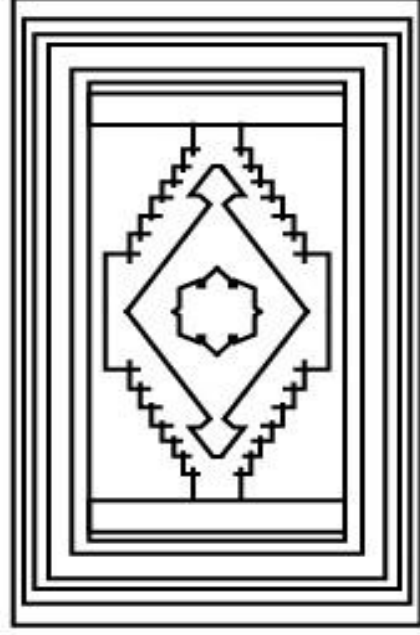
Kullanılan Motifler: Penç, göbek, kelle, hayat ağacı, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, samaniye sarısı, tetir kahverengisi

Örnek 12

Görsel 53. Taban dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 24. Taban dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 04. 06. 2025

Türü: Taban dokuma

Ebatı: 185X260 cm

Kalite: 32X32

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

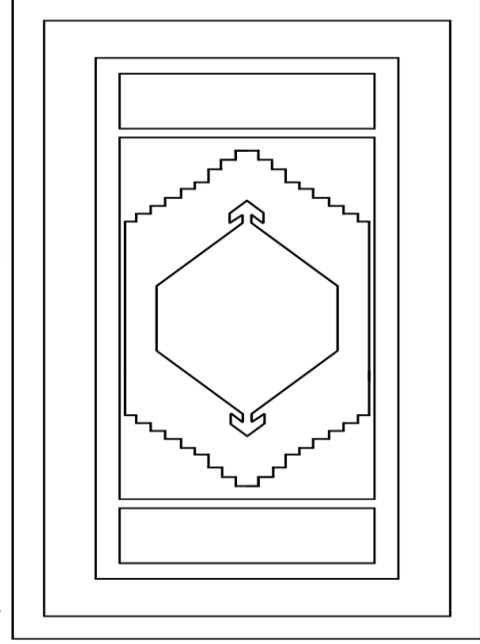
Kullanılan Motifler: Penç, göbek, kelle, hatai, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal, mavi, sarı, tetir kahverengisi

Örnek 13

Görsel 54. Çift dokuma örneği
(Yadigaroglu, 2025)

Şekil 25.Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.07.2025

Türü: Çift dokuma

Ebatı: 183X245 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes Düğümü

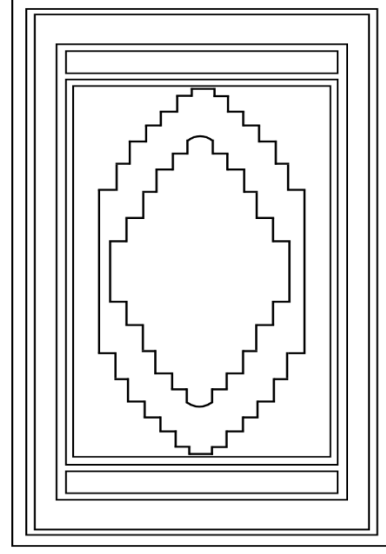
Kullanılan Motifler: Penç, bereket, sandık, göbek, bereket

Kullanılan Renkler: Mavi, yeşil, sarı, kırmızı, kahverengi

Örnek 14

Görsel 55. Çift dokuma örneği
(Çilingir, 2025)

Şekil 26.Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Çift dokuması

Ebatı: 130X200 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

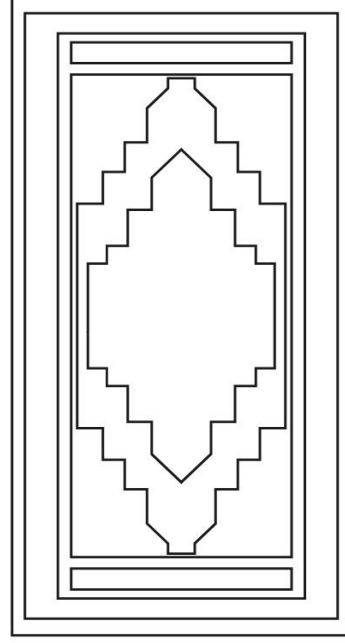
Kullanılan Motifler: Hatai, penç, sandık, kelle

Kullanılan Renkler: Mavi, kökal, kahverengi, sarı, yeşil

Örnek 15

Görsel 56. Çift dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 27. Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Çift dokuma

Ebatı: 140X225 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

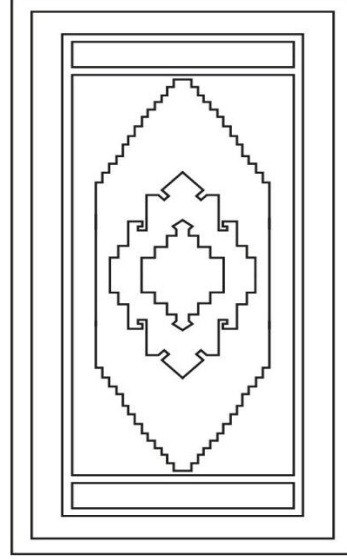
Kullanılan Motifler: Hatai, penç, sandık, su yolu, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Mavi, kökal, tetir, yeşil, sarı, kahverengi

Örnek 16

Görsel 57. Çift dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 28.Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Çift dokuma

Ebatı: 142X195 cm

Kalite: 29X29

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

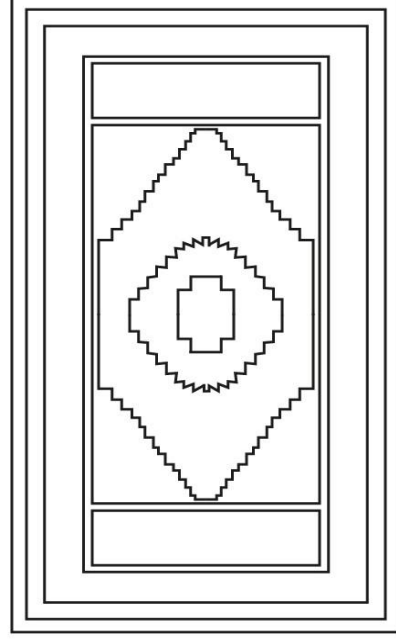
Kullanılan Motifler: Hayat ağacı, balık, hatai, kelle

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, kahverengi, sarı, yeşil

Örnek 17

Görsel 58. Çift dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 29. Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.07.2025

Türü: Çift dokuma

Ebatı: 150X230 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

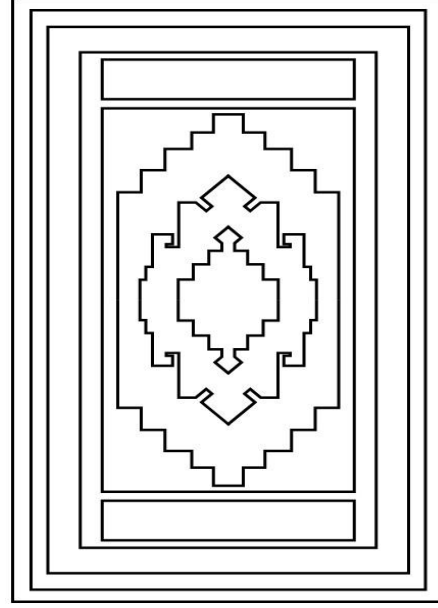
Kullanılan Motifler: Hayat ağacı, kelle, penç, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, tetir kahverengisi, yeşil

Örnek 18

Görsel 59. Çift dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 30. Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Çift dokuması

Ebatı: 145X182 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

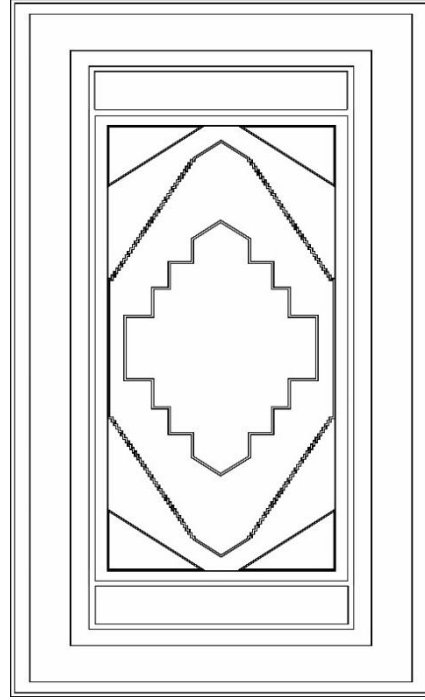
Kullanılan Motifler: Hayat ağacı, muska, penç, kelle, hatai

Kullanılan Renkler: Mavi, kırmızı, kahverengi, yeşil

Örnek 19

Görsel 60. Çift dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 31. Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.07.2025

Türü: Çift dokuma

Ebatı: 120 X 180 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

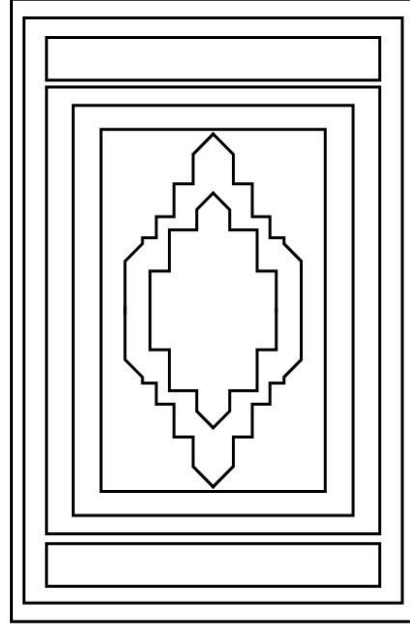
Kullanılan Motifler: Hayat ağacı, su yolu, penç, yaprak

Kullanılan Renkler: Yeşil, kahverengi, mavi, kırmızı

Örnek 20

Görsel 61. Çift dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 32. Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Çift dokuması

Ebatı: 130X185 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

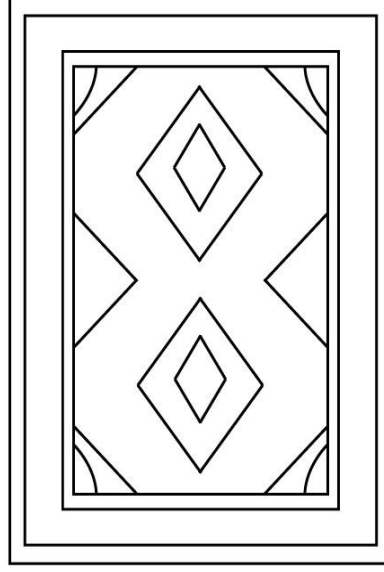
Kullanılan Motifler: Kelle, hayat ağacı, sandık, göz, muska

Kullanılan Renkler: Mavi, kırmızı, yeşil, sarı

Örnek 21

Görsel 62. Çift dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 33. Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 19.06.2025

Türü: Çift dokuma

Ebatı: 120X183 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

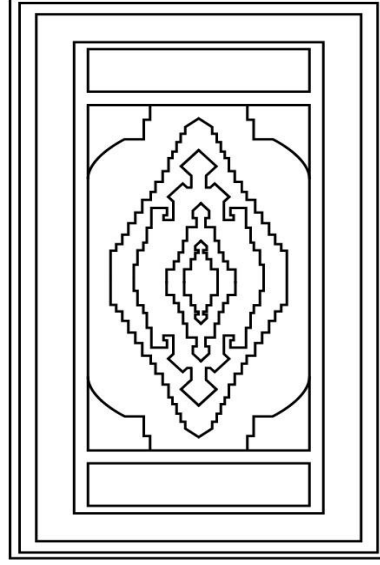
Kullanılan Motifler: Bereket, göz, çengel, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı, yeşil, mavi, beyaz, sarı

Örnek 22

Görsel 63. Çift dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 34. Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Çift dokuma

Ebatı: 135X184 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

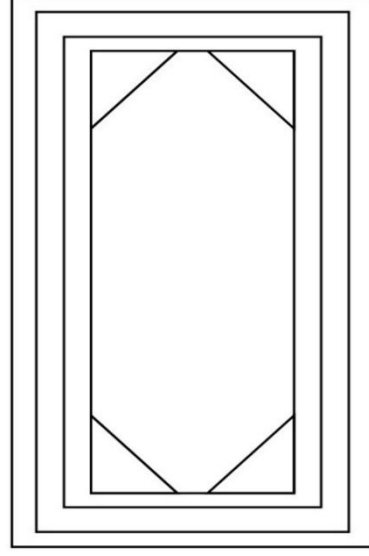
Kullanılan Motifler: Sandık, muska, göz, hayat ağacı, su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi, samaniye sarısı, al kırmızısı

Örnek 23

Görsel 64. Çift dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 35. Çift dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Çift dokuma

Ebatı: 130X185 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik:

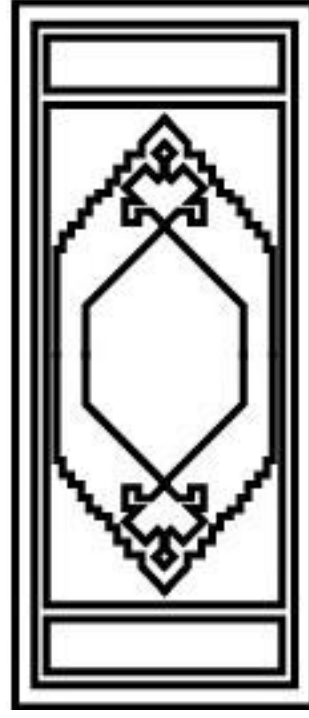
Kullanılan Motifler: Hatai, yaprak, çengel, göz, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı, yeşil, kahverengi, beyaz

Örnek 24

Görsel 65. Yastık dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 36. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 04.06. 2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 80 X 140 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

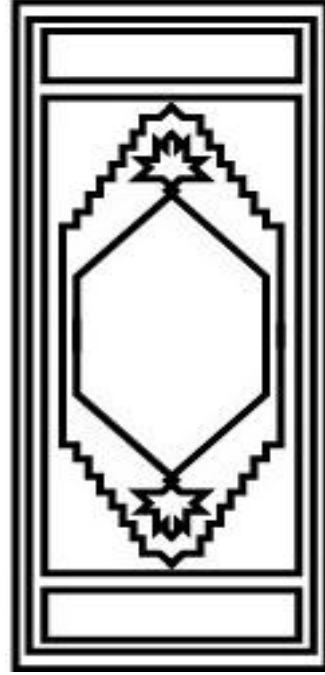
Kullanılan Motifler: Bereket, muska, sandık

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı

Örnek 25

Görsel 66. Yastık dokuma örneği
(Can, 2025)

Görsel 37. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.07.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 85 X 180 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

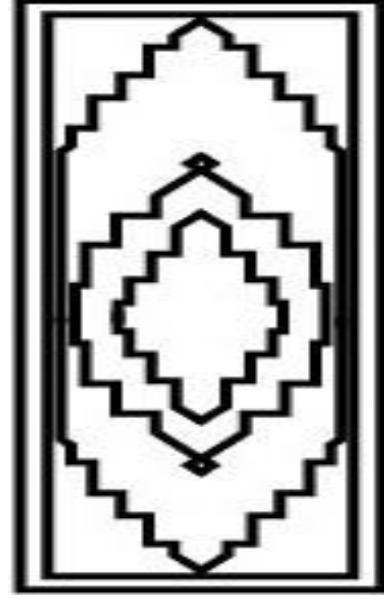
Kullanılan Motifler: Penç, bereket, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal kırmızı , mavi, kahverengi

Örnek 26

Görsel 67. Yastık dokuma örneği
(Çilingir, 2025)

Görsel 38. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.07.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 73X 157 cm

Kalite: 29X29

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Hayat ağacı, su yolu, göbek

Kullanılan Renkler: Kökal, Mavi, Samaniye

Örnek 27

Görsel 68. Yastık dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 39. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.07.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 80X170 cm

Kalite: 39X29

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

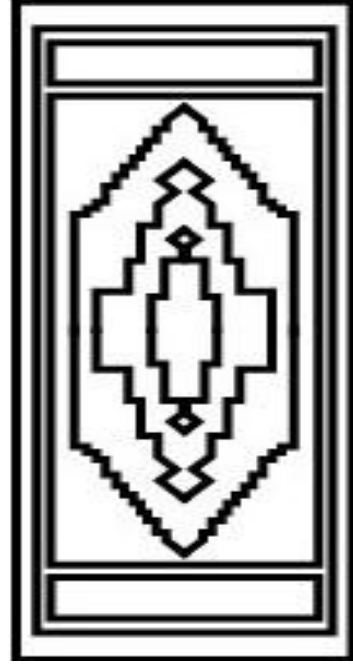
Kullanılan Motifler: Muska, Göz, Penç, Su Yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, mavi

Örnek 28

Görsel 69. Yastık dokuma örneği
(Yadigaroğlu, 2025)

Şekil 40. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 70X183 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

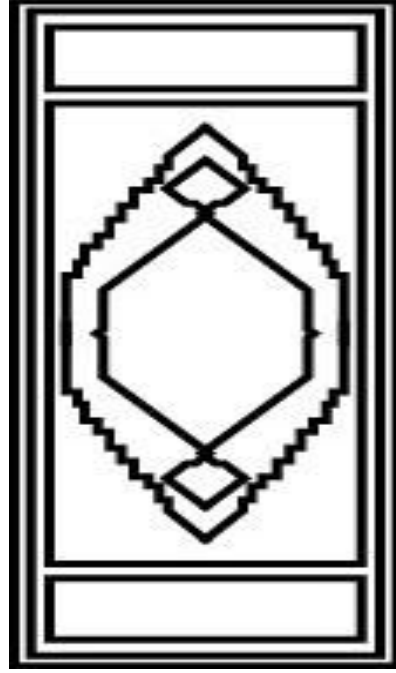
Kullanılan Motifler: Bereket, çarkıfelek, göz, şeker boncuk

Kullanılan Renkler: Kökal, Mavi, Samaniye sarısı

Örnek 29

Görsel 70. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 41. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Örnek:

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 80X170 cm

Kalite: 32X32

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

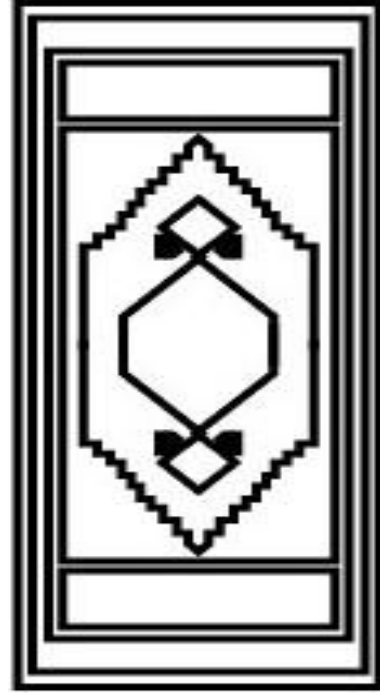
Kullanılan Motifler: Balık, sandık, penç, göz, su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi, Kökal, Samaniye Sarısı. Yeşil

Örnek 30

Görsel 71. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 42. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Örnek:

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 75X183 cm

Kalite: 32X32

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

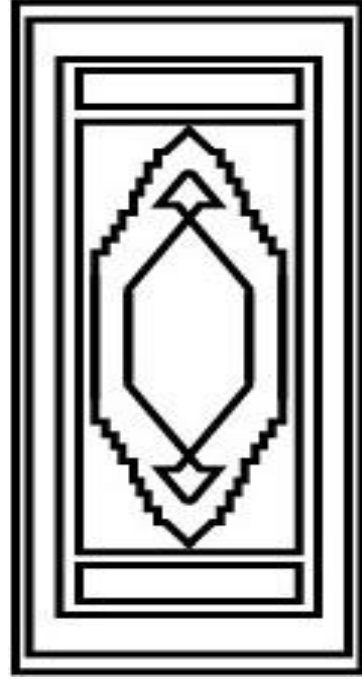
Kullanılan Motifler: Kelle, Penç, Bukağı, Göz, Su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi, Kırmızı, Yeşil, Tetir kahverengisi, samaniye sarısı

Örnek 31

Görsel 72. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 43. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 78X187 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

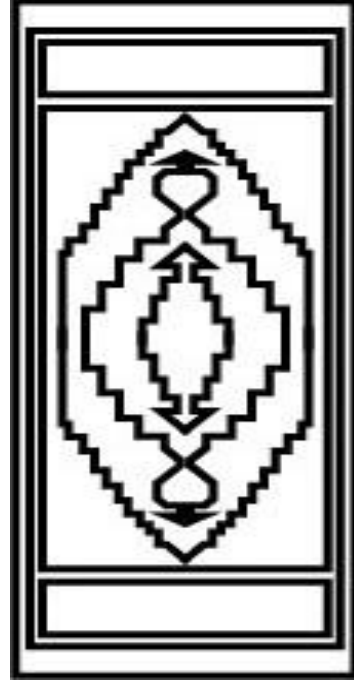
Kullanılan Motifler: Bereket, yaprak, göz, kelle

Kullanılan Renkler: Kökal, mavi, samaniye sarısı, yeşil

Örnek 32

Görsel 73. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 44. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 75X186 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Yıldız, penç, kelle, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal, Mavi, yeşil, samaniye sarısı

Örnek 33

Görsel 74. Yastık dokuma örneği
(Yadigaroğlu, 2025)

Şekil 45. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 78X187 cm

Kalite: 32X32

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

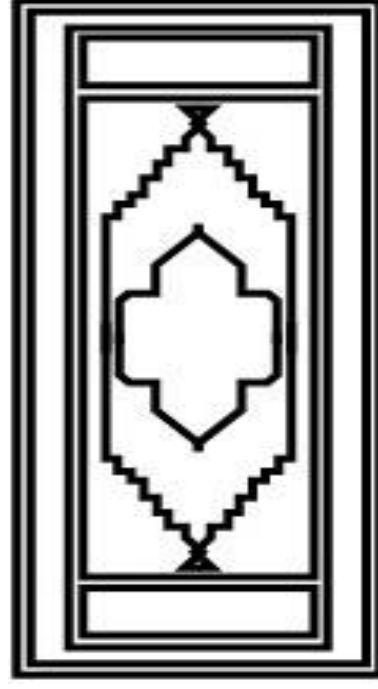
Kullanılan Motifler: Pıtrak, penç, yıldız, su yolu, elibelinde

Kullanılan Renkler: Kökal, mavi, Tetir kahverengisi, Samaniye sarısı

Örnek 34

Görsel 75. Yastık dokuma örneği
(Yadigaroğlu, 2025)

Görsel 46. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.07.2025

Türü: Çift dokuma

Ebatı: 65X165 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

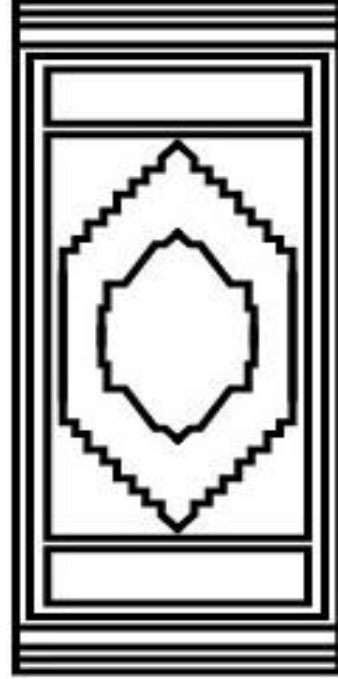
Kullanılan Motifler: Sandık, elibeline, yıldız, kelle, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı, kahverengi, mavi, sarı

Örnek 35

Görsel 76. Yastık dokuma örneği
(Can, 2025)

Görsel 47. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 24.05.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 78X186 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

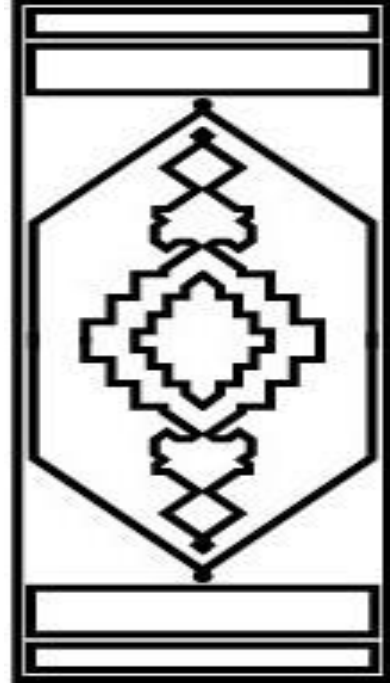
Kullanılan Motifler: Hayat ağacı, elibelinde, yıldız, Göz

Kullanılan Renkler: Yeşil, samaniye sarısı, mavi, kökal

Örnek 36

Görsel 77. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Görsel 48. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 80X189 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

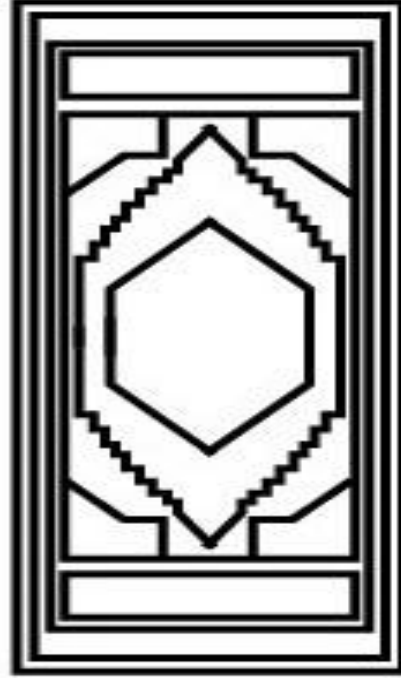
Kullanılan Motifler: Yıldız, sandık, gül ayağı, elibelinde, kelle

Kullanılan Renkler: Kökal, mavi, Samaniye sarısı

Örnek 37

Görsel 78. Yastık dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 49. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 78X169 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

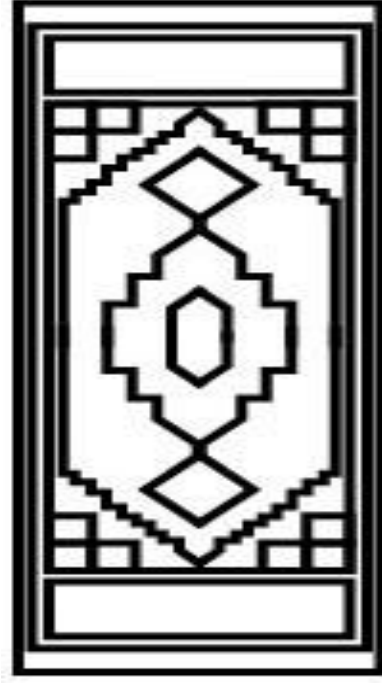
Kullanılan Motifler: Sandık, yaprak, su yolu, kelle, penç

Kullanılan Renkler: Mavi, kökal, samaniye sarısı, tetir

Örnek 38

Görsel 79. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 50. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 84X183 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

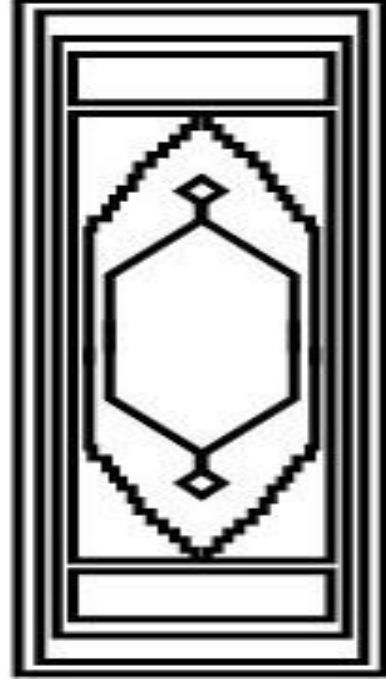
Kullanılan Motifler: Kelle, elibelinde, hayat ağacı, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi ,al kırmızısı, yeşil, samaniye sarısı

Örnek 39

Görsel 80. Yastık dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 51. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.07.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 86X187 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Hayat ağacı, pıtrak, penç, su yolu

Kullanılan Renkler: Tetir kahverengisi, Samaniye sarısı, mavi, al kırmızısı

Örnek40

Görsel 81. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 52. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 82X176 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

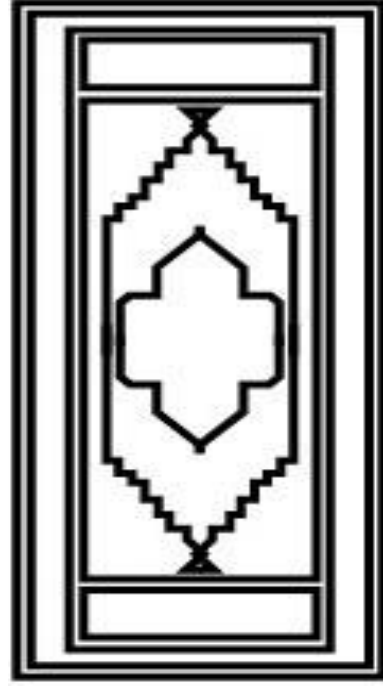
Kullanılan Motifler: Göz, sandık, su yolu, kelle, elibelinde

Kullanılan Renkler: Mavi, kökal, tetir, samaniye, yeşil

Örnek 41

Görsel 82. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 53. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 87X186cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

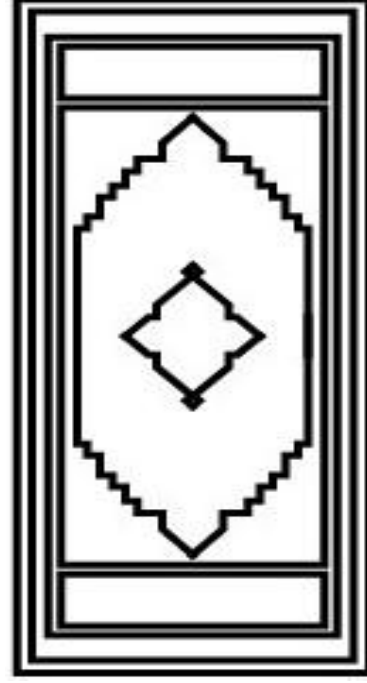
Kullanılan Motifler: Kelle, elibelinde, hayat ağacı, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi, al kırmızısı, tetir kahverengisi, samaniye sarısı

Örnek 42

Görsel 83. Yastık dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 54 . Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 84X184 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, kelle, göbek, su yolu, sandık

Kullanılan Renkler: Kökal, samaniye sarısı, mavi, tetir, yeşil

Örnek 43

Görsel 84. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 55. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 80X175 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

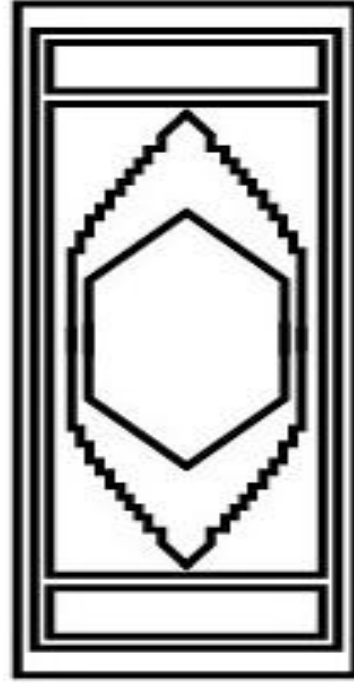
Kullanılan Motifler: Elibelinde, sandık, bereket, göz, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal, sarı, beyaz, mavi

Örnek 44

Görsel 85. Yastık dokuma örneği
(Çilingir, 2025)

Şekil 56. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 78X181 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

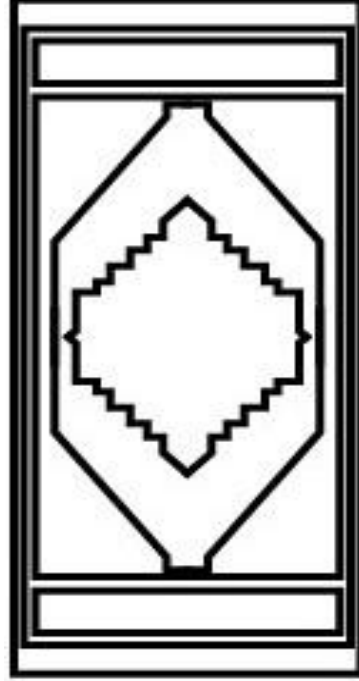
Kullanılan Motifler: Kelle, elibelinde, penç, göbek, su yolu

Kullanılan Renkler: Yeşil, kökal, mavi, sarı, tetir, beyaz

Örnek 45

Görsel 86. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 57. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 75X164 cm

Kalite: 29X29

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

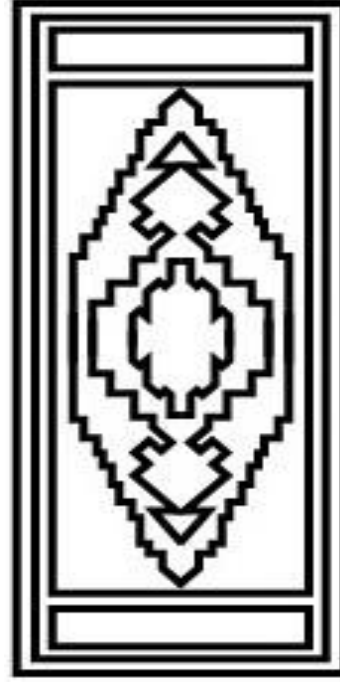
Kullanılan Motifler: Elibelinde, sandık, su yolu, kelle, göz

Kullanılan Renkler: Kökal, al kırmızısı, mavi, sarı, kahverengi

Örnek 46

Görsel 87. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 58. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 78X181 cm

Kalite: 29X29

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

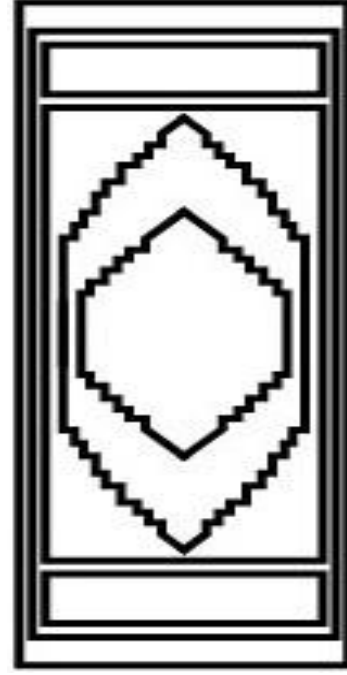
Kullanılan Motifler: Yıldız, göbek, sandık, su yolu, kelle

Kullanılan Renkler: Tetir, kökal, mavi, samaniye sarısı

Örnek 47

Görsel 88. Yastık dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 59. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.07.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 70X160 cm

Kalite: 28X28

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

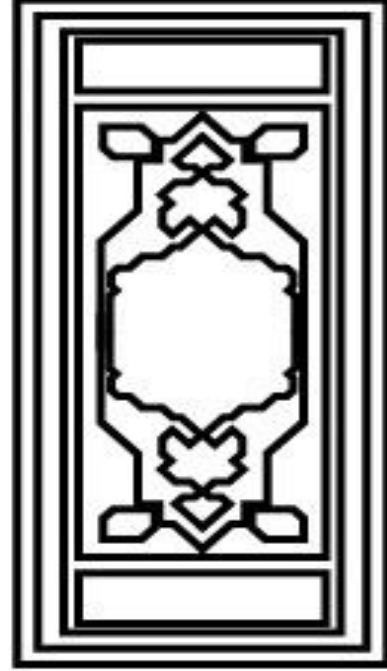
Kullanılan Motifler: Bereket, elibelinde, penç, lale, su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi, al kırmızısı, yeşil, sarı

Örnek 48

Görsel 89. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Görsel 60. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 83X187 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

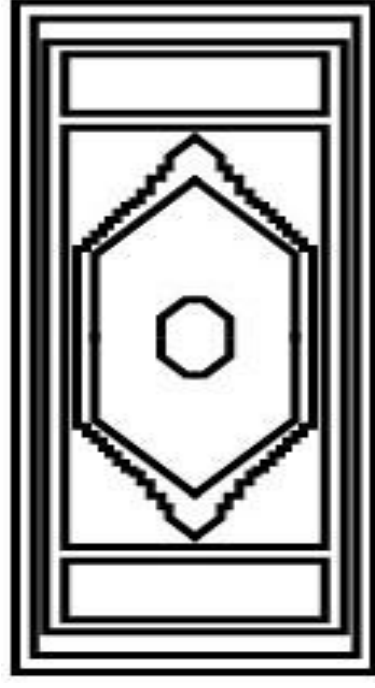
Kullanılan Motifler: Yıldız, kelle, göz, sandık, gül ayağı

Kullanılan Renkler: Tetir, al kırmızısı, samaniye sarısı, mavi

Örnek49

Görsel 90. Yastık dokuma örneği
(Yadigaroglu, 2025)

Şekil 61. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 80X170 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Penç, hayat ağacı, su yolu, yaprak

Kullanılan Renkler: Al kırmızısı, mavi, yeşil, sarı

Örnek 50

Görsel 91. Yastık dokuma örneği
(Yadigaroğlu, 2025)

Şekil 62. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.07.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 75X173 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

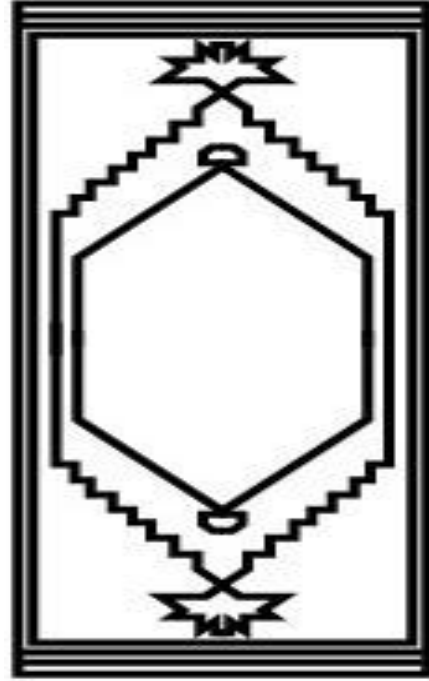
Kullanılan Motifler: Penç, yıldız, kelle, su yolu, göz

Kullanılan Renkler: Mavi, al kırmızısı, beyaz, tetir

Örnek 51

Görsel 92. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 63. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 75 X165 cm

Kalite: 29X29

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Hayat ağacı, kelle, su yolu, penç

Kullanılan Renkler: Al kırmızısı, mavi, tetir, sarı

Örnek 52

Görsel 93. Yastık dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 64 . Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 65X164 cm

Kalite: 28X28

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Göz, bereket, penç, su yolu

Kullanılan Renkler: Kahverengi, al kırmızısı, beyaz, mavi

Örnek 53

Görsel 94. Yastık dokuma örneği
(Tarman , 2025)

Görsel 65. Yastık dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Yastık dokuma

Ebatı: 72X179 cm

Kalite: 28X28

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

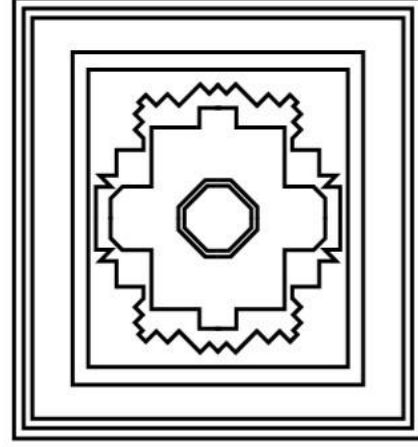
Kullanılan Motifler: :Bereket, kelle, sandık, su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi, kökal, samaniye sarısı

Örnek 54

Görsel 95. Minder dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 66. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 19. 06. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 65X65 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Penç, bereket, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal kırmızısı , mavi, samaniye sarısı

Görsel 96. Minder dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 67. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 40X40 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Hayvan motifleri

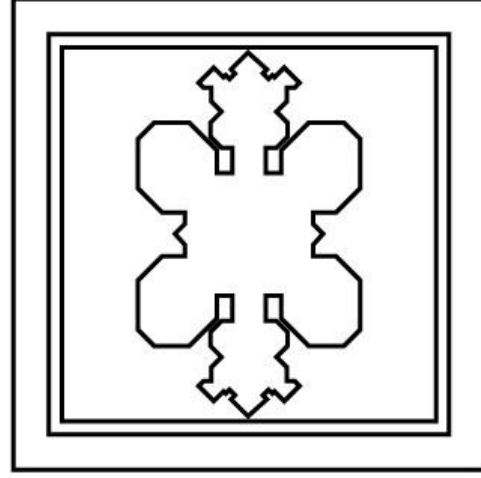
Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı

Örnek 55

Örnek 56

Görsel 97. Minder dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 68. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 40X40 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

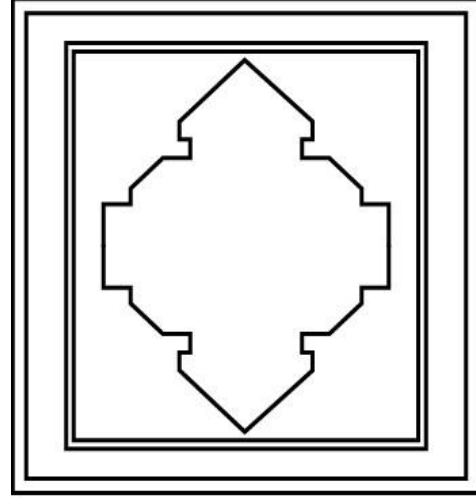
Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, elibelinde, hatai

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı

Örnek 57

Görsel 98. Minder dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 69. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 27.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 60X60 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

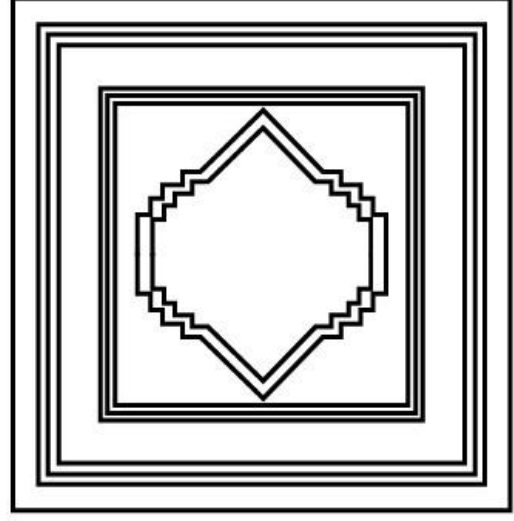
Kullanılan Motifler: Penç, bereket, elibelinde

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı

Örnek 58

Görsel 99. Minder dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Görsel 70 Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 60X60 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

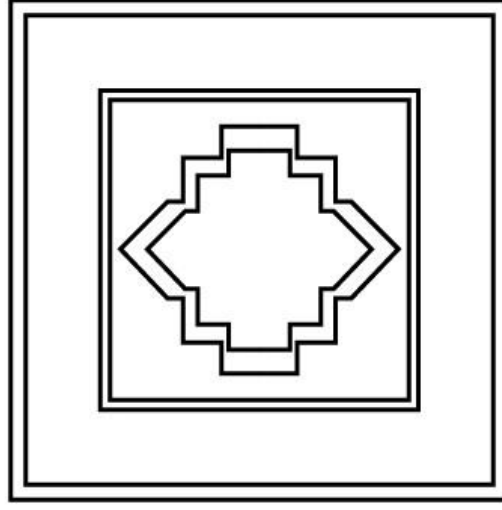
Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, bereket

Kullanılan Renkler: Kökal ,mavi, sarı

Görsel 100. Minder dokuma örneği
(Yadigaroglu, 2025)

Şekil 71. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 55X55 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, hatai

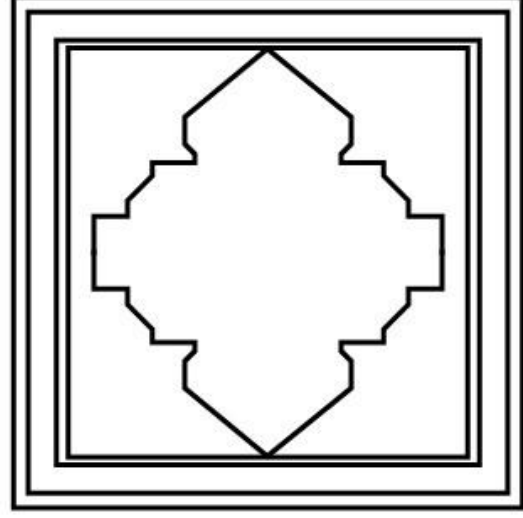
Kullanılan Renkler: kökal, mavi, sarı

Örnek 59

Örnek 60

Görsel 101. Minder dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 72 . Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 60X60 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

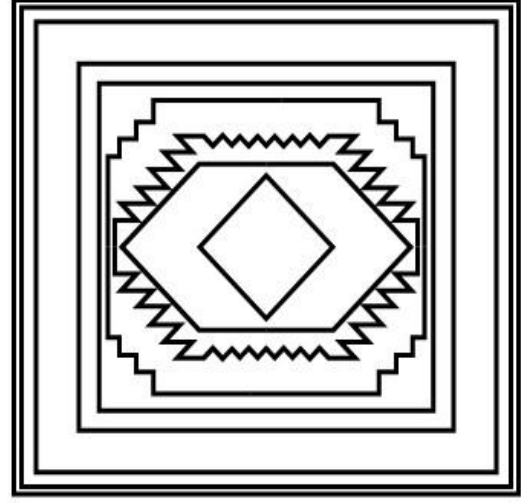
Kullanılan Motifler: Penç, bereket, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı

Örnek 61

Görsel 102. Minder dokuma örneği
(Can, 2025)

Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 65X65 cm

Kalite: 29X29

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

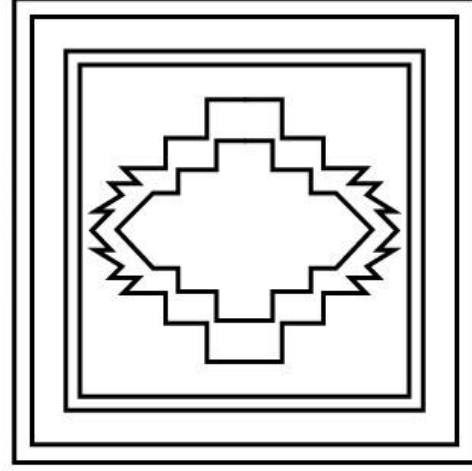
Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, hatai

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı

Örnek 62

Görsel 103. Minder dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 74. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 24.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 45X45 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

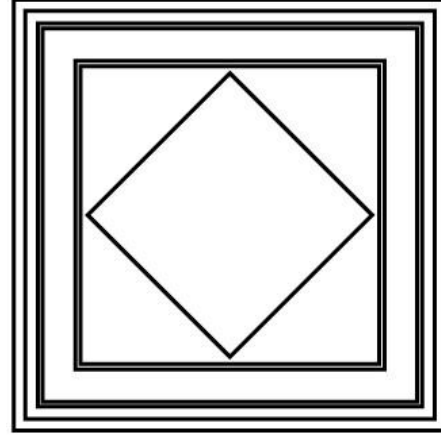
Kullanılan Motifler: Phatai, çiçek, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı

Örnek 63

Görsel 104. Minder dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 75. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 24.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 60X60 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

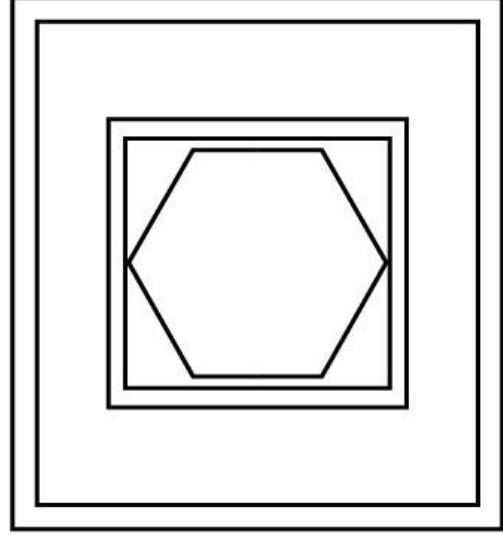
Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, elibelinde, bereket

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı

Görsel 105. Minder dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 76. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 27.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 60X60 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, elibelinde

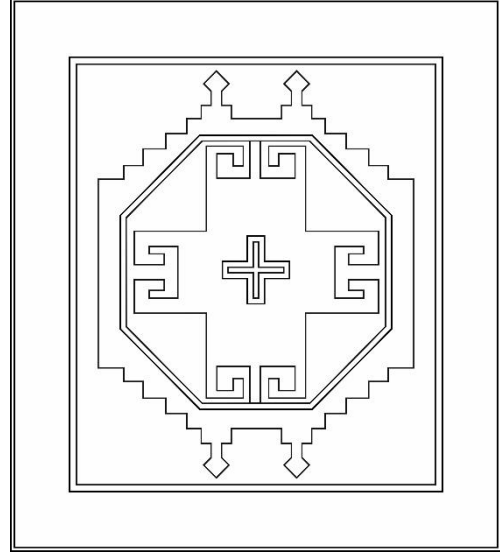
Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, kahverengi

Örnek 64

Örnek 65

Görsel 106. Minder dokuma örneği
(Çilingir, 2025)

Şekil 77. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Çilingir, 2025)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13. 08. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 65X65cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

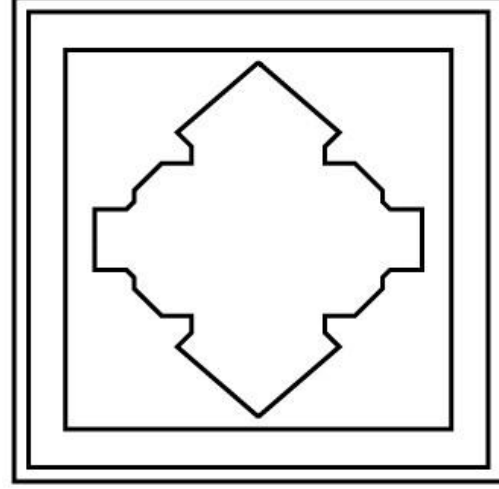
Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, su yolu

Kullanılan Renkler: Kökal kırmızısı , mavi, sarı, yeşil

Örnek 66

Görsel 107. Minder dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 78. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 65X65 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

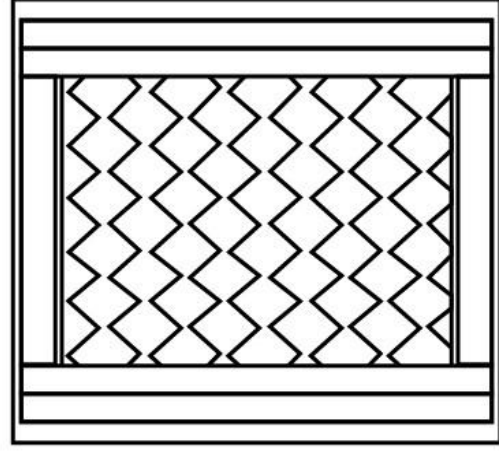
Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, elibelinde, bereket

Kullanılan Renkler: Kırmızı, kahverengi, sarı

Örnek 67

Görsel 108. Minder dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 79. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 27.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 60X50 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Cicim tekniği

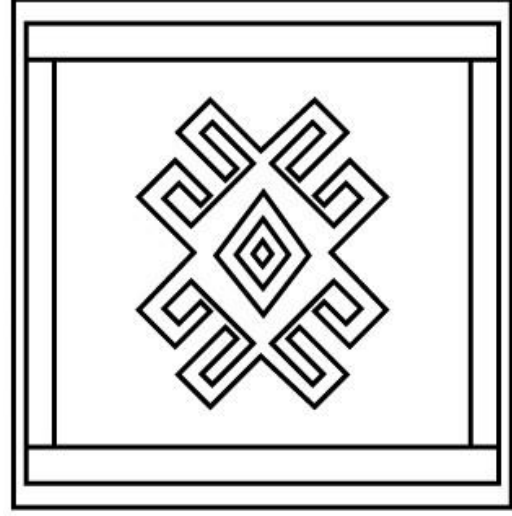
Kullanılan Motifler: elibeline, hayat ağacı, göz

Kullanılan Renkler: Kırmızı , kahverengi, beyaz, sarı

Örnek 68

Görsel 109. Minder dokuma örneği
(Yadigaroglu, 2025)

Şekil 80 . Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 24.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 60X60 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Cicim Tekniği

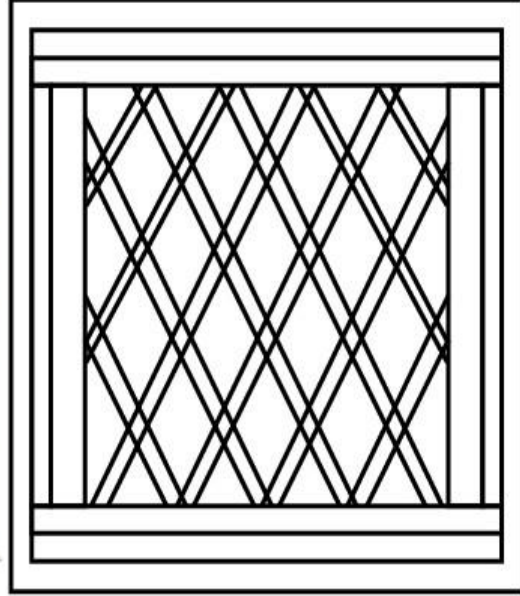
Kullanılan Motifler: Bereket, göz, koçboynuzu, elibelinde

Kullanılan Renkler: Kırmızı, kahverengi, yeşil, sarı

Örnek 69

Görsel 110. Minder dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 81. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 65X53 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Cicim tekniği

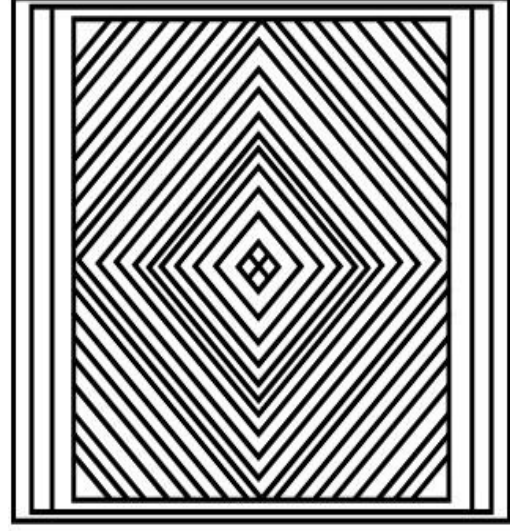
Kullanılan Motifler: elibelinde, hayat ağacı, muska

Kullanılan Renkler: Kırmızı , yeşil, sarı

Örnek 70

Görsel 111. Minder dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 82 Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 04.06. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 40X40 cm

Kalite: 70X70

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: cicim tekniği

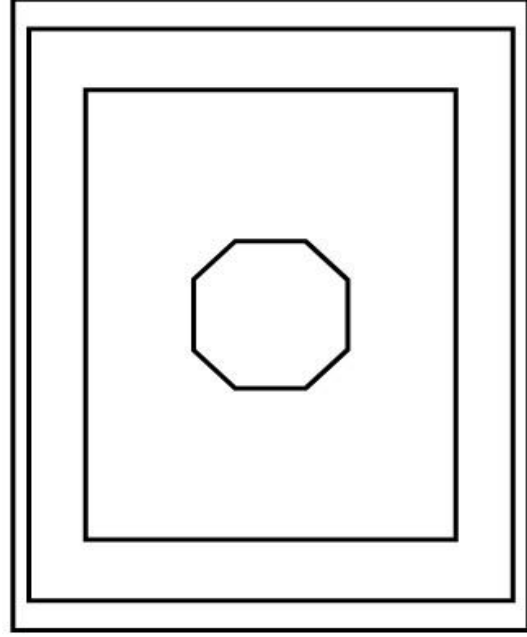
Kullanılan Motifler: Göz, su yolu, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı, kahverengi

Örnek 71

Görsel 112. Minder dokuma örneği
(Çilingir, 2025)

Şekil 83. Minder dokuma örneği
Şematik Çizimi (Çilingir, 2025)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 14.05. 2025

Türü: Minder dokuma

Ebatı: 50X55 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğüm

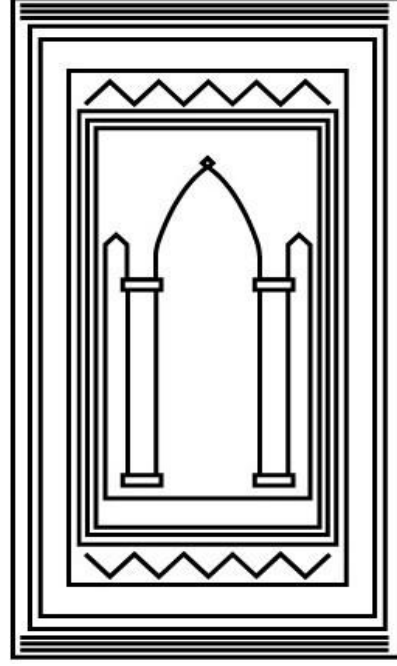
Kullanılan Motifler: Penç, yaprak, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı , mavi, sarı, yeşil

Örnek 72

Görsel 113. Seccade dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 84. Seccade dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 14.05.2025

Türü: Seccade dokuma

Ebatı: 120X178 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

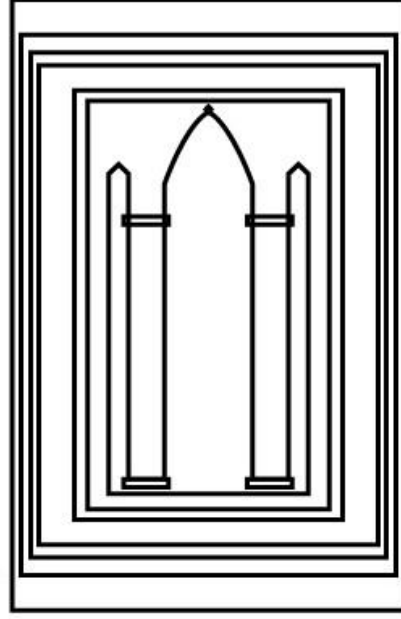
Kullanılan Motifler: Mihrap, kandil, sandık

Kullanılan Renkler: Kırmızı, kahverengi, gri, mavi, sarı

Örnek 73

Görsel 114. Seccade dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 85. Seccade dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 14.05.2025

Türü: Seccade dokuma

Ebatı: 120X184 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

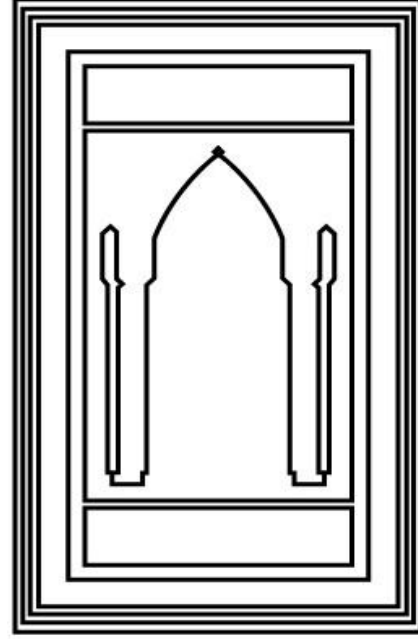
Kullanılan Motifler: Mihrap, kandil, hayat ağacı, penç

Kullanılan Renkler: Kırmızı, yeşil, mavi, sarı

Örnek 74

Görsel 115. Seccade dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 86. Seccade dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05.2025

Türü: Seccade dokuma

Ebatı: 120X184 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

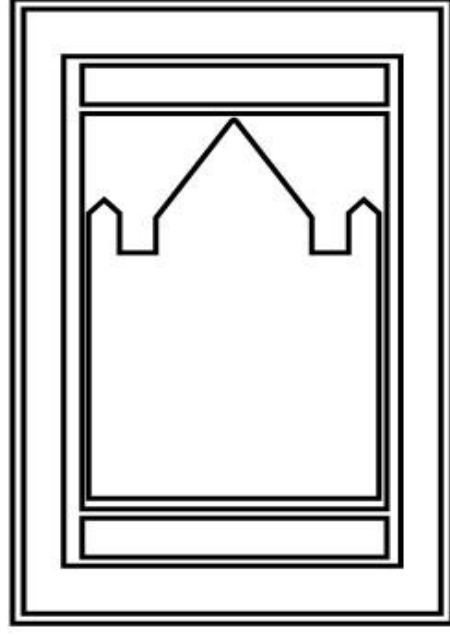
Kullanılan Motifler: Mihrap, kandil, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Kırmızı, kahverengi, , mavi, sarı

Örnek 75

Görsel 116. Seccade dokuma örneği
(Çilingir, 2025)

Şekil 87. Seccade dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 19.06.2025

Türü: Seccade dokuma

Ebatı: 124X183 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

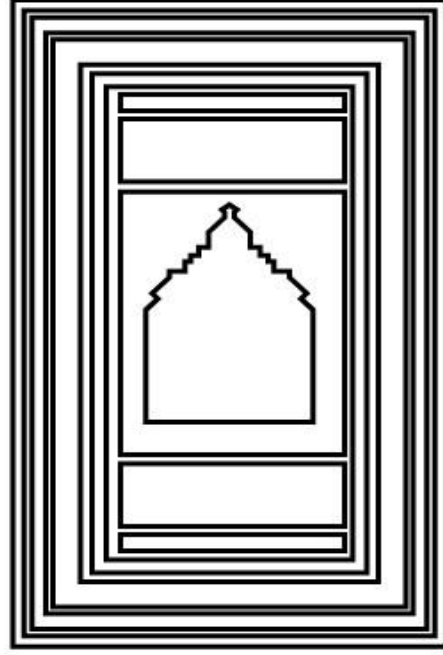
Kullanılan Motifler: Mihrap, kandil, sandık, elibelinde, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Kırmızı, kahverengi, yeşil, mavi, sarı

Örnek 76

Görsel 117. Seccade dokuma örneği
(Yadigaroğlu, 2025)

Şekil 88. Seccade dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 14.05.2025

Türü: Seccade dokuma

Ebatı: 128X186 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

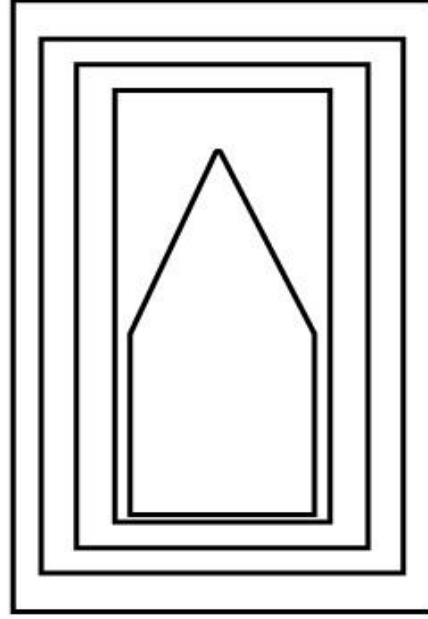
Kullanılan Motifler: Mihrap, kandil, sandık, penç

Kullanılan Renkler: Kırmızı, kahverengi, mavi, sarı

Örnek 77

Görsel 118. Seccade dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 89. Seccade dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.07.2025

Türü: Seccade dokuma

Ebatı: 122X183 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı tekniği

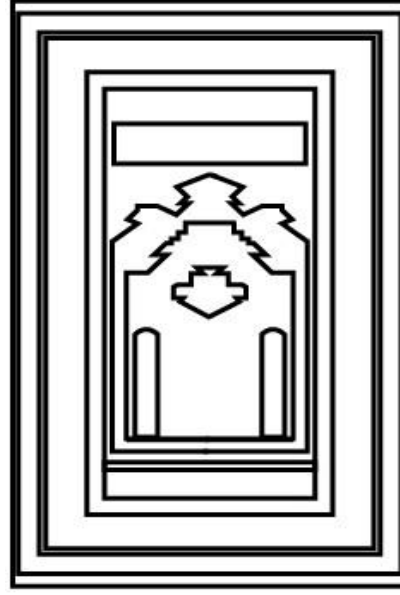
Kullanılan Motifler: Mihrap, hayat ağacı, elibelinde, göz

Kullanılan Renkler: Kırmızı, yeşil, mavi, beyaz

Örnek 78

Görsel 119. Seccade dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 90. Seccade dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 14.05.2025

Türü: Seccade dokuma

Ebatı: 124X181 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı tekniği

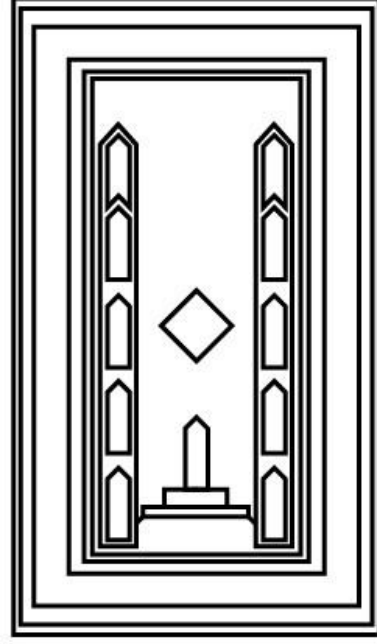
Kullanılan Motifler: Mihrap, hayat ağacı, elibelinde, göz

Kullanılan Renkler: Kırmızı, yeşil, mavi, beyaz

Örnek 79

Görsel 120. Seccade dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 91. Seccade dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05.2025

Türü: Seccade dokuma

Ebatı: 130X185cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü

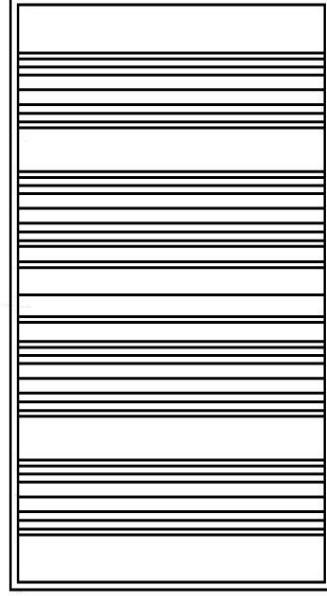
Kullanılan Motifler: Mihrap, kandil, bereket, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, sarı, kahverengi, yeşil, beyaz

Örnek80

Görsel 121. Heybe dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 92. Heybe dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 04.06.2025

Türü: Heybe dokuma

Ebatı: 65X132 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Cicim tekniği

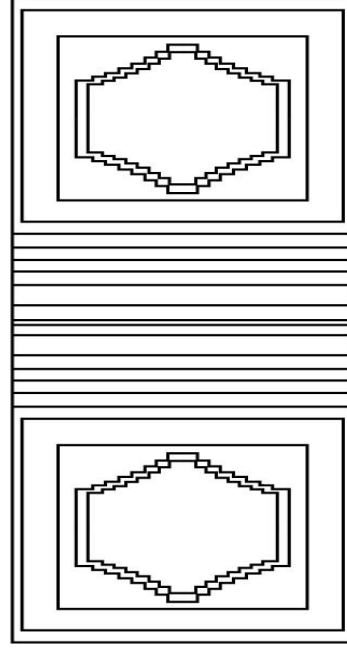
Kullanılan Motifler: Elibelinde, su yolu, hayat ağacı, göz

Kullanılan Renkler: Beyaz, kırmızı, mavi, sarı

Örnek 81

Görsel 122. Heybe dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 93. Heybe dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 19.06.2025

Türü: Heybe dokuma

Ebatı: 65X130 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Gördes düğümü ve bezayağı

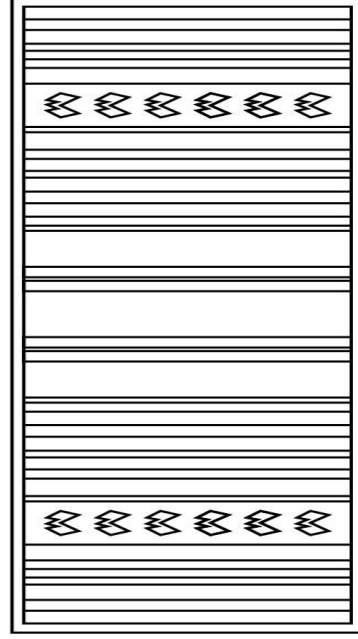
Kullanılan Motifler: Elibeline, bereket, penç, su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi, kahverengi, kırmızı, yeşil, sarı

Örnek 82

Görsel 123. Heybe dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 94. Heybe dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Heybe dokuma

Ebatı: 60X128cm

Kalite: 29X29

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Cicim tekniği

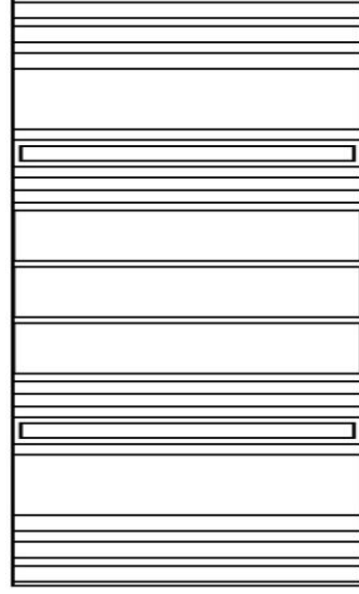
Kullanılan Motifler: Elibelinde, su yolu, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Beyaz, kırmızı, mavi, sarı, siyah

Örnek 83

Görsel 124. Heybe dokuma örneği
(Yadigaroğlu, 2025)

Şekil 95. Heybe dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Heybe dokuma

Ebatı: 63X130 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Cicim tekniği

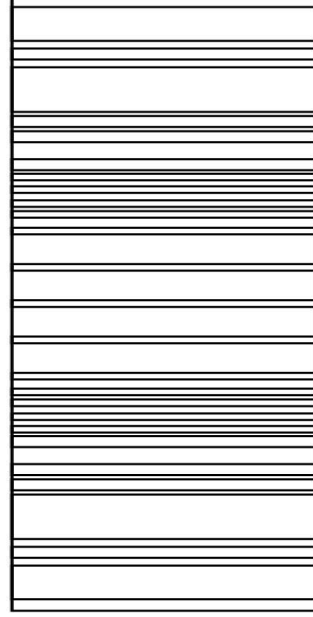
Kullanılan Motifler: Elibelinde, su yolu, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Beyaz, kırmızı, mavi, sarı, siyah

Örnek 84

Görsel 125. Heybe dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 96. Heybe dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.08.2025

Türü: Heybe dokuma

Ebatı: 60X131 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Cicim tekniği

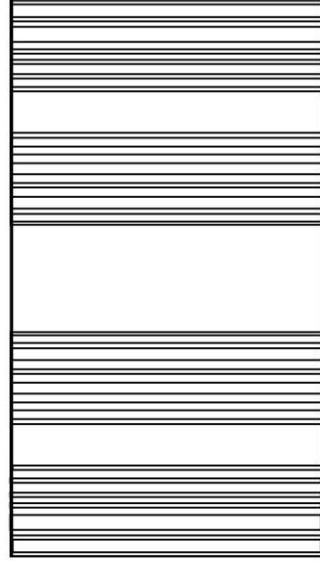
Kullanılan Motifler: Elibelinde, su yolu, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Beyaz, kırmızı, mavi, sarı, siyah

Örnek 85

Görsel 126. Heybe dokuma örneği
(Çilingir, 2025)

Şekil 97. Heybe dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.08.2025

Türü: Heybe dokuma

Ebatı: 67X134 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Cicim tekniği

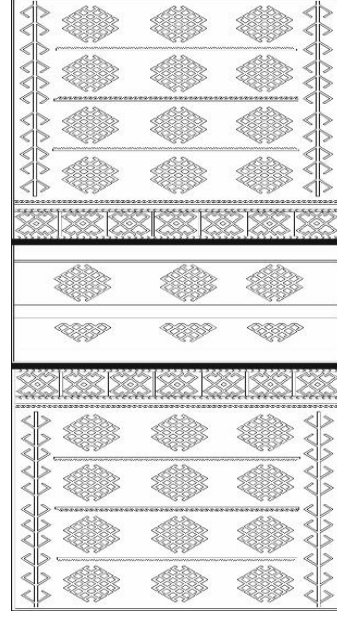
Kullanılan Motifler: Elibelinde, su yolu, hayat ağacı, göz

Kullanılan Renkler: Beyaz, kırmızı, mavi, sarı, yeşil

Örnek 86

Görsel 127. Heybe dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 98. Heybe dokuma örneği
şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 18.05. 2025

Türü: Cicim Heybe

Ebatı: 60X160 cm

Kalite: 33X33

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Cicim tekniği

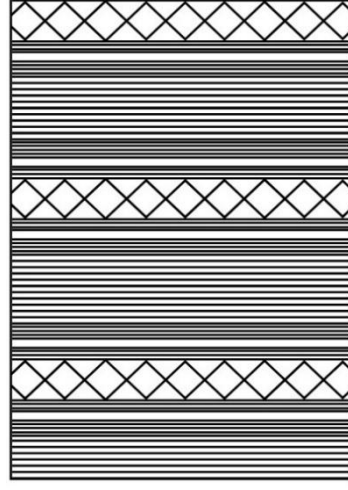
Kullanılan Motifler: Pıtrak, hayat ağacı, suyolu

Kullanılan Renkler: Yeşil, kahverengi, sarı, kırmızı

Örnek 87

Görsel 128. Düz dokuma örneği
(Çilingir, 2025)

Şekil 99. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.07.2025

Türü: Kilim düz dokuması

Ebatı: 140X220 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

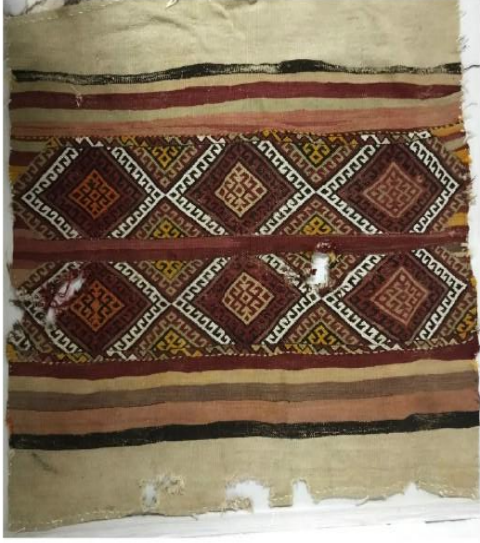
Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

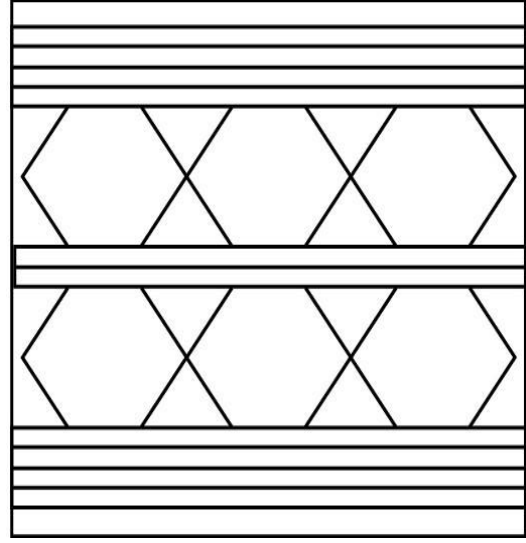
Kullanılan Motifler: Göz, su yolu

Kullanılan Renkler: Yeşil, mavi, kırmızı, mavi

Örnek 88

Görsel 129. Düz dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 100. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.06.2025

Türü: Cicim dokuma

Ebatı: 100X130 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

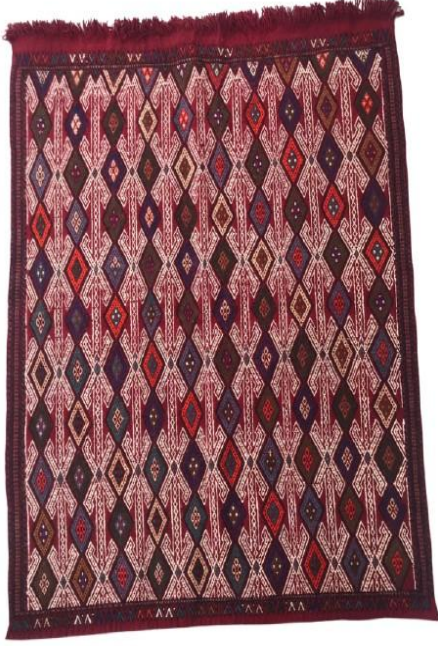
Desen ipi: Yün

Teknik: cicim tekniği

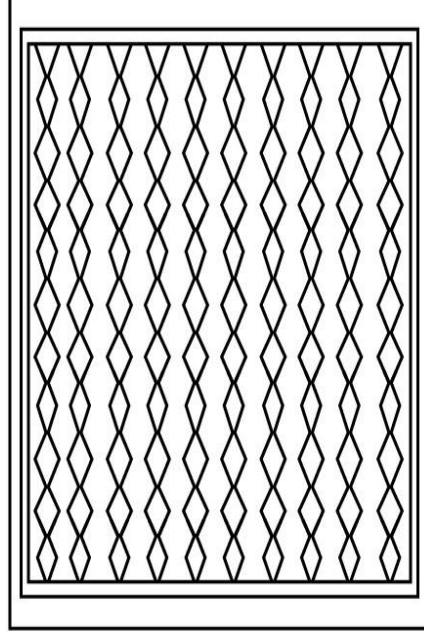
Kullanılan Motifler: Bereket, pıtrak, çengel

Kullanılan Renkler: Kahverengi, beyaz, kırmızı

Örnek 89

Görsel 130. Düz dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 101. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 04.06.2025

Türü: Düz kilim dokuma

Ebatı: 125X172 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

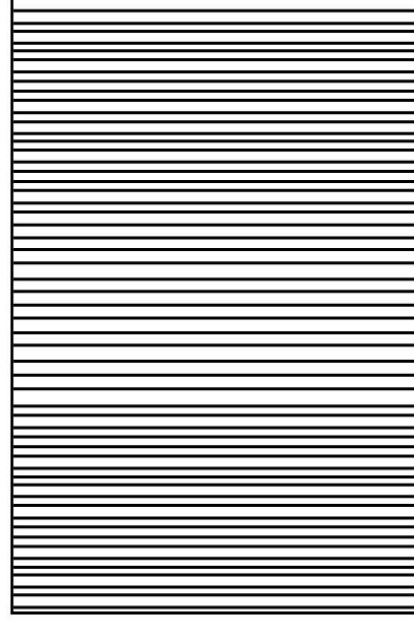
Kullanılan Motifler: Göz, hayat ağacı, su yolu, elibelinde, koç boynuzu

Kullanılan Renkler: Mavi, kırmızı, beyaz, yeşil, sarı

Örnek 90

Görsel 131. Düz dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 102. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 19.06.2025

Türü: Düz kilim dokuma

Ebatı: 130X200 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

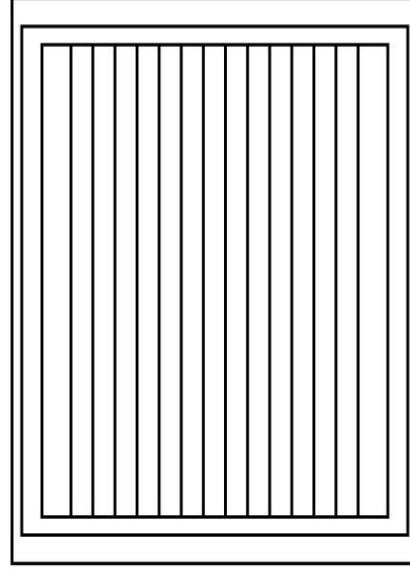
Kullanılan Motifler: Su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı, sarı, yeşil, mavi, siyah

Örnek 91

Görsel 132. Düz dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 103. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 19.06.2025

Türü: Cicim tekniği

Ebatı: 130X150 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: cicim tekniği

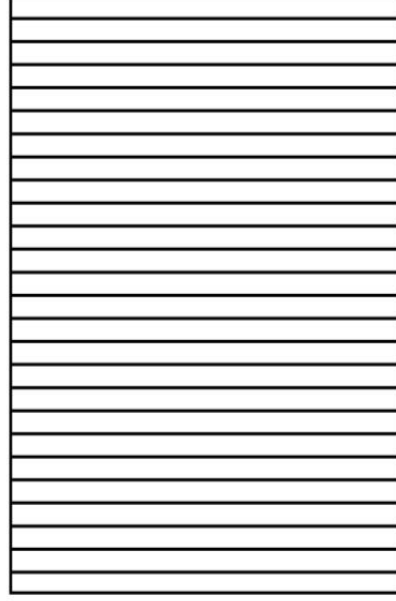
Kullanılan Motifler: Çengel, hayat ağacı, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı, yeşil, sarı, beyaz

Örnek 92

Görsel 133. Düz dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 104 . Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 17.06.2025

Türü: düz kilim dokuma

Ebatı: 130X200 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

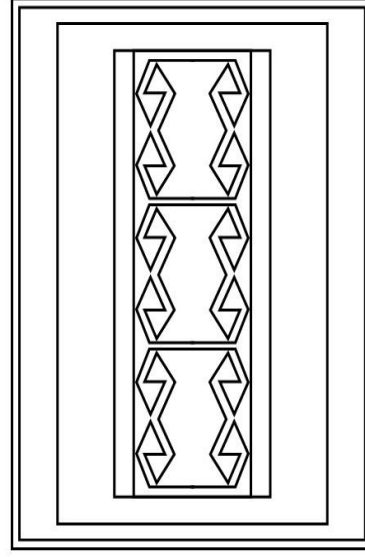
Kullanılan Motifler: Su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı, sarı, yeşil

Örnek 93

Görsel 134. Düz dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 105. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 17.06.2025

Türü: İlikli kilim düz dokuması

Ebatı: 130X170 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: İlikli Kilim

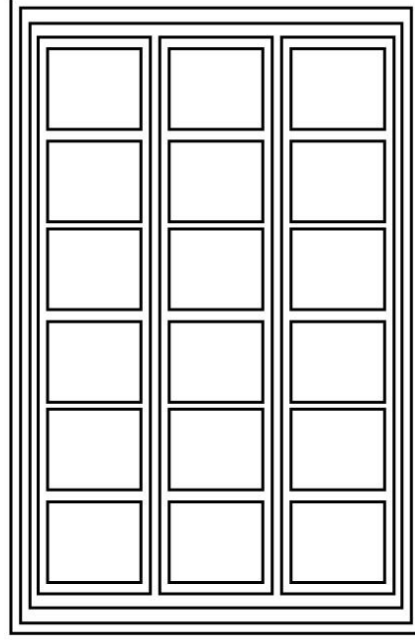
Kullanılan Motifler: Göz, Bereket, elibelinde, çengel, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Yeşil, kırmızı, mavi, sarı, beyaz

Örnek 94

Görsel 135. Düz dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 106 . Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 16.06.2025

Türü: Düz kilim dokuma

Ebatı: 140X220 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

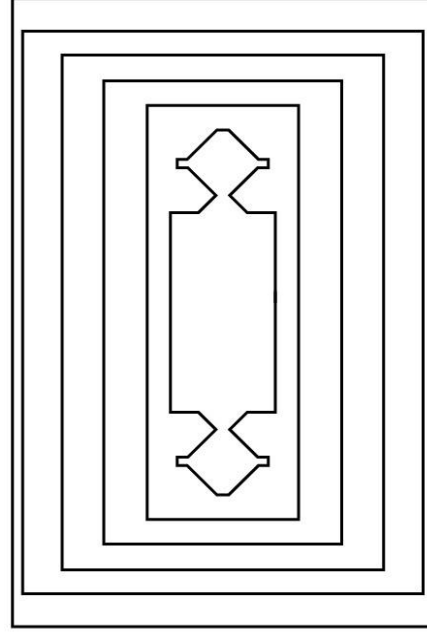
Kullanılan Motifler: Hayat ağacı, göz, bereket, su yolu

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, sarı, mavi

Örnek 95

Görsel 136. Düz dokuma örneği
(Tarman, 2025)

Şekil 107. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.07.2025

Türü: Düz kilim dokuma

Ebatı: 130X165 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

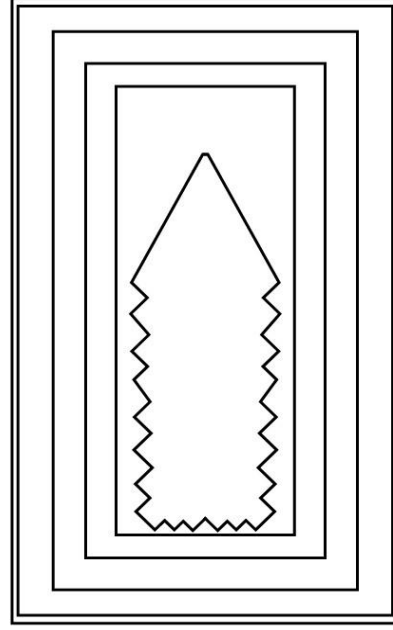
Kullanılan Motifler: Göz, hayat ağacı, su yolu, penç, bukağı

Kullanılan Renkler: Mavi, kırmızı, beyaz, kahverengi, yeşil

Örnek 96

Görsel 137. Düz dokuma örneği
(Çilingir, 2025)

Şekil 108. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 21.07.2025

Türü: Düz kilim dokuma

Ebatı: 130X165 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

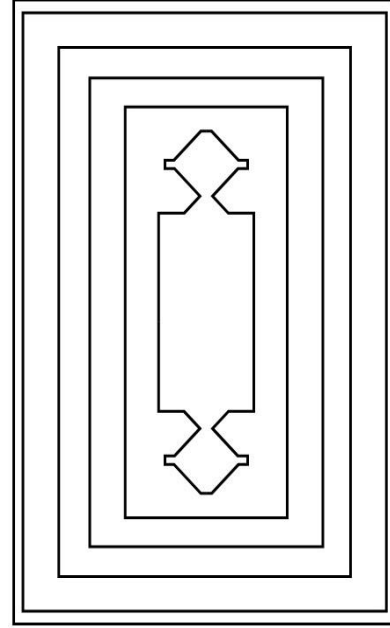
Kullanılan Motifler: Bukacı, çarkıfelek, elibelinde, hayat ağacı, su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi, kırmızı, beyaz, kahverengi, yeşil

Örnek 97

Görsel 138. Düz dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 109. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 04.06.2025

Türü: Düz kilim dokuma

Ebatı: 130X165 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

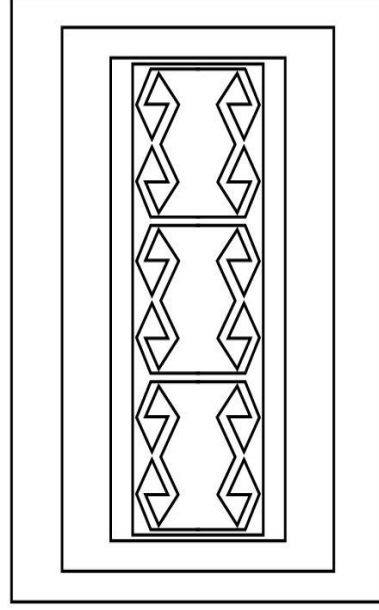
Kullanılan Motifler: Bukağı, çarkifelek, hayat ağacı, göz

Kullanılan Renkler: Mavi, kırmızı, beyaz, kahverengi

Örnek 98

Görsel 139. Düz dokuma örneği
(Yadigaroglu, 2025)

Şekil 110. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 04.06.2025

Türü: İlikli kilim düz dokuması

Ebatı: 130X170 cm

Kalite: 31X31

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: İlikli Kilim

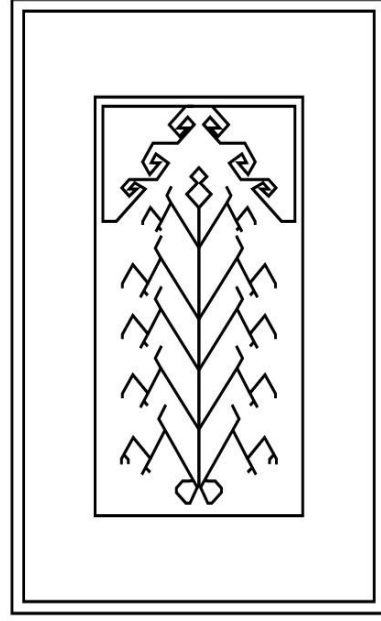
Kullanılan Motifler: Göz, Bereket, elibeline, Bukağı, hayat ağacı

Kullanılan Renkler: Yeşil, kırmızı, mavi, sarı, kahverengi

Örnek 99

Görsel 140. Düz dokuma örneği
(Can, 2025)

Şekil 111. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 13.07.2025

Türü: Düz kilim dokuma

Ebatı: 130X170 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

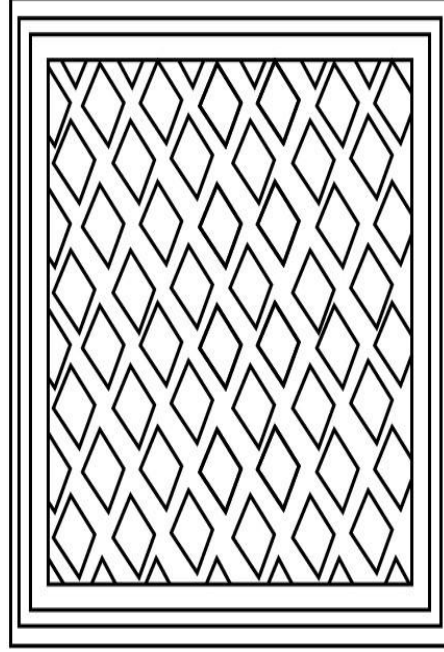
Kullanılan Motifler: Göz, hayat ağacı, Bereket, çengel

Kullanılan Renkler: Mavi, kırmızı, beyaz, sarı, yeşil

Örnek 100

Görsel 141. Düz dokuma örneği
(Kılıç Karatay, 2025)

Şekil 112. Düz dokuma örneği
Şematik Çizimi (Ayyıldız, 2026)

Bulunduğu Yer: Aksaray

İnceleme Tarihi: 04.06.2025

Türü: Düz kilim dokuma

Ebatı: 125X172 cm

Kalite: 30X30

Kullanılan Malzeme:

Atkı: Yün

Çözüğü: Yün

Desen ipi: Yün

Teknik: Bezayağı

Kullanılan Motifler: Göz, hayat ağacı, su yolu

Kullanılan Renkler: Mavi, kırmızı, beyaz, yeşil

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Anadolu'nun merkezinde yer alan Aksaray, tarih boyunca yalnızca bir merkezi değil, aynı zamanda bilgi, emek ve kimliğin birleştiği bir yer olmuştur. Yörede gelişen dokuma kültürü, çevrede bulunan bitkisel boyar maddelerin bolluğu, iklim koşullarının yün üretimine elverişliliği ve halkın zanaatkârlığa dayalı dokuma geleneğini yaşatması sayesinde zengin bir kültürel kimliğe sahip olmuştur. Bu bağlamda, doğal boyacılık yalnızca renklendirme eylemi değil, aynı zamanda doğayla uyumlu bir yaşam biçiminin ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Her bitkinin rengi, toprağın ve suyun kokusu Aksaray halkının kültürel hafızasında yer ederek doğadan doğru zamanda faydalanmayı öğretmiştir. Kökboya, ceviz kabuğu, soğan kabuğu, papatya, muhabbet çiçeği ve geven gibi bitkilerle elde edilen tonlar, yüzyıllar boyunca aynı yöntemlerle üretilmiş, zamanın getirdiği değişimlere rağmen özünü korumuştur.

Doğal boyacılık pratiği, toplumsal cinsiyet bağlamında da önemli bir yere sahiptir. Aksaray'da iplik boyama işi büyük oranda kadınlar tarafından yapılmış, bu süreç kadınların hem ekonomik üretime katılımını hem de kültürel bilginin aktarımını sağlamıştır. Bitkilerin toplanmasından kurutulmasına, kaynatılmasından renklendirme aşamasına kadar her adım, deneyim ve gözlem gücü gerektirmiştir. Kadınlar bu süreçte hem üretimin hem de öğretimin merkezinde yer almış; doğal boyacılık, anneden kıza aktarılan bir yaşam bilgisine dönüşmüştür.

Yörede kullanılan araç ve gereçler, el emeğine dayalıdır. Kırklık, kirman, çıkırık, bükrüm çıkırığı ve gelep gibi araçlar iplerin elde sürecinde kullanılan önemli parçalardır. Modern makinelerin seri üretim hızına karşı, bu araçlar sabrı, deneyimi ve özeni temsil eder. Zaman içinde sanayileşmenin etkisiyle hazır ipliklerin, sentetik boyaların ve fabrikasyon üretimin yaygınlaşması, geleneksel üretim yollarını azaltmıştır. Ancak Aksaray'da, özellikle kırsal bölgelerde geleneksel olarak elde etmeye devam etmişlerdir. Günümüzde yeniden artan "doğala dönüş" ilgisiyle birlikte, bu geleneksel üretime hem çevreci hem de kültürel miras açısından yeniden değer kazanmaktadır. Bu kültürel canlanmanın en dikkat çekici yanı, doğal boyaların yalnızca bir renklendirme aracı değil, aynı zamanda bir ekolojik ifadesinin olmasıdır. Doğal boyalar, çevreye zarar vermeyen üretim şekilleri ile doğanın döngüsüne uyum sağlar. Sentetik boyaların aksine su kaynaklarını kirletmez, atık üretmez ve insan sağlığına zarar vermez. Bu yönüyle doğal boyacılık, sürdürülebilir üretim anlayışının geleneksel biçimlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Doğal boyalarla renklendirilmiş iplikler, Aksaray dokumalarında yalnızca görsel bir unsur değil, aynı zamanda anlam taşıyıcısıdır. Her desen, her motif, her renk bir hikâyenin, bir inancın, bir toplumsal değer biçiminin sembolüdür. Özellikle dokumalarda desen kompozisyonları bölgede yaşayan medeniyetlere dair bilgi verebilmektedir. Kadınların

ellerinde hayat bulan bu desenler, doğurganlığı, bereketi, korumayı, sevgiyi ve dayanıklılığı temsil eder.

Kirkitli dokumalarda kullanılan motifler dokuyucun duygu ve düşüncelerini ifade eden sembollerdir. Koçboynuzu, elibelinde, muska, bereket, hayat ağacı, göz, yıldız ve suyolu gibi motifler, yalnızca estetik süsleme unsurları değil, aynı zamanda kültürel sembollerdir. Örneğin elibelinde motifi, kadının üretkenliğini, doğurganlığını ve aile içindeki merkezi konumunu temsil ederken; koçboynuzu motifi erkek gücünü, korumayı ve dayanıklılığı simgeler. Hayat ağacı motifi ise insanın doğayla ve evrenle kurduğu bağın bir göstergesidir. Bu semboller, yalnızca süsleme değil, toplumsal kimliğin görsel ifadesidir.

Dokumaların teknik yapısı da kültürel anlam dünyasıyla doğrudan ilişkilidir. Aksaray’da kullanılan Gördes düğümü, Türk düğümü olarak da bilinen sağlam bir teknik olup, dokumaların uzun ömürlü olmasını sağlar. Cicim, zili ve kilim teknikleriyle dokunan ürünler, yörede farklı işlevlere göre sınıflandırılır. Kirkitli dokumalar genellikle taban halısı, yastık, minder, heybe, seccade gibi kullanım amaçlarına ve ebatlarına göre sınıflandırılmaktadır. Her tür dokuma, farklı kullanım alanlarıyla birlikte farklı estetik anlayışları da yansıtır. Geleneksel üretim süreci boyunca el emeği, dayanıklılık ve özgünlük ön planda olmuştur. Bu nedenle el dokumalarının önemi yalnızca nostaljik bir değer değil; aynı zamanda kültürel bir kimlik, aidiyet ve kültürel direnç biçimidir. Aksaray’daki dokumalar, halkın doğayla, toplumla ve kendi geçmişiyle kurduğu ilişkinin somut kanıtıdır.

Kirkitli dokuma sanatının devam etmesinde kadınların rolü çok büyüktür. Kadınlar, yalnızca dokuma yapan değil, aynı zamanda kültürel bilgi taşıyıcısıdır. Renklerin karışım oranlarını, bitkilerin hangi mevsimde toplanacağını, hangi motifin hangi anlamı taşıdığını nesilden nesle aktarmışlardır. Bu bilgi, yazılı kaynaklardan ziyade deneyim, gözlem ve sözlü aktarımla yani usta- çırak ilişkisi yoluyla korunmuştur. Böylece doğal boyacılık ve dokuma kültürü, halkın kendi içinden doğan bir “yaşayan bilgi sistemi” ne dönüşmüştür. Bu sistem, günümüzde “somut olmayan kültürel miras” kavramıyla UNESCO düzeyinde tanımlanan bir değere karşılık gelir. Aksaray’daki dokuma kültürü, yalnızca bir üretim biçimi değil; kimliğin, toplumsal dayanışmanın ve çevresel farkındalığın bir ifadesi olarak kabul edilmelidir. Doğal boyaların kullanımı, çevreyle uyumlu üretimi ve sürdürülebilir yaşam anlayışını desteklerken, toplumsal bağları da güçlendirmektedir.

Bugün teknoloji, küreselleşme ve hızlı tüketim alışkanlıkları, geleneksel üretimde farklı sorunlara sebep olsa Aksaray’da bazı köylerde hâlâ el tezgâhlarında kirkitli dokuma geleneği devam etmektedir. Bu üretim, artık yalnızca ekonomik bir faaliyet değil, kültürel bir direniş

biçimidir. El emeğine dayalı üretim, modern yaşamın tekdüzeliğine karşı doğallığı, sabrı ve özgünlüğü temsil etmektedir.

Doğal boyaların yeniden değer kazanması, yalnızca özüne dönüş değil, aynı zamanda geleceğe yönelik bir umut taşır. Günümüzde çevreye duyarlı üretim anlayışının yaygınlaşması, bu tür geleneksel bilgilerin yeniden gündeme gelmesini sağlamıştır. Üniversitelerde, yerel yönetimlerde ve sivil toplum kuruluşlarında doğal boyacılığın yeniden öğretilmesi hem ekonomik kalkınma hem de kültürel koruma açısından büyük bir fırsat olarak görülmektedir. Bu bağlamda, Aksaray yöresi örneği, sürdürülebilir kalkınma, kültürel temaları arasında köprü kuran bir model olarak görülebilir. Kadınların geleneksel olarak üretimdeki rolü, yerel ekonomiye ve çevre bilincine doğrudan katkı sağlayacaktır. Her üretilen dokuma, yalnızca bir tekstil ürünü değil, bir kültürel anlatıdır; geçmişle bugün arasında kurulan bir tarihi belgedir. Üretim sürecinde kullanılan malzemeler, genellikle yerel kaynaklardan temin edilir; bu da hem ekonomik hem ekolojik sürdürülebilirliği destekler.

Toplumsal değişim süreçleriyle birlikte, bu üretim biçimleri bazı dönemlerde gerilemiş olsa da, Aksaray halkının kültürel hafızasında hiçbir zaman tamamen kaybolmamıştır. 20. yüzyılın ortalarından itibaren sanayi ipliklerinin ve kimyasal boyaların yaygınlaşması, üretimi hızlandırmış ancak el emeğinin taşıdığı kültürel anlamı zayıflatmıştır. Buna rağmen, özellikle yaşlı kuşak kadınlar, geleneksel yöntemleri koruyarak bu bilgi birikiminin kaybolmamasını sağlamışlardır. Bu direniş, yalnızca ekonomik bir tercih değil, karşısında üretim geleneğini sürdürerek geçmişle bugünü bir arada tutmayı başarmışlardır. Bu tutum, kültürel kimliğin sadece geçmişe ait bir değer olmadığını, aynı zamanda bugün de yaşayan bir direniş biçimi olduğunu gösterir. Aksaray'ın dokuma geleneği, bu yönüyle hem tarihsel sürekliliğin hem de çağdaş kültürel farkındalığın temsilcisidir. Doğal boyaların teknik ve estetik özellikleri, bu kültürel direnişi güçlendiren bir diğer unsurdur. Boyar maddelerin hazırlanma süreçlerinde doğanın sunduğu malzemelerin kullanılması, üretimin sürdürülebilirliğini sağlar. Her bitkinin rengi, doğanın mevsimsel döngüsüyle ilişkilidir. İlbaharda elde edilen tonlar daha canlı, sonbaharda elde edilenler ise daha derindir. Bu renkler, insanın doğayla kurduğu zamansal ilişkinin izlerini taşır.

Dokuma süreci, teknik olduğu kadar ruhsaldır da. Her desen, dokuyucunun yaşamındaki bir duyguyu, bir anıyı ya da bir dileği yansıtır. Bu yüzden dokumalar sessiz görsel olarak duyguların yansıtılmasını sağlamaktadır. Sessiz ama güçlü bir iletişim aracıdır; sözle değil, renkle, desenle dokuyucunun düşüncelerini yansıtmaktadır.

Günümüzde Aksaray'da yapılan el dokumaları hem sanatsal hem ekonomik bir değer olarak görülmektedir. Ancak bu değer yalnızca ürünün maddi karşılığında değil, taşıdığı

kültürel değerde yaşamaktadır. Çünkü her el dokuması, aynı zamanda bir toplumsal hafıza belgesidir. Kırsal yaşamın modernleşme baskısı altında geçirdiği dönüşüm, geleneksel üretimi de etkilemiştir. Genç kuşaklar artık şehirlerde eğitim almakta, üretimden uzaklaşmaktadır. Ancak bu durum, dokuma geleneğinin tamamen kaybolduğu anlamına gelmez. Son yıllarda yapılan kültürel miras projeleri ve yerel atölyeler sayesinde kirkitle dokuma sanatı canlı tutulmaya çalışılmaktadır. Bu girişimler, geleneksel bilginin çağdaş tasarım ve eğitimle buluşmasını sağlamaktadır. Bu çabalar, el emeğine dayalı üretimin ekonomik değerini artırmanın yanı sıra kültürel kimliğin korunmasına da hizmet etmektedir. Bu bağlamda Aksaray, Anadolu'nun diğer bölgeleriyle birlikte “yeniden öğrenme” sürecinin merkezlerinden biri hâline gelerek “yerel sürdürülebilirlik modeli” olarak değerlendirilebilir.

Aksaray yöresi kirkitle dokumaları, Anadolu'nun zengin dokuma geleneğinin günümüze ulaşan önemli bir örneğini oluşturmaktadır. Bu dokumalar hem halı hem de düz dokuma türleri olup farklı tekniklerle dokunmaktadır. Halılarda Gördes düğümü kullanımı, dokumaların dayanıklılığını ve uzun ömürlülüğünü sağlarken, düz dokumalarda uygulanan bezayağı, cicim ve zili teknikleri dokumalara farklı dokusal özellikler ve görsel zenginlik kazandırmaktadır. Her iki dokuma türü de tamamen yün iplik kullanılarak dokunmakta ve ipliklerin kalitesi dokumaların kalite ve estetik değerini doğrudan etkilemektedir. Yün ipliklerin çözgü ve atkı ipleri farklı kalınlıklarda ve bükümlere sahip olmaları nedeni ile dokumaların uzun ömürlü olmasını sağlamaktadır. Üretim sürecinde kadınların rolü, bu zanaatın hem toplumsal hem de kültürel sürekliliği açısından belirleyici bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınlar, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi ve beceriyi kullanarak dokumalar dokunmakta olup teknik bütünlüğünü korumakta ve estetik değerlerini sürdürmektedir.

Doğal boyar maddelerin kullanımı, Aksaray kirkitle dokumalarının estetik ve işlevsel özelliklerini güçlendiren temel unsurlardan biridir. Kök boya, soğan kabuğu, cevt, üzüm yaprağı, ceviz kabuğu ve yaprağı gibi bitkisel kaynaklardan elde edilen renkler, yün ipliklere uygulanmakta ve dokumaların hem görsel zenginliğini hem de dayanıklılığını sağlamaktadır. Kullanılan kırmızı, sarı, kahverengi ve yeşil tonları hem doğal çevre hem de yörede coğrafi iklim koşullarına uygun seçilmiş ve dokumalara özgün bir karakter kazandırmıştır. Boyama sürecinde yün ipliklerin doğal yapısı dikkate alınarak elde edilen renkler kirkitle dokumalara uzun ömürlü ve estetik olarak etkileyici bir görünüm kazanmaktadır. Bu süreç, yalnızca teknik bir işlem değil, aynı zamanda doğayla kurulan ilişki ve kültürel bir aktarım olarak da değerlendirilebilir.

Tarihsel açıdan, Aksaray kirkitle dokumalarının kökenleri çok eskiye dayanmaktadır. Yöredeki dokumacılık, Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan göçebe kültürün etkilerini taşıyarak

yüzyıllar boyunca kadınlar tarafından devam ettirilmiştir. Bu devamlılık, dokumaların teknik ve estetik bütünlüğünün korunmasına olanak sağlamış, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi ve beceri ile günümüze ulaşmıştır. Zaman içerisinde dokumalar hem kullanım amaçları hem de estetik değerler açısından toplumsal ve kültürel etkilerle şekillenmiş ve bölgesel karakterine kavuşmuştur. Aksaray'da dokuma geleneği, sosyal dayanışmayı da güçlendiren bir işlev üstlenmiştir. Köylerde kadınların bir araya gelerek birlikte dokuma yapmaları hem üretim sürecini hızlandırmış hem de toplumsal birlikteliği pekiştirmiştir.

Çeyiz, Anadolu kültürünün en belirleyici unsurlarından biri olarak Aksaray'da da güçlü bir geleneğe sahiptir. Kirkitli dokumalar, çeyizin en değerli parçaları arasında yer almakta, kız çocuklarının evlilik sürecinde aile onurunu temsil eden sembolik bir unsur olarak kabul edilmektedir. Çeyizlik dokumalar, kuşaktan kuşağa aktarılan desen ve motiflerle bölgenin tarihi belleğini yaşatmıştır. Özellikle muska motifli seccadeler ya da koçboynuzu motifli kilimler hem estetik hem de koruyucu anlamlar yüklenerek çeyizin ruhani boyutunu güçlendirmiştir. Bu yönüyle çeyiz, yalnızca bireysel hazırlığın bir parçası değil, aynı zamanda bir kültürel miras taşıyıcısıdır.

Günümüzde, Aksaray kirkitli dokumalarının geleneği teknoloji ve hazır üretim karşısında çeşitli sorunlarla karşılaşsa da kadınlar halı ve düz dokumalar için geleneksel teknikleri uygulamaya devam ederek kirkitli dokuma sanatının sürekliliğini sağlamaktadır. Aynı zamanda dokumaların kültürel miras olarak korunması, kadınların beceri ve deneyimlerinin görünür kılınması ve üretim süreçlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından stratejik bir öneme sahiptir.

Proje kapsamında elde edilen 217adet Kirkitli dokuma örneğinden desen ve renk kompozisyonu olarak farklılık gösteren yüz adet kirkitli dokuma örneği çalışılmıştır. Bu dokuma örnekleri kullanım alanlarına göre gruplandırılarak, dokumaların şematik çizimleri ve genel özellikleri incelenmiştir. Kirkitli dokuma örneklerinin genel özellikleri olarak, motif, renk, kullanım alanı, kalitesi, malzemesi ve ebatları incelenerek değerlendirilmiştir. Çalışma yaklaşık onbir ay sürmüş, bu süre zarfında Aksaray merkeze bağlı mahalle, köy ve kasabalarda saha taraması yapılmıştır. Elde edilen dokuma örneklerinin bilgileri video, Görsel çekimi ve sözlü görüşmeler yapılarak kayıt altına alınarak literatüre yazılı kaynak olarak kazandırılmıştır. Proje kapsamında elde edilen kirkitli dokuma örnekleri hem dijital olarak hem de basılı kaynak haline getirilmiştir.

KAYNAKLAR

1. ARIK, Rüçhan, (1983) “Manzaralı Halılar”, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri,
2. ASLANAPA Oktay, Türk Halı Sanatı, İst. 1972
3. ATEŞ, Mehmet (1993), Türk Halıları, İstanbul
4. BENLİ Hüseyin, TUTAKLI Mustafa, ‘‘Bazı bitkilerden elde edilen doğal boyar maddelerin yünü boyama özelliğinin incelenmesi’’ BAÜ FBE Dergisi, Cilt:10, Sayı:2, 53-59, Aralık 2008
5. BODUR A. Fulya (1988), Halıcılık Tarihine Kısa Bir Bakış ve Konya Halıları, Vakıflar Dergisi
6. CRİSTEA, D. ve VİLAREM, G. (2006). Improvinglightfastness of naturaldyes on cottonyarn. Dyesand Pigments, 70, 238-245
7. DEMİR M, ÇELİK S, NOYAN ÖF, 2010. Türkiye’de yetişen bazı önemli boya bitkilerinin üretim teknikleri ve elde edilen renklerin haslık dereceleri. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 20-22 Mayıs 2010 Cilt: III Sayfa: 1187-1196.
8. DENİZ Bekir (2013), Türk Dünyasından Halil Açıkgöz’e Armağan, Doğu Kitabevi, 1. Baskı, İstanbul
9. DENİZ, Bekir (1997). “Kozak (Bergama) Yöresi Halıları”, Arış Dergisi, Yıl 1, Sayı 1.
10. ERDMAN, Kurt, Asır Türk Halısı, Çev. Taner, H., İstanbul, 1957
11. GÜNGÖRMEZ Hakan, Derleme Makalesi / ReviewArticleİğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Der. / İğdır Univ. J. Inst. Sci. &Tech. 5(1): 57-63, 2015
12. GÜR YALAZKAN Zeynep (1995). Anadolu geleneğinde Taşpınar halıları. Türkiyemiz Dergisi, (76), 20-33
13. HARMANCIOĞLU, M. 1955. Türkiye’de bulunan önemli bitki boyalarından elde olunan renklerin çeşitli müessirlere karşı yün üzerinde haslık dereceleri. Ankara Üniversitesi Yayını, 77-41, Ankara, 212s.
14. HUNGER Klaus (Kelkheim, Almanya). Wiley-VCH: Weinheim (2003). Endüstriyel Boyalar: Kimya, Özellikler, Uygulamalar
15. KARADAĞ, Recep, Doğal Boyamacılık, Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar İşletme Müdürlüğü Yayınları, Ankara. 2007.
16. KAYA, Erdoğan, (2009) “On Bin Yıllık Tarihi Kent Aksaray, Yeni Aksaray Basın Yayını
17. KAYADİBİ, Pakize (2021). “Aksaray Taşpınar Halıları”, e-aksaray ansiklopedisi, Mart, <https://e-sehir.aksaray.edu.tr/2021/03/29/aksaray-taspınar-halilari/>.
18. KILIÇ KARATAY Semra (2019). Geçmişten Günümüze Güzelyurt (Gelveri) Halıları, 3rd International Symposium on Innovative Approaches in Scientific Studies
19. KILIÇ KARATAY Semra, OYMAN Naile Rengin (2017). Aksaray Halılarında Kullanılan Doğal Boyalar ve Elde Etme Yöntemleri II. Uluslararası Akdeniz Sanat Sempozyumu Doğal Boya Sempozyumu, Antalya
20. KILIÇ KARATAY, Semra (2018). “Aksaray Belisırma Köyü Dokumaları”, SETSCI Conference Indexing System, Sayı 2, Antalya
21. KILIÇ KARATAY, Semra (2020). Aksaray Yöresinde Dokuma Öncesi Hazırlık İşlemleri, Social Science Development Journal Vol 5/ Issue 22
22. KILIÇ KARATAY, Semra ve OYMAN, Naile Rengin (2017). “Günümüz Taşpınar Halıları”, Ulak Bilge, Cilt 5, Sayı 10.
23. KILIÇ KARATAY, Semra, SERT, Ebru (2018). Aksaray El Sanatları, Ankara: Demirok Baskı.
24. KIRAÇ M. Cahit (1998), Aksaray İlimizde Halı-Kilim Konusundaki Faaliyetler, Arış Dergisi, sayı;4
25. KONYALI, İbrahim Hakkı (1974). Abideleri ve kitabeleri ile Aksaray ve Ortaköy tarihi. Cilt I, Fatih Yayınevi Matbaası.

26. NİSAR Ali, S., N., Hussain, T. (2007) “Okalıptüsten elde edilen doğal boyaların boyama özellikleri”. Tekstil Enstitüsü Dergisi, 98(6), s. 559-562.
27. OYMAN, N. Rengin, (2005) “El Dokumacılığının ve El Dokuma Tezgâhının Tarihçesi, El Dokuma Tezgâhı Çeşitleri”, Sanat Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Sayı:8, Erzurum
28. ÖZTÜRK, İ. (1985) “El Halıcılığı ve Bitkisel Boyamacılıkta Bölgesel Bir Örnek”, Folklor ve Etnografya Araştırmaları, İstanbul
29. SOYSALDI, Aysen (2016). “Yozgat Dokuma Atlası”, Uluslararası Bozok Sempozyumu, 5-7 Mayıs, Yozgat.
30. SOYSALDI, Aysen (2020). Cumhuriyet Dönemi Türk Halıcılığı Kitabı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Cilt 1, Ankara.
31. SÜMER HALI, (1996), Türk Patent Enstitüsü, Coğrafi İşaret Tescil Belgesi
32. UĞUR, Gürbüz (1988). Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar, Ankara

İnternet Kaynakları

(<https://mnghalicilik.com/patterns>)

Sözlü görüşmeler ve görsel kaynaklar

1. Dinke Melek, 14.05. 2025
2. Kınay Selvi, 14.05. 2025
3. Altınkaya Emine, Sözlü Görüşme, 14.05. 2025
4. Çelebi Yosma, 18.05.2025
5. Zorlu Melek, 18.05.2025
6. Katman Ayşe, 24.05. 2025
7. Özdemir Nurgül, 24.05. 2025
8. Parlak Havva, Sözlü Görüşme, 24.05. 2025
9. Ülkü Cennet, 27.05. 2025
10. Baydar Hürü, 27.05. 2025
11. Aktürk Emine, Sözlü Görüşme, 27.05.2025
12. Ülkü Erol, 04.06. 2025
13. Solak Murat, 04.06. 2025
14. Ülkü Süleyman, 16.06.2025
15. Uslu Döne, Sözlü Görüşme, , 16.06.2025
16. Aslan, Ümmügülsün, 17.06.2025
17. Ünlü Emine, Sözlü Görüşme, 17.06.2025
18. Okumuş Fadimana, Sözlü Görüşme, 17.06.2025
19. Ar Leyla, 19.06.2025
20. Ülkü Arife, Sözlü Görüşme, 19.06.2025
21. Aslan Cemil, 21.06.2025
22. Sert Meliha, Sözlü Görüşme, 21.06.2025
23. Şanlı İsmail, 13.07.2025
24. Tezcan Ayşe, Sözlü Görüşme, 13.07.2025
25. Aslan Erkan, 21.07.2025
26. ŞanaL Sevim, Sözlü Görüşme, 21.07.2025
27. Çavga Emine, Sözlü Görüşme, 21.07.2025
28. Şanlı Memiş 13. 08. 2025
29. Kan Rukiye, Sözlü Görüşme, 13. 08. 2025

30. Yaş Şerife, Sözlü Görüşme, 13.08.2025